

**T.C.
POLİS AKADEMİSİ
ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DELİL BİLİMİ ANABİLİM DALI**

**TÜRKİYE’DEKİ BİLİRKİŞİLİK SİSTEMİNE İLİŞKİN BİR
ARAŞTIRMA: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Aybike KARAKUŞ**

**Danışman
Prof. Dr. Aybüke Ayşe TURAN**

ANKARA – 2021

T.C.
POLİS AKADEMİSİ
ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DELİL BİLİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’DEKİ BİLİRKİŞİLİK SİSTEMİNE İLİŞKİN
BİR ARAŞTIRMA: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Aybike KARAKUŞ

Danışman
Prof. Dr. Aybüke Ayşe TURAN

ANKARA – 2021

ONAY

TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ

ADLİ BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlardan her seferinde yollama yaparak yararlandığımı belirtir; bunu şerefimle beyan ederim.

Enstitü veya başka herhangi bir mercii tarafından belli bir zamana bağlı kalmaksızın, tezimle ilgili bu beyana aykırı bir durumun tespit edilmesi durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

31/12/2021

Aybike KARAKUŞ

ÖNSÖZ

Tez çalışmam boyunca desteklerini eksik etmeyen, her zaman anlayış ve hoşgörüyle yaklaşan, saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Aybüke Ayşe Turan'a, çalışmama ışık tutan, destek ve sabrını esirgemeyen saygıdeğer Doç. Dr. Mehmet Ali Tekiner'e, jüri üyesi olan sayın Prof. Dr. Mehmet Yılmaz'a sonsuz teşekkürü borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimi sürecinde engin tecrübelerini aktaran saygıdeğer hocalarım Doç. Dr. Mustafa Yayla 'ya ve Dr. İbrahim Semizoğlu'na teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Anket çalışmalarına katılan hâkim ve Cumhuriyet savcılarına, yararlanmış olduğum eserlerin yazarlarına katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Bu süreçte destek ve katkılarını sunan sevgili arkadaşım Yusuf Kenan Polat'a, tecrübeleri ile çalışmama katkı sağlayan Olay Yeri İnceleme Uzmanı Sayın Ali Osman Elmas'a, desteği ile her zaman yanımda olan arkadaşım Avukat Egemen Avcı'ya, bana her zaman inanan bu zorlu süreçte destekleri ile beni motive eden kıymetli arkadaşlarım Berrak Uz, Hilal Çakır, İnci Kazımlar, Aslıhan Efe ve Seren Karagören'e teşekkür ederim.

Hayatım boyunca aldığım her kararda yanımda olan sevgili annem Emine Karakuş'a, desteklerini esirgemeyen abim Ömer Kadir Karakuş'a, ablam Gözde Karakuş'a ve yeğenim Ela Deniz Karakuş'a sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

Bana her zaman güvenen ve desteklerini her an hissettiren aile üyelerim Aslan Karadağ, Mecit Karadağ, Gülser Karadağ, Vahit Karadağ, Hasan Karadağ, Fatma Aytemur ve isimlerini sayamadığım tüm aileme her zaman yanımda oldukları için sonsuz teşekkür ederim.

Bu tezi, çalışmam sırasında vefat eden sevgili babam Abdurrahman Karakuş'a ithaf ederim.

ÖZET
T.C.
Polis Akademisi
Adli Bilimler Enstitüsü
Delil Bilimi Anabilim Dalı
Türkiye’deki Bilirkişilik Sistemine İlişkin Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği
Hazırlayan: Aybike KARAKUŞ
Yüksek Lisans Tezi
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Aybüke Ayşe TURAN
2021-106 sayfa (Ekler hariç)

“Türkiye’deki Bilirkişilik Sistemine İlişkin Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği” başlığını taşıyan tez çalışmasının amacı, 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu ve Bilirkişilik Yönetmeliği ile ilgili getirilmiş olan yenilikleri değerlendirmek ve Ceza Muhakemesi Hukuku açısından bilirkişiliği irdelemektir. Bununla birlikte sistemin uygulayıcılarından olan hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile anket çalışması yapılarak sistem ile ilgili düşünceleri analiz edilmiştir.

Tezin ilk bölümünde; bilirkişilik kavramsal ve tarihsel olarak incelenmiş hukuki niteliğine değinilmiştir. Bilirkişilik ile ilgili temel ilkeler ve bilirkişinin uyması gereken etik kurallar açıklandıktan sonra Bilirkişilik Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle beraber oluşan Bilirkişilik Danışma Kurulu, Daire Başkanlığı ve Bölge Kurullarının yapıları açıklanmıştır. İkinci bölümde; Ceza Muhakemesi Hukuku bağlamında bilirkişiye başvurma ve bilirkişi ataması, bilirkişi sorumluluğu, yükümlülükleri ve yetkileri açıklanmış akabinde bilirkişi reddi, bilirkişilikten çekinme, bilirkişiye ve raporuna itiraz konuları ele alınmıştır. Üçüncü bölümde ise araştırmanın hipotez ve yöntemleri ile katılımcıların görüşlerinin değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiş olan anket çalışmalarının bulgu ve analizlerine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilirkişilik Kurumu, Bilirkişilik Kanunu, Adli Bilimler, Bilirkişi Atamaları, Bilirkişilikte Meslek-Uzmanlık alanı.

ABSTRACT
T.R.
Police Academy
Institute of Forensic Sciences
Department of Evidential Science
A Study of the Expert Witness System in Turkey: An Example of Istanbul
Aybike KARAKUŞ
Master's Thesis
Supervisor: Prof. Dr. Aybüke Ayşe TURAN
2021 - 106 (Excluding appendices)

The purpose of the thesis study titled “A study of the Expert Witness System in Turkey: An Example of İstanbul” is to evaluate the novelties introduced by Law No. 6754 of Expert Witness and the Regulation of Expert Witness and is to examine the expert witness in terms of Penal Procedure Law. Furthermore, a survey has been conducted with judges and public prosecutors, who are one of the system practitioners law enforcement personnel, and their opinions on the system have been analyzed.

The first part of the thesis treats the legal characteristic of historically and cognitively examined the expert witness. Upon the introduction of the expert witness and related basic principles and ethical rules to be observed by the expert, the structure of the expert the Panel of Experts, Department Chairmanship, and Regional Boards, which form with the entry into force of Expert Witness Law, are explained. The second chapter of the thesis has been started, after the admission, assignment, training, and supervision of the expert have also been discussed. In the second chapter, Regarding Criminal Procedure Law, appeals to the expert and appointment, the liability and authority of the expert, and disclaimer of the expert, and abstention the expert and his report are discussed. In the third chapter, the findings and analyzes of the questionnaires are carried out to evaluate the hypothesis and methods of the research and the views of the participants are included

Key Words: Commission of Experts, Expert Witness Law, Forensic Science, Appointment of Expert Witness, the Profession Field in Expert Witness.

TÜRKİYE’DEKİ BİLİRKİŞİLİK SİSTEMİNE İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
TELİF HAKLARI BEYANNAMESİ	III
ÖNSÖZ.....	IV
ÖZET.....	V
ABSTRACT	VI
İÇİNDEKİLER LİSTESİ.....	VII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
TABLolar LİSTESİ.....	XIV
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XVI
EKLER LİSTESİ	XVIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

6754 SAYILI BİLİRKİŞİLİK KANUNU VE YÖNETMELİĞİNDE BİLİRKİŞİLİK

1.1. BİLİRKİŞİLİK KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ	3
1.1.1. Kavramsal Olarak Bilirkişilik	3
1.1.2. Bilirkişiliğin Tarihsel Gelişimi	4
1.1.3. Bilirkişiliğin Hukuki Niteliği.....	5
1.2. BİLİRKİŞİLİK İLE İLGİLİ TEMEL İLKELER VE BİLİRKİŞİNİN UYMASI GEREKEN ETİK KURALLAR	7
1.2.1. Bilirkişilik ile İlgili Temel İlkeler.....	7
1.2.1.1. Bağımsız, Tarafsız, Objektif Olma.....	7
1.2.1.2. Özel veya Teknik Konularda Açıklama Yapma	8

1.2.1.3. <i>Hukuki Bilgi ile Çözümlenecek Konularda Bilirkişiye</i>	
<i>Başvurmama</i>	9
1.2.1.4. <i>Bilirkişi Görevinin Şahsiliği</i>	9
1.2.1.5. <i>Sır Saklama Yükümlülüğü</i>	10
1.2.1.6. <i>Bilirkişilik Yaptırılacak Konunun Açık Olması</i>	10
1.2.1.7. <i>Tek Rapor Esası</i>	11
1.2.1.8. <i>Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi ile Ulaşılabilen Bilgiler</i>	
<i>İçin Bilirkişiye Başvurmama</i>	11
1.2.2. <i>Bilirkişinin Uyması Gereken Etik Kurallar</i>	11
1.2.2.1. <i>Yetkinlik ve Mesleki Özen</i>	12
1.2.2.2. <i>Bağımsızlık</i>	12
1.2.2.3. <i>Dürüstlük ve Tarafsızlık</i>	12
1.2.2.4. <i>Saygınlık ve Güven</i>	13
1.2.2.5. <i>Görevi Kabul Yükümlülüğü</i>	13
1.2.2.6. <i>Menfaat Elde Etmeme</i>	14
1.2.2.7. <i>Bildirim Yükümlülüğü</i>	14
1.2.2.8. <i>Reklam Yasağı</i>	15
1.3. BİLİRKİŞİLİK DANIŞMA KURULU, BİLİRKİŞİLİK DAİRE	
BAŞKANLIĞI VE BİLİRKİŞİLİK BÖLGE KURULLARI	15
1.3.1. <i>Bilirkişilik Danışma Kurulu</i>	16
1.3.1.1. <i>Danışma Kurulunun Oluşumu ve Üyelerin Nitelikleri</i>	16
1.3.1.2. <i>Bilirkişilik Danışma Kurulunun Görevleri</i>	16
1.3.1.3. <i>Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları</i>	16
1.3.2. <i>Bilirkişilik Daire Başkanlığı</i>	17
1.3.2.1. <i>Bilirkişilik Daire Başkanlığı ve Görevleri</i>	17
1.3.3. <i>Bilirkişilik Bölge Kurulları</i>	18
1.3.3.1. <i>Bölge Kurulunun Oluşumu ve Üyelerin Nitelikleri</i>	18
1.3.3.2. <i>Bilirkişilik Bölge Kurullarının ve Bölge Kurulu</i>	
<i>Başkanının Görevleri</i>	19
1.3.3.3. <i>Bölge Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları</i>	20
1.4. BİLİRKİŞİLİĞE KABUL, BİLİRKİŞİLİK SİCİLİ VE	
BİLİRKİŞİLİK LİSTESİ	20

1.4.1. Bilirkişiliğe Kabul	20
1.4.1.1. Bilirkişiliğe Kabul Şartları	20
1.4.1.2. Bilirkişiliğe Başvuru, Seçilme Usulü ve Sicile Kayıt	22
1.4.2. Bilirkişilik Sicili ve Bilirkişilik Listesi	23
1.4.2.1. Bilirkişilik Sicilinin ve Listesinin Tutulması ile Bilirkişinin Görevlendirilmesi	23
1.4.2.2. Bilirkişilik Sicilinden ve Listesinden Çıkarılma	23
1.4.2.3. Denetim ve İnceleme	24
1.5. EĞİTİM	25
1.5.1. Temel Eğitim	25
1.5.2. Temel Eğitimden Muaf Tutulacaklar	26
1.5.3. Eğitim Kuruluşlarına İzin Verilmesi	26
1.5.4. Eğitim Kuruluşunun Denetimi	27
1.6. BİLİRKİŞİ GÖREVLENDİRİLMESİ	27
1.6.1. Bilirkişi Görevlendirilmesini Gerektiren Haller	27
1.6.2. Bilirkişi Görevlendirilmesi ve Sayısı	28
1.6.3. Bilirkişinin Görev Alanının Belirlenmesi ve Bilirkişiye Bilgi Verilmesi	29
1.6.4. Bilirkişinin Görev Süresi	30
1.6.5. Bilirkişinin Bildirim ve Çekinme Yükümlülüğü	30
1.6.6. Bilirkişinin Yetkileri	30
1.6.7. Bilirkişinin Oy ve Görüşünün Değerlendirilmesi	31
1.6.8. Bilirkişi Gider ve Ücreti	31
1.6.9. Bilirkişinin Cezai ve Hukuki Sorumluluğu	32
1.7. DENETİM	32
1.7.1. Denetim ve İnceleme	33
1.7.2. Denetimin Kapsamı	33

İKİNCİ BÖLÜM

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA BİLİRKİŞİLİK

2.1. BİLİRKİŞİYE BAŞVURMA VE BİLİRKİŞİ ATAMASI	35
--	----

2.1.1. Bilirkişiy e Başvurma.....	35
2.1.1.1. Bilirkişiy e Başvurma Yetkisi	35
2.1.1.2. Bilirkişiy e Başvurulabilecek Durumlar	36
2.1.1.2.1. Bilirkişiy e Başvurmanın Zorunlu Olduğu	
Durumlar	37
2.1.1.2.2. Bilirkişiy e Başvurmanın Yasak Olduğu	
Durumlar	38
2.1.2. Bilirkiş i Atamas ı	40
2.1.2.1. Bilirkiş i Olarak Atanabilecek Kiş iler	40
2.1.2.1.1. Resmi Bilirkiş iler	40
2.1.2.1.1.1. Adli Tıp Kurumu	40
2.1.2.1.1.2. Kriminal Polis Laboratuvarları	42
2.1.2.1.1.3. Kriminal Jandarma Laboratuvarları	43
2.1.2.1.1.4. Diğ er Kurumlar	43
2.1.2.1.2. CMK Madde 64'te Yer Alan Kiş iler	43
2.1.2.1.3. İncelemenin Yapılması İ çin Bilinmesi Gerekli Fen	
ve Sanatları Meslek Edinenler ve İncelemenin	
Yapılması İ çin Gerekli Mesleğ i Yapmaya Resmen	
Yetkili Olanlar	44
2.2. BİLİRKİŞ İ SORUMLULUĞ U, YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE	
YETKİLERİ	45
2.2.1. Bilirkiş i Sorumluluğu	45
2.2.1.1. Bilirkiş inin Disiplin Sorumluluğu	45
2.2.1.2. Bilirkiş inin Hukuki Sorumluluğu	46
2.2.1.3. Bilirkiş inin Cezai Sorumluluğu	47
2.2.2. Bilirkiş i Yü k ü m l ü l ü k l e r i.....	48
2.2.2.1. Bilirkiş i l iç i Kabul Etme Yü k ü m l ü l üç ü	48
2.2.2.2. Çağ r ı y a U y m a Yü k ü m l ü l üç ü.....	49
2.2.2.3. Yemin Etme Yü k ü m l ü l üç ü	49
2.2.2.4. Tarafs ı z Davranma Yü k ü m l ü l üç ü	50
2.2.2.5. Kendisini Atayan Merci ile İ liş ki İ çerisinde Olma	
Yü k ü m l ü l üç ü	51

2.2.2.6. Oy ve Görüş Bildirme Yükümlülüğü.....	52
2.2.3. Bilirkişi Yetkileri	53
2.2.3.1. Tedbir Alınmasını Talep Etme Yetkisi.....	53
2.2.3.2. Bilirkişinin Soru Yöneltilmesi Yetkisi.....	54
2.2.3.3. Bilirkişinin Bilgi Alma Yetkisi	54
2.2.3.4. Bilirkişinin Diğer Uzman Kişilerle Bir Araya Gelme Yetkisi.....	55
2.2.3.5. Bilirkişinin Ücret Talep Etme Yetkisi	55
2.3. BİLİRKİŞİ REDDİ, BİLİRKİŞİLİKTEN ÇEKİNME, BİLİRKİŞİ RAPORUNA İTİRAZ.....	57
2.3.1. Bilirkişi Reddi	57
2.3.2. Bilirkişilikten Çekinme.....	58
2.3.3. Bilirkişi Raporuna İtiraz	59
2.3.4. Bilirkişilikte Karşılaşılan Sorunlar	60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEREÇ, YÖNTEM, BULGU VE ANALİZLER

3.1. GEREÇ VE YÖNTEM	61
3.1.1. Araştırmanın Hipotezleri.....	61
3.1.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	62
3.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	62
3.1.4. Araştırmanın Varsayımları	62
3.1.5. Verilerin Analizi ve Güvenilirlik	62
3.1.5.1. Çapraz Tablo.....	63
3.1.5.2. Ki-Kare Testi	63
3.1.6. Araştırmanın Yöntemi	63
3.2. BULGULAR VE ANALİZ	64
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	91
KAYNAKÇA.....	100

EKLER.....	105
ÖZGEÇMİŞ.....	106

KISALTMALAR LİSTESİ

ATK	: Adli Tıp Kurumu
BilK	: Bilirkişilik Kanunu
BilY	: Bilirkişilik Yönetmeliği
C.	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
DMK	: Devlet Memurları Kanunu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
m.	: Madde
MTA	: Maden Tetkik ve Arama
MK	: Medeni Kanun
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
RG	: Resmî Gazete
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
t.y.	: Tarih yok

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 3.1: Katılımcıların Unvanlarına Göre Dağılımı	64
Tablo 3.2: Araştırmaya Katılan Kişilerin 1. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	65
Tablo 3.3: Araştırmaya Katılan Kişilerin 2. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	66
Tablo 3.4: Araştırmaya Katılan Kişilerin 3. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	66
Tablo 3.5: Araştırmaya Katılan Kişilerin 4. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	67
Tablo 3.6: 4. Sorunun Birinci Şıkkı ile 8. Sorunun Ki-Kare Testi	69
Tablo 3.7: 4. Sorunun Birinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Tablosu	69
Tablo 3.8: 4. Sorunun İkinci Şıkkı ile 8. Sorunun Ki-Kare Testi	70
Tablo 3.9: 4. Sorunun İkinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Tablosu	71
Tablo 3.10: Araştırmaya Katılan Kişilerin 5. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	71
Tablo 3.11: Araştırmaya Katılan Kişilerin 6. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	73
Tablo 3.12: 6. Sorunun İkinci Şıkkı ile 8. Sorunun Ki-Kare Testi	75
Tablo 3.13: 6. Sorunun İkinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Tablosu	76
Tablo 3.14: Araştırmaya Katılan Kişilerin 7. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	76
Tablo 3.15: Araştırmaya Katılan Kişilerin 8. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	77
Tablo 3.16: 6. Sorunun Birinci Şıkkı ile 8. Sorunun Ki-Kare Testi	78
Tablo 3.17: 6. Sorunun Birinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Tablosu	78
Tablo 3.18: Araştırmaya Katılan Kişilerin 9. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	79
Tablo 3.19: Araştırmaya Katılan Kişilerin 10. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	80
Tablo 3.20: 4. Sorunun Birinci Şıkkı ile 10. Sorunun Ki-Kare Testi	81

Tablo 3.21: 4. Sorunun Birinci Şıkkı ile 10. Sorunun Çapraz Tablosu	81
Tablo 3.22: Araştırmaya Katılan Kişilerin 11. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	82
Tablo 3.23: Araştırmaya Katılan Kişilerin 12. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	83
Tablo 3.24: Araştırmaya Katılan Kişilerin 13. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	84
Tablo 3.25: 4. Sorunun İkinci Şıkkı ile 13. Sorunun Ki-Kare Testi	84
Tablo 3.26: 4. Sorunun İkinci Şıkkı ile 13. Sorunun Çapraz Tablosu	85
Tablo 3.27: Araştırmaya Katılan Kişilerin 14. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	86
Tablo 3.28: Araştırmaya Katılan Kişilerin 15. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	86
Tablo 3.29: Araştırmaya Katılan Kişilerin 16. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	87
Tablo 3.30: T-Testi	88
Tablo 3.31: Katılımcı Sayısı Bakımından Toplam İşaretlenen Değerler.....	89
Tablo 3.32: Grup İstatistiği.....	89
Tablo 3.33: Bağımsız Örneklem Testi	90

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2.1: Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatı	42
Şekil 3.1: Katılımcıların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	65
Şekil 3.2: Araştırmaya Katılan Kişilerin 1. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı	65
Şekil 3.3: Araştırmaya Katılan Kişilerin 2. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı	66
Şekil 3.4: Araştırmaya Katılan Kişilerin 3. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı	67
Şekil 3.5: Araştırmaya Katılan Kişilerin 4. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı	69
Şekil 3.6: 4. Sorunun Birinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Grafiği	70
Şekil 3.7: 4. Sorunun İkinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Grafiği	71
Şekil 3.8: Araştırmaya Katılan Kişilerin 5. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı	73
Şekil 3.9: Araştırmaya Katılan Kişilerin 6. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı	75
Şekil 3.10: 6. Sorunun İkinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Grafiği	76
Şekil 3.11: Araştırmaya Katılan Kişilerin 7. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı	77
Şekil 3.12: Araştırmaya Katılan Kişilerin 8. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı	77
Şekil 3.13: 6. Sorunun Birinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Grafiği	79
Şekil 3.14: Araştırmaya Katılan Kişilerin 9. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı	80
Şekil 3.15: Araştırmaya Katılan Kişilerin 10. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı	80
Şekil 3.16: 4. Sorunun Birinci Şıkkı ile 10. Sorunun Çapraz Grafiği	82
Şekil 3.17: Araştırmaya Katılan Kişilerin 11. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı	83

Şekil 3.18: Araştırmaya Katılan Kişilerin 12. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	83
Şekil 3.19: Araştırmaya Katılan Kişilerin 13. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	84
Şekil 3.20: 4. Sorunun İkinci Şıkkı ile 13. Sorunun Çapraz Grafiği	85
Şekil 3.21: Araştırmaya Katılan Kişilerin 14. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	86
Şekil 3.22: Araştırmaya Katılan Kişilerin 15. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	87
Şekil 3.23: Araştırmaya Katılan Kişilerin 16. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı.....	88
Şekil 3.24: İstanbul Bölge Bilirkişi Listesi Uzmanlık Alanı Örneği	93

EKLER LİSTESİ

Sayfa

EK 1: Anket Formu ek s.1

GİRİŞ

Bilimsel ve teknik anlamda yaşanan gelişmeler, sosyal yaşama ve kişiler arasındaki uyumsuzlıklara yansımaktadır. Hukuk dışı bilginin artması karşısında da teknik ve özel bilgi ile uzmanlık gerektiren konularda bilirkişi incelemesinin vazgeçilmezliği ortaya çıkmaktadır (Toraman, 2017: 29). Hukuk fakültesi mezunu olan hâkimin, hukuk dışında kalan alanlarda uyumsuzluğu çözecek derecede bilgi sahibi olması beklenmemektedir. Bu sebeple de bilirkişi, davanın çözümünde özel ve teknik bilgisi ile davanın sonuçlanmasına yardımcı olmaktadır (Tanrıver, 2017: 23). Buna binaen bilirkişinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Bilirkişilik faaliyetinin yargılama içerisindeki önemi her geçen gün artarken kanunlarda yer alan düzenlemeler yeterli olmamaya başlamıştır. Bu doğrultuda bilirkişiliğin kurumsal kimliğe sahip olması amacıyla 2015 yılında Bilirkişilik Kanun Tasarısı hazırlanmıştır. Tasarı 04.03.2016 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) sunulmuştur. Mecliste kabulünün ardından 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu (BilK) Resmî Gazete (RG)'de yayımlanması ile birlikte yürürlüğe girmiştir (Kök, 2017: 447). Her ne kadar 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu ile amaçlanan kurumsal yapı oluşturulmuş olsa da uygulamada yaşanan sıkıntıların hala devam ettiği gözlenmektedir. Alanında uzman olmayan bilirkişilerin sistemde yer alması, bilirkişi raporlarının hazırlanması esnasında yeterli özenin ve dikkatin gösterilmemesi, sürekli aynı bilirkişilerin görev alması, bilirkişilerin aylık bakabileceği dosya sayısının sınırlandırılması (kota uygulaması) gibi hususlar sebebiyle kurum eleştirilmektedir.

Kuruma yönelik eleştiriler devam ederken yargılama faaliyetindeki önemini de yitirmeyen bilirkişilik kurumunun yeni düzenlemeler ışığında incelenmesi, bilirkişi sayısının en fazla olduğu İstanbul'un örnek il olarak seçilmesi ile birlikte İstanbul Anadolu ve İstanbul Adliyesinde görevli bulunan hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile yapılan anket çalışmaları sonucunda sistem ile ilgili düşüncelerinin analiz edilmesi ve problemler hakkında çözüm önerileri getirilmesi, tezin amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda Bilirkişilik Kanunu ve yönetmeliği ile Ceza Muhakemesi Kanunu'nda (CMK) bilirkişilik incelenecektir.

Çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, bilirkişilik kavramı ve hukuki niteliği, bilirkişilik ile ilgili temel ilkeler ve bilirkişinin uyması gereken etik kurallar, Bilirkişilik Kanunu ile oluşturulmuş olan Bilirkişilik Danışma Kurulu, Bilirkişilik Daire Başkanlığı ve Bölge Kurulları, kanun ve yönetmelik maddeleri çerçevesinde ele alınacaktır. Bilirkişiliğe kabul, eğitim ve denetim konu başlıklarına da ilk bölümde yer verilecektir.

Çalışmanın ikinci bölümde, Ceza Muhakemesi Hukuku'nda bilirkişiye başvurma ve bilirkişi ataması, bilirkişinin sorumluluğu, yükümlülükleri ve yetkileri ayrı ayrı incelenecektir. Bununla birlikte bilirkişi reddi, bilirkişilikten çekinme ve bilirkişi raporuna itiraza da bu bölümde değinilecek ve bilirkişilikte karşılaşılan sorunlar belirtilecektir.

“Gerekçe, Yöntem, Bulgu ve Analiz” başlıklı üçüncü bölümde, araştırmanın hipotezleri, evren ve örnekleme, sınırlılıkları, varsayımları ve verilerin analizi ve güvenilirlik belirtilip, hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile gerçekleştirilmiş olan anket çalışmalarının bulgu ve analizlerine yer verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

6754 SAYILI BİLİRKİŞİLİK KANUNU VE YÖNETMELİĞİNDE BİLİRKİŞİLİK

1.1. BİLİRKİŞİLİK KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

1.1.1. Kavramsal Olarak Bilirkişilik

‘Bilirkişi’ sözlük anlamı olarak, “*Belirli bir konudan anlayan ve bir anlaşmazlığı çözümlmek için kendisine başvurulanan kimse, uzman, ehlihibre, ehlivukuf, eksper*” (Türkçe Sözlük, 2019: 342) şeklinde tanımlanmaktadır. Hukuk sözlüğündeki tanımı, “*Çözümü, özel bilgi ve tekniğe bağlı konularda yargıcın başvurduğu ihtisas sahibi kimse; bilirkişi raporu, kural olarak yargıcı bağlamaz; ehlivukuf; ehlihibre*” (Yılmaz, 2010: 122) şeklindedir. Bir başka tanımda ise bilirkişi, soruşturma ve kovuşturmadaki vakılalarda uzman olması hasebiyle hâkim tarafından görevlendirilip konu hakkında sonuca ulaşp bunu bildirmekle görevlendirilen kişi olarak tanımlanmaktadır (Çolak, 2005: 201). Bu bağlamda bilirkişilik müessesesinin amacı ceza muhakemesi organlarının özel ve teknik konulardan kaynaklı eksik bilgilerini tamamlamaktır (Yıldız, 2006: 274).

6754 sayılı BilK’da; “*Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde oy ve görüşünü sözlü veya yazılı olarak vermesi için başvurulanan gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi*” (BilK, 2/1-b) hükmü ile bilirkişi tanımlaması yapılmıştır. 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)’nda da bilirkişilik için özel ve teknik bilgi gerekliliği hususunda vurgu bulunmaktadır. Buna ek olarak, kimlerin istemi üzerine bilirkişi görüşünün alınabileceğine CMK’da değinilmiştir.

Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına re ‘sen, Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanunî temsilcinin istemi üzerine karar verilebilir (CMK, 63/1).

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu madde 266/1’de de: “*Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına*

karar verir.” hükmüne yer verilmiştir. Şu hâlde, çözüm için görüş alınacak konunun hukuk dışında olması gerekliliği de anlaşılmaktadır.

Hem kavramsal tanımlamalardan hem de mevzuatta bulunan kanun hükümlerinden anlaşıldığı üzere bilirkişiye başvurmak için çözümünde hukuk bilgisinin yeterli olmadığı aynı zamanda uzmanlık gerektiren bir durumun varlığı mevcut olmalıdır. Buradan hareketle, uyuşmazlığın mevcut olduğu durumda görüşüne başvurulacak kişinin yeterli mesleki tecrübeye sahip olması gerekmektedir. Aynı zamanda bilirkişinin alanında uzman ve teknik bilgi sahibi olması gerekliliği de kavram tanımlarından ve kanun hükümlerinden anlaşılmaktadır. Örnek ile somutlaştırıldığında, olay mahallinden elde edilen parmak izi örneklerinin hâkim tarafından bilimsel yöntemler ile analiz edilip somut delil halinde sunulması beklenemez. Konunun bilirkişisi, parmak izi inceleme uzmanı teknik bilgisi ile gerekli raporları mahkemeye sunmakla görevlidir.

1.1.2. Bilirkişiliğin Tarihsel Gelişimi

Bilirkişiye dair ilk olgulara tıp alanında rastlanmaktadır. Babil Kralı Hammurabi’nin kanunlarında doktorlardan resmi bilirkişi olarak görüş alındığına dair kaynaklar mevcuttur (Meriç, 2015: 12). Bilinen ilk bilirkişi raporu Julius Caesar’ın ölümünün ardından, ölümün göğüs boşluğuna giren bıçak darbesi nedeniyle gerçekleştiğini içeren rapordur. Buradan anlaşıldığı üzere bilirkişi kavramı çağdaş hukuk sistemlerine kaynaklık eden Roma hukuku ile beraber günümüze kadar gelmiştir (Deryal, 2017: 5). Türk hukukunda ise bilirkişilik faaliyetleri Osmanlı zamanından itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Osmanlı’da davalar, padişahın yetkilendirdiği kadılar tarafından yürütülmekteydi. Kadıların da uzmanlık gerektiren hususlarda ehlihibre ve ehlivukuf olarak isimlendirilen kişilerin görüşüne başvurduğu bilinmektedir. Modern anlamda bilirkişilik ise, 1927 yılında İsviçre’den alınan Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu (HUMK) ile beraber hukuk sistemimize dâhil olmuştur (Organ ve Sevinç, 2016: 117).

Ülkemizde, ilk kez 18.06.1927 tarihinde yürürlüğe konulan 1086 sayılı HUMK’ da yer alan bilirkişilik kavramı, kanun maddelerinde “ehl-i vukûf” olarak nitelendirilmekte ve kanunun üçüncü kısmında detaylandırılmaktaydı. 01.10.2011

tarhinde 6100 sayılı HMK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte 1086 sayılı HUMK y r rl  kten kaldırılmış ve yeni kanunda bilirkişilikle ilgili güncellemeler yapılmıştı (Bayrakal, 2017: 295-303). HMK'nın beşinci kısmında bilirkişili e yer verilip bilirkişilerin görevlendirilmesi, görev alanları, yetkileri, hukuki sorumluluğu gibi hususlardan bahsedilmekteydi. Bu hususlar 6100 sayılı HMK ve 5271 sayılı CMK'da yer alan ilgili maddelere dayanılarak çıkartılan yönetmelikler ile düzenlenmekteydi ( akır, 2019: 7). 3.11.2016 tarihinde BilK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte bilirkişili e dair kurumsal bir yapı oluşturulmuştur. Kanunla ulaşılmak istenilen amaç da kurumsal yapılanma olmuştur. Keza BilK madde 1'de; *“Bu Kanunun amacı; bilirkişilerin nitelikleri, eğitimi, seçimi ve denetimine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ile bilirkişilik için etkin ve verimli bir kurumsal yapı oluşturulmasıdır.”* şeklinde yer alan hüküm bu amaçtan bahsetmektedir. BilK ile birlikte yukarıda bahsedilen CMK ve HMK'nın ilgili maddelerinde değişikliğe gidilmiş, bilirkişilik teşkilatına ilişkin hususlarda BilK' ya gönderme yapılmıştır. Bu sayede, bilirkişilik ile ilgili iki farklı yönetmelik durumu ortadan kalkmıştır ( akır, 2019: 7).

1.1.3. Bilirkişili in Hukuki Niteliği

BilK'nın yürürlüğe girmesinden önce bilirkişilik, yargı teşkilatı içerisinde bulunan Adalet Komisyonlarına bağlı olarak varlığını göstermiştir. 4.12.2004 tarihli ve 5271 sayılı CMK'nın 64. maddesine dayanılarak hazırlanmış olan “Ceza Muhakemesi Kanununa Göre İl Adli Yargı Adalet Komisyonlarınca Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik” ile komisyonların, İl Adli Yargı Adalet Komisyonu olduğu belirtilmiştir. BilK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte bilirkişilik hizmeti, yargı teşkilatı bünyesinden ayrılıp özerk bir yapıya sahip olmuş ve idari teşkilat içerisinde düzenlenmiştir ( akır, 2019: 25).

Bilirkişi yargılama faaliyetlerinin işleyişine katkı sağlayan bir hizmet yürütmektedir (Deryal, 2017: 40). Bu hizmetin kamu hizmeti olduğu, Bilirkişilik Daire Başkanlığı'nın 23.02.2017 tarihinde yayınladığı “Bilirkişilik Kanununun Y r rl    ve Uygulanması” isimli yazısında geçmekte olan *“Bilirkişiler, kamu hizmeti anlamında adli hizmetin ifasına veya işleyişine katkı sağlamaya yönelik olarak görev yaparlar.”* ifadesinden anlaşılmaktadır. 03.08.2017 tarihli ve 30143

sayılı RG’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Bilirkişilik Yönetmeliğinde (BilY) de aynı doğrultuda hüküm mevcuttur. BilK madde 58/3: “*Bilirkişinin kasten veya ağır ihmal suretiyle düzenlemiş olduğu gerçeğe aykırı raporun, hükme esas alınması sebebiyle zarar görmüş olanlar, bu zararın tazmini için Devlete karşı tazminat davası açabilirler*” hükmünden bilirkişilik hizmetinin kamu hizmeti olarak nitelendirilmek istendiği anlaşılmaktadır (Çakır, 2019: 27).

Bilirkişiliğin hem kamu hizmeti niteliğinde hem de resmi nitelikte olması bilirkişilerin taraflara karşı eşit mesafede bir duruş sergilemesini ve tarafsızlığından şüphe edilecek davranışlardan kaçınmasını gerektirmektedir. Bu durum özellikle mahallinden görevlendirilen bilirkişilerde daha hassas davranmayı gerektirmektedir. Çünkü bilirkişinin o yörenin insanı olması sebebiyle her ne kadar çevrelerinin olmaları normal olarak kabul edilse de mahkemeden tarafların huzurunda bilirkişinin hukuki ve cezai sorumluluklarının hatırlatılması beklenilmektedir (Berberoğlu Yenipınar, 2018: 48).

Kamu hizmeti olarak kabul edilen bilirkişilik hizmetini gerçekleştiren kişilerin hukuki statüsüne gelindiğinde ise ilk olarak Anayasa’nın 128. maddesi ışığında bir değerlendirme yapmak gerekmektedir. Maddede kamu hizmetlerinin memurlar ve diğer kamu görevlileri aracılığı ile yapıldığı hükmü mevcuttur. Bu durumda bilirkişilerin “memur” olarak mı yoksa “diğer kamu görevlisi” olarak mı nitelendirileceği sorunu ortaya çıkmaktadır (Tanrıver, 2017: 72). 6100 sayılı HMK’nın 284. maddesine bakıldığında bilirkişinin Türk Ceza Kanunu (TCK)’na göre kamu görevlisi olduğu açıkça belirtilmektedir. Madde metni ve gerekçesinden, bilirkişinin yalnız TCK’nın uygulanması hususunda kamu görevlisi olarak sayılacağı ancak diğer hukuk alanları konu olduğu zaman kamu görevlisi olarak nitelendirilemeyeceği şeklinde bir yorum yapılabilir (http://saldirim.com/yeni/,2021). Nitekim idare hukuku bakımından da bilirkişileri memur olarak nitelendirmek pek doğru sayılmayacaktır (Çakır, 2019: 29).

Bilirkişinin kamu görevlisi olarak nitelendirilmesi hususunda tekrar TCK’ya atıfta bulunulacak olunursa madde 6/c hükmünde “*Kamu görevlisi deyiminden; kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi*” olarak kamu görevlisi tanımını

yapılmıştır. Maddenin gerekçesinde de bir kişinin kamu görevli olarak nitelendirilebilmesi için en önemli unsurun, yaptığı işin bir kamu hizmeti olması gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda bilirkişilik hizmetini bir kamu hizmeti olarak tanımlamakla beraber bilirkişiyi de görevini icra etmesi sırasında kamu görevlisi olarak nitelendirmek uygun olacaktır (Deryal, 2017: 40).

Bu bilgilerden hareketle değinilmesi gereken bir diğer husus ise mahkemece atanan bilirkişilerin, resmi bilirkişi yahut özel bilirkişi olması durumunda karşılaşılabilecek olan hukuki statü durumudur. Mahkeme tarafından resmi bilirkişi olarak görevlendirilen Polis Kriminal Laboratuvarları kurum çalışanının hukuki statüsüne bakıldığında bilirkişi sıfatından bağımsız olarak memur statüsünde olduğu görülmektedir. Buna karşılık, resmi kimliği olmayan kişilerin, mahkemece atanması halinde ise bu kişileri memur olarak adlandırabilmek mümkün değildir; bununla birlikte bu kişilerin görevleri süresince kamu görevini icra ettiğinin söylenmesi mümkün olacaktır (Tanrıver, 2017: 76).

CMK madde 67/6'ya bakıldığında, mahkeme tarafından atanmış bilirkişilerden farklı olarak, taraflar aracılığı ile seçilen uzmanların kamu görevlisi olarak tanımlanamayacağı anlaşılmaktadır. Maddede kanun koyucunun bilinçli bir şekilde bu kişileri bilirkişi olarak adlandırmadığı, bahse konu olan kişiler için uzman tanımlaması yaptığı anlaşılmaktadır (Okuyucu Ergün, 2013: 269).

1.2. BİLİRKİŞİLİK İLE İLGİLİ TEMEL İLKELER VE BİLİRKİŞİNİN UYMASI GEREKEN ETİK KURALLAR

1.2.1. Bilirkişilik ile İlgili Temel İlkeler

Temel ilkelere, Bilirkişilik Kanunu'nun 3. maddesinde yer verilmiştir. Aşağıda, kanunda yer alan bu ilkelere ayrı ayrı değinilecektir.

1.2.1.1. Bağımsız, Tarafsız, Objektif Olma

Hâkimin tarafsızlık ilkesi bilirkişiler için de geçerli olmaktadır. Bilirkişiler de hâkimler gibi tarafsız olmak, yanlı olmamak zorundadır (Köroğlu, 1995: 21). Bilirkişilik görevini üstlenen kişinin kurallara uygun bir şekilde yanlısız rapor

hazırlaması gerekmektedir. Kararlarını verirken herhangi bir güç unsurunun etkisinde kalmadan özgür olmalıdır. Aynı zamanda yansız ve nesnel kararlar alması gerekliliği de BilK madde 3/1: “*Bilirkişi, görevini dürüstlük kuralları çerçevesinde bağımsız, tarafsız ve objektif olarak yerine getirir*” hükmü ile vurgulanmaktadır. Nitekim Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 05.03.2018 tarihli ve 2018/172 esas nolu kararında; bilirkişinin tarafsızlığı ilkesi ile çelişmesi nedeniyle davanın tarafları ile ilişkisi bulunmayan bir başka bilirkişinin seçilip, tekrar rapor alınarak karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmiş olması bozma nedeni olarak gösterilmiştir (<https://calismatoplum.org/yargitay-karari>, 2021).

Yargılama süreci sonunda hedeflenen maddi gerçeğe ulaşmaya engel olmak ve delilleri karartmak kaydıyla bilirkişi üzerinde baskı kurulma teşebbüsleri tutuklama nedeni sayılmaktadır. Bu bağlamda da bilirkişinin tarafsızlığı ve tarafsız kalması önem teşkil etmektedir (Deryal, 2017: 88).

1.2.1.2. Özel veya Teknik Konularda Açıklama Yapma

BilK madde 3/2: “*Bilirkişi, raporunda çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hususlar dışında açıklama yapamaz; hukuki nitelendirme ve değerlendirmelerde bulunamaz*” hükmü ile bilirkişinin kendini karar merci olarak görmemesi, teknik bilgi birikimine dayanarak olayı açıklaması gerekliliği, kişisel ve hukuksal değerlendirme yapmaması hususuna değinilmiştir.

Özel veya teknik konularda açıklama yapma kuralı, hukuki konularda bilirkişiye başvurulamaması kuralı ile bir bütünlük içindedir. Hukuki konularda bilirkişiye başvurulamaması, hem HMK’nın 266. maddesinde hem de BilK’nın 3. maddesinin üçüncü fıkrasında “*Ancak genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz.*” hükümleri ile yasaklanmıştır (Alihocagil, 2018: 564).

Hukuki sorunlarda en yetkin bilirkişi hâkimin kendisidir nitekim hâkimin görevleri arasında hukuk kurallarını araştırıp karşılaşılan olaya uygulaması yer almaktadır. Bu yasağın altında yatan sebep de hâkimin görev ve yetkilerine dayandırılmaktadır çünkü bilirkişinin temel görevi hukuki değerlendirmelerde bulunmadan mahkemeye özel ve teknik bilgilerini ileterek, bu bilgiler doğrultusunda

varmış olduğu sonuçları sunmak ve yine bu bilgiler yardımı ile maddi vakıaları belirlemektir. Ancak hukuki değerdendirmeyi hâkimin kendisi yapmaktadır (Alihocagil, 2018: 564-565).

1.2.1.3. Hukuki Bilgi ile Çözömlenecek Konularda Bilirkişkiye Başvurmama

HMK'nın “Bilirkişkiye başvurulmasını gerektiren haller” başlıklı 266. madde hükmünde; “*Mahkeme, çözümü için hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde...*” şeklinde yer alan ifade BilK madde 3/3 hükmünde; “*Genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiğı hukuki bilgiyle çözömlenmesi mümkün olan konularda bilirkişkiye başvurulamaz.*” şeklinde yer almaktadır. Her iki kanun maddesinde de belirtildiğı üzere bilirkişilik müessesine başvuru bilgi birikimine dayalı teknik ve özel konular bağlamında olmalıdır.

Adaleti sağlamakla görevlendirilmiş olan hâkim hukuku en iyi bilen kişidir. Bu sebeple hâkimin bilgisi dahilinde olan konularda bilirkişkiye başvurusu sakıncalı bir davranış olarak görölmektedir (Yılmaz ve Yılmaz, 1997: 191-192).

1.2.1.4. Bilirkişi Görevinin Şahsiliğı

BilK'nın 3. maddesinin dördüncü fıkrasında bilirkişinin görevinin şahsi olması düzenlenmiştir. Kanun hükmüne göre: “*Bilirkişi, kendisine tevdi olunan görevi bizzat yerine getirmekle yükümlü olup, görevinin icrasını kısmen yahut tamamen başka bir kimseye devredemez.*” HMK madde 276'da da paralel yönde hüküm mevcuttur. Zira kamu hukukunun temel ilkelerinden biri de bir kamu hizmetinin muhatabı tarafından bizzat gerçekleştirilmesidir (Karahacıoğlu ve Parlar, 2012: 981). HMK'nın 276. madde gerekçesinde, bilirkişilerin yardımcı kullanmalarının, görevi bir başkasına devretme anlamı taşımayacağı da belirtilmiştir. Verilen örnek ile de ilgili durum pekiştirilmiştir. Gerekçeye göre;

...örneğin, bilirkişi olarak atanan bir kimse, inceleme sırasında, bir aletin kullanılması için, zorunlu olması sebebiyle asistanlarının yardımını alabilir. Bu durum, hiçbir zaman, asistanların inceleme faaliyetine katıldıkları anlamına asla gelmez; incelemeyi yapan yine tek başına bilirkişidir

Gerekçeden anlaşıldığı üzere bilirkişinin aldığı bu tür yardımlar görevinin şahsiliği yükümlülüğüne aykırı bir davranış olarak görülmemelidir. Zira uyuşmazlık konusunu inceleyen bilirkişinin kendisidir (Karahacıoğlu ve Parlar, 2012: 981).

1.2.1.5. Sır Saklama Yükümlülüğü

BilK madde 3/5: “*Bilirkişi, görevi sebebiyle kendisine tevdi edilen bilgi ve belgelerin veya öğrendiği sırların gizliliğini sağlamakla yükümlüdür. Bu yükümlülük, bilirkişilik görevi sona erdikten sonra da devam eder*” hükmü ile bilirkişinin sır saklama yükümlülüğü düzenlemiştir. Bilirkişilik görevi esnasında edinilmiş belge, bilgi ve sırları bilirkişilerin açık etmekten kaçınmaları gerekmektedir. Aynı zamanda bu bilgileri kendisi ve 3. kişiler lehine de açık etmemelidir. HMK madde 277’de bilirkişilerin sır saklamasına yönelik paralel bir düzenleme mevcuttur (Tanrıver, 2017: 97).

Bilirkişinin sır saklama yükümlülüğü, onun görevini sadakat ile yerine getirmesi yükümlülüğünün devamını oluşturur niteliktedir (Tanrıver, 2001: 413). Örneğin bir şirketin ticari defterlerini inceleyen kişinin, görevini gerçekleştirdiği esnada öğrenmiş olduğu bilgileri 3. kişiler ile paylaşmaması gerekmektedir. Bilirkişinin bu bilgileri şahsen kullanması ya da diğer kişiler ile paylaşarak işlem yapması TCK madde 258’e göre suç teşkil edecektir. Ayrıca bilirkişiler edindiği kişisel bilgi ve verileri üçüncü bir kişi ile paylaştığı takdirde TCK madde 136 hükmünce, bu edinimleri kaydedecek olursa TCK madde 135 hükmünce cezalandırılacaklardır (<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/>, 2021).

1.2.1.6. Bilirkişilik Yaptırılacak Konunun Açık Olması

BilK madde 3/6’da görevlendirilecek olan bilirkişiye sorunun açıkça belirtilmesi ve çözümü için verilen konunun kapsam ile sınırlarının net bir şekilde belirtilmesi hususu yer almaktadır. Bu madde ile kanun koyucunun konu ile ilgisiz düzenlenecek olan raporların önüne geçme hedefi olduğu anlaşılmaktadır.

HMK madde 273 hükmüne göre bilirkişiyi atayan merci, ilgili kararında bilirkişinin inceleme yapacağı uyuşmazlık konusunun kapsamını ve sınırlarını açıkça

belirtmelidir. Yargılamanın doğru şekilde yürütülmesi için bilirkişinin görev alanının tayini büyük önem taşımaktadır. Bu ölçüde bilirkişi belirlenen alana yoğunlaşacak, teknik veya özel bilgiyi olaya uygulayarak uyuşmazlığın çözümüne yardımcı olacaktır (Alihocagil, 2018: 556-557).

1.2.1.7. Tek Rapor Esası

BilK madde 3/7: “*Aynı konuda bir kez rapor alınması esastır; ancak rapordaki eksiklik veya belirsizliğin giderilmesi için ek rapor istenebilir*” hükmü ile aynı konuda birden çok rapor alınmaması hususuna vurgu yapılmış, eksiklikler için ek rapor çözümü öngörülmüştür.

1.2.1.8. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi ile Ulaşılabilen Bilgiler İçin Bilirkişiye

Başvurmama

BilK 3/8: “*Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi ile bu Sisteme entegre bilişim sistemleri veya yazılımlar vasıtasıyla ulaşılabilen bilgiler veya çözülebilen sorunlar için bilirkişiye başvurulamaz*” hükmüne yer vermiştir. Öngörülen düzenleme ile istenilen, çözümü aranan sorunun bilirkişiye başvurmadan önce ilgili bilişim sistemlerinin veya yazılımların taratılmasıdır. Bazı bilişim sistemleri yahut yazılımlar sayesinde hâkim, teknik ve özel bilgi gerektiren durumları bilirkişiye başvurmadan çözebilmesi mümkündür. Böylelikle yargılama süreci hızlı işleyeceği gibi aynı zamanda daha az masraflı olacaktır. Bu hükmün uygulanabilir olması için de bu yazılımların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi ile bütünlenmiş halde olması gerekmektedir (Kumkale, 2018: 158).

1.2.2. Bilirkişinin Uyması Gereken Etik Kurallar

BilY’nin 7 ila 14. maddeleri arasında bilirkişinin uyması gereken etik kurallar; yetkinlik ve mesleki özen, bağımsızlık, dürüstlük ve tarafsızlık, saygınlık ve güven, görevi kabul yükümlülüğü, menfaat elde etmeme, bildirim yükümlülüğü ve reklam

yasağı olarak sıralanmıştır. Aşağıda uyulması gereken bu etik kurallara ayrı ayrı değinilecektir.

1.2.2.1. Yetkinlik ve Mesleki Özen

BilY madde 7 hükmünde bilirkişilerin yetkinlik ve mesleki özen içerisinde olması gereğine dair hususlara yer verilmiştir. Bilirkişinin görevi esnasında adalete hizmet etme dürtüsü ile hareket etmesinin gereği vurgulanmakla birlikte verilen görevin zamanında ve verimli bir şekilde teslim etmesine de değinilmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında ise bilirkişinin, görüşünü ifade ederken teknik bilgileri olabildiğince anlaşılabilir bir dil ile açıklaması gerektiği belirtilmiştir.

1.2.2.2. Bağımsızlık

BilK'nın 3. maddesinin birinci fıkrasında da vurgu yapılan bağımsızlık konusuna BilY'de de yer verilmiştir.

(1) Bilirkişi, görevlendirmeyi yapan mercie, davanın taraflarına ve kendi işverenine karşı bağımsız olup, görevini yalnızca uzmanlık alanındaki bilimsel verilere göre yerine getirir. (2) Bilirkişi, bağımsızlığına zarar verebilecek veya böyle bir izlenim uyandırabilecek her türlü davranış ve ilişkiden uzak durur (BilY, m.8).

Bu hüküm çerçevesinde, bilirkişi görevini yerine getirirken herhangi bir otoritenin etkisi altında kalmadan, hür iradesi ile görüşünü sunması gerekmektedir. Mahkemelerin bağımsız olduğu kadar, bilirkişiler de yasama-yürütme-yargı etkisi altında kalmadan görüşlerini beyan edebilmelidir. Bilirkişinin oy ve görüşü takdiri delil niteliği taşısa da hâkimin hükmünü etkileyeceği düşünüldüğünde, bağımsız olmayan bir bilirkişinin hazırladığı rapor mahkemelerin bağımsızlığını da zedelemiş olacaktır (Çakır, 2019: 59).

1.2.2.3. Dürüstlük ve Tarafsızlık

Dürüstlük ve tarafsızlık ilkeleri birbiri ile sıkı ilişki içerisinde. BilY madde 9'da bu iki ilkeye birlikte yer verilmiştir.

(1) Bilirkişi, görevini dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yapmaksızın dürüstlük ve tarafsızlık ilkeleri doğrultusunda yerine getirir.(2) Bilirkişi, görev süresince doğrudan veya dolaylı olarak uyuşmazlığın taraflarından gelen uzman görüşü, danışmanlık, hakemlik ya da buna benzer bir görevi kabul edemez.(3) Bilirkişi, yakınlarının veya iş ilişkisinin bulunduğu kişi, kurum veya kuruluşların, tarafı olduğu ya da ilgili bulunduğu davalarda görevlendirmeyi kabul edemez.

Yine bilirkişilik mevzuatında, bilirkişinin tarafsızlığını sağlamak adına yemin şartı (BilK, m. 12/4) ve bilirkişinin yakın ilişki içerisinde olduğu kişi ve kurumların bulunduğu davalarda görevlendirmeyi kabul edemeyeceği de öngörülmüştür (Çakır, 2019: 61).

HMK madde 34 ve madde 36 hükümlerinde belirtilen hallerde bilirkişinin de tarafsızlığı zedeleneyecektir. Bu durumların mevcudiyeti halinde, bilirkişinin itiraz yolu ile reddi gerekmeden bu durumların başlangıçta bilirkişilerin seçilmesine engel olması gerekmektedir (Deryal, 2017: 91).

1.2.2.4. Saygınlık ve Güven

BilY madde 10 gereğince, bilirkişi kendisine verilen görevi kişisel menfaatlerinden üstte tutarak, görevini yerine getirmesi gerekmektedir. Adaletle olan güveni sarsmayacak şekilde davranışlar sergilemelidir ve görevinin saygınlığının bilincinde olmalıdır. Aynı madde içerisinde yer alan bir diğer husus ise bilirkişilerin görev almak için herhangi bir girişimde bulunmamaları hususudur.

Bilirkişi görevinin saygınlığına gölge düşürülmesi ve buna bağlı olarak kişilerin adaletle olan güveninin sarsılması ya da şüpheye düşürülmesi durumunda tarafsızlık ve bağımsızlık olgusu da yitirilecektir. Bilimsel verilere göre hareket etmesi ve görevini ifa etmesi gereken bilirkişi, kendisini görevlendirecek mercilerle özel ilişki içerisinde olmamalıdır. Aksi halde alabileceği emir ve talimatlar bilirkişinin tarafsızlık ve bağımsızlık ilkelerine de zarar verecektir (Çakır, 2019: 64).

1.2.2.5. Görevi Kabul Yükümlüğü

Bilirkişi listelerinde kayıtlı olan kişiler, bilirkişilik görevini kabul yükümlülüğü bulunanlar arasındaki en önemli kategoriyi oluşturmaktadır. Ve bu kişilerin kanuni

düzenlemelerin yanı sıra BilY'nin 11. maddesinin birinci fıkrasında da bu görevi kabul yükümlülüğü olduğu belirtilmiştir (Tanrıver, 2017: 80). Madde hükmüne göre; sicile ve listeye kayıtlı olan bilirkişiler ilgili dava ile görevlendirildikleri takdirde bu görevi kabulle yükümlüdürler. Şayet görevlendirildikleri konuda uzmanlık bilgilerinin yetersiz kaldığı veya konunun kendi uzmanlık alanına girmediği yönünde bir mazereti mevcut ise görevlendirme yapan merciye durumu bildirmeleri gerekmektedir.

1.2.2.6. Menfaat Elde Etmeme

BilY madde 12 hükmü bilirkişinin görevi esnasında menfaat elde etmemesine ilişkin hükümler içermektedir. Bu hüküm çerçevesinde, unvan ve yetkilerini kullanarak bilirkişinin kendisinin veya 3. kişilerin lehine menfaat sağlamayacağı belirtilmiştir. Sır saklama yükümlülüğü ile paralel olarak bu maddede de öğrenilen bilgilerin kendisi veya 3. kişilerin menfaati için kullanamayacağına yer verilmiştir. Bilirkişi maddenin ilk fıkrasında yer alan fiilleri gerçekleştirdiği takdirde, görevi esnasında sahip olduğu kamu görevlisi sıfatı nedeniyle, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan özgü suçlar kapsamında cezalandırılması gerekecektir (Çakır, 2019: 67).

1.2.2.7. Bildirim Yükümlülüğü

Yetkili merci tarafından görevlendirilen bilirkişinin görevi esnasında karşılaştığı etik ilkeler ile bağdaşmayan veya hukuka aykırı davranışlarda bulunmasını talep eden kişileri ivedi bir biçimde görevlendirmeyi yapan merciye bildirmesi gerekmektedir. Mevzuatta bu hususa BilY madde 13'de:

Bilirkişi, etik ilkelerle bağdaşmayan veya hukuka aykırı iş ve eylemlerde bulunmasının kendisinden talep edilmesi halinde ya da görevini yerine getirirken bu tür bir eylem veya işlemde haberdar olduğunda durumu gecikmeksizin görevlendirmeyi yapan mercie bildirir.

hükmü ile yer verilmiştir.

1.2.2.8. Reklam Yasağı

BilY madde 10'da bilirkişinin görev alabilmek için girişimde bulunmaması gerekliliği yönetmelikte yer alan reklam yasağı ile pekiştirilmiştir.

(1) Bilirkişinin, bilirkişilik görevi almak için reklam sayılabilecek her türlü girişim ve eylemde bulunması, internet sitesinde, tabelalarında ve basılı kâğıtlarında sicil ve listeye kayıtlı bilirkişi olduğuna dair ibareler kullanması yasaktır. (2) Bilirkişi; bilirkişilik görevi almak amacıyla özel amaçlı arama motorlarına, rehberlerine, listelerine, veri tabanlarına ve benzerlerine kayıt olamaz, kayıt edilmesine rıza gösteremez. Ancak, bilirkişilik görevi alma amacına yönelik olmamak kaydıyla, internet sayfasını özel amaçlı arama motorlarına kayıt edebilir; anahtar kelime olarak da; sadece adı soyadı ve mesleki unvanı ile bulunduğu şehrin adını kullanabilir. (3) Bilirkişi, internet kullanıcılarını kendi sitesine yönlendirecek şekilde internet kısa yolları kullanılmasına izin veremez ve reklam yapamaz (BilY, m. 14).

Bilirkişiliğin bir meslek olmaması hasebiyle kişilerin bu görevi adalete hizmet etmek bilincinde yapmaları hususunda bu hükme yer verilmesinin isabetli olduğu düşünülmektedir. Bilirkişilik görevini almak amacıyla maddenin ikinci fıkrasında yer alan fiilleri gerçekleştiren kişiler disiplin suçunun oluşmasına sebebiyet vermektedir. Bilirkişinin görevi almak için herhangi bir çabasının olmaması gereğine vurgu yapılarak; internet sayfalarına özel amaçlı arama motorlarına yalnız isim, soy isim ve mesleki unvanı ile bulunduğu şehrin adının kayıt ettirebileceği belirtilmiştir. Bilirkişilere, mensubu oldukları oda veya kamu kurumlarının iç mevzuatlarına aykırı davranışları halinde denetim ve yaptırım uygulanabilecektir (Çakır, 2019: 67).

1.3. BİLİRKİŞİLİK DANIŞMA KURULU, BİLİRKİŞİLİK DAİRE

BAŞKANLIĞI VE BİLİRKİŞİLİK BÖLGE KURULLARI

Yargı faaliyetlerinin yerine getirilmesinde önemli bir öge olan bilirkişilerin, sahip olması gereken nitelikleri, seçim hususlarını, hangi kurallar doğrultusunda bilirkişilik eylemlerini gerçekleştireceklerini ve denetlenmeleri hususları Adalet Bakanlığı bünyesindeki teşkilatlanma ile sağlanmıştır (Tanrıver, 2017: 170).

Bilirkişilik teşkilatlanmasında yer alan birimler; Bilirkişilik Danışma Kurulu, Bilirkişilik Daire Başkanı, Bilirkişilik Bölge Kurullarıdır. Aşağıda bu yapılanmaların hepsine ayrı ayrı değinilecektir.

1.3.1. Bilirkişilik Danışma Kurulu

BilK'nın 4. maddesinde belirtildiği üzere BilK ile verilmiş olan görevleri yerine getirmek amacıyla Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Kanunun ikinci bölümünde yer verilen maddelere aşağıda değinilecektir.

1.3.1.1. Danışma Kurulunun Oluşumu ve Üyelerin Nitelikleri

Danışma Kurulu yapılandırılırken yüksek yargı organları, bölge idare bölge adliye ve ilk derece mahkemeleri, üniversiteler, meslek odaları, Adli Tıp Kurumu (ATK) ve meslek birliklerinden temsilcilerin katılımı ile gerçekleşecek model, sisteme katkı sağlanacağı düşünülerek öngörülmüştür (Kumkale, 2018: 165). Kurul üyelerine BilK madde 4/2 hükmünde yer verilmiştir.

1.3.1.2. Bilirkişilik Danışma Kurulunun Görevleri

BilK'nın 5. maddesi ile birlikte Danışma Kurulu'nun görevleri hüküm altına almıştır. Kanun maddesinde de dört bent halinde bu görevlere değinilmiştir. BilK madde 5'in gerekçesinde ise;

Maddeyle, Bilirkişilik Danışma Kurulunun görevleri düzenlenmektedir. Danışma Kuruluna, bilirkişilik hizmetlerinin yürütülmesinde yaşanan sorunların çözümü ve Daire Başkanlığının görev alanına giren konular ile Daire Başkanlığı ve bölge kurullarının yıllık faaliyetleri hakkında tavsiyelerde bulunmak görevi verilmektedir. Danışma Kurulunun üye yapısı dikkate alındığında bilirkişilikte ilgili alınan tavsiye kararıyla, bilirkişilik hizmetlerinin yürütülmesine katkı sağlaması öngörülmektedir (www.tbmm.gov.tr, 2021).

söylemi ile Danışma Kurulu görevleri gerekçelendirilmiştir.

1.3.1.3. Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları

Danışma Kurulunun çalışma usul ve esasları BilY'nin 17. maddesinde sıralanmıştır. Aynı zamanda BilK'nın 4. maddesinin 3-8 fıkraları arasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemelere göre;

(3) Danışma Kurulunun Başkanı Adalet Bakanlığı Müsteşarıdır. Müsteşar gerekli gördüğünde yardımcılarında birini Kurula başkanlık etmek üzere görevlendirebilir. Başkan, Danışma Kurulunu temsil eder ve Kurul toplantılarının gündemini belirler. (4) İkinci fıkranın (a), (b), (c) ve (ç)

bentlerinde yer alan üyeler dışındaki üyelerin görev süresi üç yıldır. Görev süresi dolan üyeler yeniden seçilebilir. (5) Danışma Kurulu üyeliğinin ölüm, emeklilik, istifa, atama ve benzeri nedenlerle boşalması hâlinde, boşalmayı takip eden on beş gün içinde yeni üyenin seçimi yapılır. (6) Danışma Kurulu toplantılarına, uzman kişiler ile kamu ya da özel kurum veya kuruluşların temsilcileri davet edilerek görüşleri alınabilir. (7) Danışma Kurulu, her takvim yılında iki defa toplanır. Başkan gerekli gördüğü hâllerde Danışma Kurulunu her zaman toplantıya çağırabilir. (8) Danışma Kurulunun sekretarya hizmetleri Daire Başkanlığı tarafından yerine getirilir.

1.3.2. Bilirkişilik Daire Başkanlığı

Bilirkişilik için sağlıklı bir kurumsal yapı oluşturulması kanunun birinci maddesinde de belirtildiği gibi kanunun amaçları arasındadır. Ve bu kurumsal yapının oluşturulması aşamasında, nitelikli bireylerin sisteme dahil edilmesi önem teşkil etmektedir. Kanun ve yönetmelik ile bu bireylerin bilirkişilik için hangi şartları sağlaması gerektiği düzenlenmiştir. BilK 6/1 hükmünce bilirkişilik hizmetlerinin sağlıklı yürütülmesi amacıyla Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Bilirkişilik Daire Başkanlığı kurulmuştur. Bilirkişilik hizmetleri ile ilgili temel ve alt uzmanlık alanları da bu daire başkanlığınca belirlenecektir. Gelişen sosyal yaşam, bilimsel ve teknolojik gelişme hızı ile farklılaşan uğraşlara ve buna bağlı olarak ortaya çıkacak farklı uyumsuzluklara sebebiyet vermesi, belirlenecek temel ve alt uzmanlık alanlarının çeşitliliğini de doğru orantıda etkileyecektir (Kök, 2017: 447).

1.3.2.1. Bilirkişilik Daire Başkanlığı ve Görevleri

Bilirkişilik Daire Başkanlığı, günden güne artmakta olan temel ve alt uzmanlık alanlarını tespit etmekle birlikte bu alanlarda bilirkişilik yapacak kişilerde hangi niteliklerin olması gerektiğini belirlemektedir. Bu sayede bilirkişilik kurumsal yapısı daha etkin ve verimli bir nitelik kazanmaktadır (Kök, 2017: 447).

Bilirkişilik Daire Başkanlığı'nın görevlerinin kapsamına, BilK'nın 6. maddesinin ikinci fıkrasında yer verilerek belirtilmiştir.

1.3.3. Bilirkişilik Bölge Kurulları

BilK madde 7 hükmünce “*Her Bölge Adliye Mahkemesinin bulunduğu yerde bir bilirkişilik bölge kurulu kurulur*”. Yine kanunun 7. Maddesinin ikinci fıkrasında Bölge Kurulu’nun hangi üyelerden oluşacağı belirtilmiştir. Kanunun 9. maddesinde de Bilirkişilik Bölge Kurulu başkanının görevleri belirtilmiştir.

T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü Bilirkişilik Daire Başkanlığı Resmi Hesabında yer alan güncel Bilirkişi Bölge Kurulları; Adana, Bursa, Gaziantep, Kayseri, Samsun, Ankara, Diyarbakır, İstanbul, Konya, Trabzon, Antalya, Erzurum, İzmir, Sakarya ve Van Bölge Kurulu olarak belirlenmiştir (<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr>, 2021).

1.3.3.1. Bölge Kurulunun Oluşumu ve Üyelerin Nitelikleri

Bölge Kurullarında yer alacak üyeler BilK’nın 7. maddesinde sıralanmıştır. Aynı hükümlere BilY’nın 20. maddesinin ikinci fıkrasında da aşağıda belirtildiği şekilde yer verilmiştir.

a) Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Birinci Dairesi tarafından istekleri bulunan ve bölge kurulunun bulunduğu yer bölge adliye mahkemesi üyeleri arasından seçilen bir kişi b) Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Birinci Dairesi tarafından bölge kurulunun bulunduğu il merkezi adli yargı ilk derece hukuk ve ceza mahkemelerinde görev yapan birer hâkim ve bir Cumhuriyet savcısı ile idari yargı ilk derece idare ve vergi mahkemelerinde görev yapan birer hâkim olmak üzere seçilen toplam beş kişi

BilY 20. maddenin üçüncü fıkrasında; “*Bölge adliye mahkemesi üyeleri arasından Hâkimler ve Savcılar Kurulu Birinci Dairesi tarafından seçilen üye, bölge kurulunun başkanıdır*” hükmü ile başkanın kim olduğu belirtmiştir. BilK 7. madde üçüncü fıkrasında bu maddeye ek olarak başkanın olmadığı durumlarda en kıdemli üyenin başkana vekâlet edeceğini belirtilmiştir. BilK 7/4’de “*Bölge kurulunun sekreteryaya hizmetlerini yerine getirmek üzere bölge adliye mahkemesinde bir yazı işleri müdürlüğü kurulur. Bu müdürlükte Bakanlık tarafından görevlendirilen bir müdür ile yeteri kadar memur bulunur.*” hükümleri de bulunmaktadır. Bölge kurulunun toplanması BilK 7/5 hükmü ile ayda bir olacak şekilde planlanmıştır. “*Bölge kurulu üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve üye tamsayısının salt çoğunluğu ile karar alır. Bölge kurullarının denetimi, adalet müfettişlerince yapılır.*”

hükümleri de aynı fıkrada düzenlenmiştir. BilK 7. maddenin son hükmünde Bölge kurullarının denetime tabi olduğunu ve denetimin adalet müfettişlerince yapıldığı anlaşılmaktadır.

1.3.3.2. Bilirkişilik Bölge Kurullarının ve Bölge Kurulu Başkanının Görevleri

BilK madde 8’de bölge kurullarının görevlerine yer verilmektedir. Madde hükümlerine göre bu görevler;

a) Bilirkişilik hizmetlerinin ilgili mevzuata uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak. b) Bilirkişiliğe kabule ve bilirkişilerin sicile ve listeye kaydedilmesine karar vermek. c) Sicile kayıtlı bilirkişilerin temel ve alt uzmanlık alanlarına göre bilirkişilik listelerini oluşturmak. ç) Bilirkişilerin sicil ve listeden çıkarılmasına karar vermek. d) İlgili mevzuat çerçevesinde bilirkişilerin denetimini yapmak ve performansını ölçmek. e) Özel hukuk tüzel kişilerinin bilirkişilik faaliyetinde bulunmalarına izin vermek, izinlerini iptal etmek, bilirkişiliğe ilişkin faaliyet ve raporlarını denetlemek. f) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak (Hukuk Muhakemeleri Kanunu, 2021: 216).

olarak belirtilmiştir.

BilK madde 9/1 ve BilY madde 22/1 fıkralarında bölge kurul başkanın görevleri 12 bent olarak sıralanmıştır. Fıkra hükümlerine göre bu görevler:

a) Bölge kurulunun uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasını sağlamak. b) Bölge Kurulu kararlarını uygulamak. c) Bölge Kurulu toplantılarının gündemini belirlemek ve toplantılara başkanlık etmek; Kurul üyelerinden en az ikisinin imzası ile verilecek önerileri gündeme almak. ç) Bilirkişiliğe kabul edilenlerin sicil ve listeye kayıt işlemlerini yürütmek. d) Sicil ve listeden çıkarılmasına karar verilen bilirkişilerle ilgili işlemleri yürütmek. e) Bilirkişilik temel ilkeleri ile etik ilkeleri ihlal ettiği iddia edilen bilirkişiler hakkında başvuru üzerine veya resen gerekli inceleme ve araştırmayı yapmak veya yaptırmak. f) Bilirkişilere veya bilirkişilik için başvuru yapanlara ilişkin ihtiyaç duyulan bilgi ve belgeleri ilgili kurum veya kuruluşlardan istemek, gerektiğinde ilgilileri davet etmek ve dinlemek. g) Bölge Kurulu yazı işleri müdürlüğü personeli denetlemek. ğ) Bölge kurulunun diğer kurum ve kuruluşlarla iş birliği hâlinde çalışmasını sağlamak. h) Bilirkişi raporlarını belirlenen esaslar dâhilinde arşivlemek. ı) Yıllık faaliyet raporunu hazırlayarak takip eden yılın Ocak ayı sonuna kadar Daire Başkanlığına sunmak. i) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapmak.

olarak belirtilmiştir.

Yukarıda belirtilen maddelerin 2. fıkralarında Bölge Kurulu Başkanının münhasıran kanun ve bu yönetmelikte belirtilen görevleri yerine getirmekle görevli olduğu ve bu görevler dışında başkana başka bir görev verilemeyeceği belirtilmiştir.

1.3.3.3. Bölge Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları

BilY'nin 23. maddesinde hüküm altına alınan bölge kurulunun çalışma usul ve esasları 3 fıkra halindedir. Madde hükmüne göre;

(1) Bölge kurulu, ayda bir toplanır. Bölge kurulu başkanı, kurulu her zaman toplantıya çağırabilir. (2) Bölge kurulu başkanının izinli veya mazeretli olması halinde mesleki olarak en kıdemli üye bölge kurulu başkanının görevlerini yerine getirir. (3) Bölge kurulu üyeliklerinin ölüm, emeklilik, istifa, atama ve benzeri nedenlerle boşalması hâlinde, boşalmayı takip eden on beş gün içinde yenisinin seçimi yapılır.

1.4. BİLİRKİŞİLİĞE KABUL, BİLİRKİŞİLİK SİCİLİ VE BİLİRKİŞİLİK LİSTESİ

1.4.1. Bilirkişiliğe Kabul

Bilirkişilik başvurularında aranan şartlar BilK madde 10 ve BilY madde 38'de detaylı olarak düzenlenmiştir. Kanun ve yönetmelikte, bilirkişilik başvurusunda bulunacak kişilerde aranacak şartlar ilgili maddelerin fıkralarında gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri ayrımına gidilerek belirtilmiştir. Aşağıda madde fıkraları detaylı olarak incelenecektir.

1.4.1.1. Bilirkişiliğe Kabul Şartları

BilK'nın 10. maddesinin birinci fıkra hükmüne göre bilirkişilik görevini yerine getirecek gerçek kişiler için aranan şartlar 9 bent halinde belirtilmiştir. Maddenin ilk bendinde bilirkişiliğe başvuracak kişilerin ne tür suçlardan dolayı mahkûmiyeti olmaması gerektiği hüküm altına alınmıştır.

Bilirkişilik faaliyetinde bulunacak gerçek kişilerde aşağıdaki şartlar aranır:
a) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıldan fazla süreyle hapis cezasına ya da affa uğramış olsa bile Devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık, gerçeğe aykırı bilirkişilik veya tercümanlık yapma, yalan tanıklık ve yalan yere yemin suçlarından mahkûm olmamak (BilK, m.10)

BilK madde 10/1 b bendinde bilirkişilik yapma yönünde başvuru yapan kişilerde terör örgütleri ile ilişki içinde olmaması gerektiği belirtilmiştir. 1. fıkranın c bendinde ise aranan şartlara bilirkişilik sicilinden çıkarılmamış olmak eklenmiştir. Fakat bendin bütününden bilirkişilik sicilinden kendi isteği ile çıkmanın seçilme önünde engel olmadığı anlaşılmaktadır. BilY’ de bilirkişilik listesinden çıkarılmamış olma şartının yanında bilirkişilik yapmaktan yasaklanmamış olmak şartı da 38. maddenin 1. fıkrasının c bendinde hükme konu olmuştur.

İlgili fıkranın diğer bentlerinde de bilirkişilik başvurusunda aranacak şartlar sıralanmıştır.

ç) Disiplin yönünden meslekten veya memuriyetten çıkarılmamış ya da sanat icrasından veya mesleki faaliyetten geçici ya da sürekli olarak yasaklanmamış olmak. d) Başka bir bölge kurulunun listesine kayıtlı olmamak. e) Bilirkişilik temel eğitimi tamamlamak. f) Bilirkişilik yapacağı uzmanlık alanında en az beş yıl fiilen çalışmış olmak ya da daha fazla çalışma süresi belirlenmiş ise bu süre kadar fiilen çalışmış olmak. g) Meslek mensubu olarak görev yapabilmek için mevzuat tarafından aranan şartları haiz olmak ve mesleğini yapabilmek için gerekli olan uzmanlık alanını gösteren diploma, mesleki yeterlilik belgesi, uzmanlık belgesi veya benzeri belgeye sahip olmak. ğ) Bilirkişilik temel ve alt uzmanlık alanlarına göre belirlenen yeterlilik koşullarını taşımak (BilY, m.38).

Bilirkişilik başvurusunda aranacak şartların, başvuru yapan kişi tarafından yitirildiği yahut sicile kaydolmadan önce de bu şartları sağlamadığı ortaya çıkar ise bölge kurulu sicil iptalini gerçekleştirecektir. Bilirkişilik kamusal nitelik taşıyan bir faaliyet içerdiğinden, bu statüye sahip olan kişiden bilirkişiliğe kabul şartlarının devamlılığı beklenmektedir (Çakır, 2019: 36-37).

BilK madde 10/2’de “*Özel hukuk tüzel kişilerinin bünyesinde bilirkişi olarak çalışacak kişiler bakımından da birinci fıkradaki şartlar aranır ve düzenlenen raporlarda bu kişilerin adı ve soyadı ile imzası bulunur*” hükmü yer almaktadır. BilK madde 10’un üçüncü fıkrasında bilirkişilik için başvuruda bulunan fakat mesleki olarak gerekli yeterliliğe sahip olmadığı sebebiyle başvurusu reddedilen kişilerin tekrar başvuru yapmaları için bir yıllık bir sürenin geçmesi gerekliliği belirtilmiştir. BilK madde 10’un son fıkrasında ise hukuk öğrenimi görmüş kişiler hükme konu olmuştur. İlgili kanun hükmüne göre: “*Hukuk öğrenimi görmüş kişiler, hukuk alanı dışında ayrı bir uzmanlığa sahip olduğunu ve birinci fıkradaki şartları taşıdığını belgelendirmediği takdirde, bilirkişilik siciline ve listesine kaydedilemez*”

BilK’da bilirkişilik başvurusu için aranacak şartlar 4 fıkra halinde sıralanmışken BilY’ de kanundaki 4 fıkraya ilave olarak bir fıkra daha eklenmiştir. İlgili kanun hükmüne göre;

Sermaye Piyasası Kanununa göre yetkilendirilen gayrimenkul değerlendirme uzmanları ile taşınmaz geliştirme konusunda yüksek lisans veya doktora yapmış uzmanlar için, Kamulaştırma Kanunu’nun 15 inci maddesi gereğince sadece kamulaştırma alt uzmanlık alanında görev yapmak kaydıyla, bilirkişiliğe kabul şartları bakımından fiilen beş yıl görev yapma şartı aranmaz (BilK, m.38/5).

1.4.1.2. Bilirkişiliğe Başvuru, Seçilme Usulü ve Sicile Kayıt

BilY madde 41’de: “*Bilirkişiliğe başvurular, bölge kurullarına yapılmaktadır. Başvuruların yapılış biçimlerine ilişkin usul ve esaslar ise Daire Başkanlığınca belirlenmektedir*” hükmüne yer verilmiştir. İlgili yönetmeliğin 42. maddesi ise başvuruların nasıl değerlendirileceğine dair hükümler barındırmaktadır. Bu hükümlere göre; başvuru dilekçesinde bulunması zorunlu olan belgelerde eksik olması durumunda, başvuru yapan kişiye eksiklerin giderilmesi için on beş gün süre verilmektedir. Başvuruda bulunan kişiler ile ilgili gerekli görülen bilgi ve belgeler ilgili kurum ve kuruluşlardan istenebilmektedir, gerekli görülmesi halinde ise ilgililer davet edilebilmekte ve dinlenebilmektedir. Başvurular Bölge Kurulu tarafından değerlendirilmektedir, ne kadar süre içerisinde değerlendirileceği hususuna ise Daire Başkanlığı karar vermektedir. Yapılan değerlendirmede BilY 40. maddesinde belirtilen belgelerin ihtara rağmen tamamlanmaması veya başvuran kişinin BilY madde 38’deki şartları taşımadığının tespit edilmesi durumunda bilirkişilik başvuru talebi reddedilmektedir. BilY 42/5 hükmüne: “*Başvurunun reddine ilişkin karar bölge kurulları, bölge adliye ve bölge idare mahkemelerinin internet sitelerinde yayımlanması suretiyle duyurulur. Bu duyuru tebliğ yerine geçer*”. Bölge kurulu karar verirken bilirkişilik siciline kayıt hususunda ilk olarak başvuruda bulunan kişinin BilK madde 10’daki şartları taşıyıp taşımadığını değerlendirmektedir. Şartları taşıyan kişiler arasından başvuranın uzmanlık belgeleri, meslek içi eğitimleri ve mesleki olarak tecrübesini dikkate alarak en liyakatli olanları seçeceği ilgili kanun maddesinde (BilK madde 11, BilY Madde 42) belirtilmiştir.

1.4.2. Bilirkişilik Sicili ve Bilirkişilik Listesi

Bilirkişilik sicile ve listeye kayıt edilmesi hususuna BilK madde 12 ve BilY madde 43’de yer verilmiştir.

1.4.2.1. Bilirkişilik Sicilinin ve Listesinin Tutulması ile Bilirkişinin Görevlendirilmesi

Bilirkişilik sicilinde gerekli görülen hususlar BilK’nın 12. maddesinin 1. fıkrasında sıralanmaktadır;

a) Bilirkişinin adı ve soyadı ile iletişim bilgileri b) Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası c) Yerleşim yeri ç) Mesleği d) Temel ve alt uzmanlık alanları e) Çalıştığı kurum veya kuruluşun adı f) Bilirkişilik temel eğitim tarihi g) Hazırlanan rapor sayısı

BilK madde 12 devamı fıkra hükümlerine göre;

(2) Bilirkişilik sicili, bölge kurulları ile hâkim ve Cumhuriyet savcılarının erişimine açılır. (3) Bilirkişilik siciline kayıtlı kişilerin ad ve soyadları, temel ve alt uzmanlık alanları ve meslekleri gösterilmek suretiyle bölge kurulu bilirkişi listesi oluşturulur. Bu listeler alenidir. (4) Bilirkişiler, sicile kaydolmak şartıyla yemin ederek göreve başlar. (5) Adli ve idari yargıda görev alacak bilirkişiler, bölge adliye mahkemelerinin yargı çevreleri esas alınmak suretiyle bilirkişilik bölge kurulları tarafından hazırlanan listelerden görevlendirilir. Ancak kendi bölge kurulu bilirkişi listesinde ilgili uzmanlık alanında bilirkişi olmasına rağmen diğer bir bölgedeki bilirkişinin, görevlendirme yapılan yere daha yakın bir mesafede bulunması durumunda, bu listeden de görevlendirme yapılabilir.(1) (6) Bölge kurulunun hazırladığı listede bilgisine başvurulacak uzmanlık dalında bilirkişi bulunmaması hâlinde, diğer bölge kurulları bilirkişilik listelerinden, burada da bulunmaması hâlinde, 10 uncu maddenin (d), (e) ve (f) bentleri hariç birinci fıkrasında yer alan şartları taşımak kaydıyla listelerin dışından bilirkişi görevlendirilebilir. Listelerin dışından görevlendirilen bilirkişiler, bölge kuruluna bildirilir

Maddenin son fıkrasında da “Yüksek mahkemelerin ilk derece mahkemesi olarak baktıkları işlerde, tüm bölge kurulları bilirkişilik listelerinde kayıtlı bilirkişiler arasından görevlendirme yapılabilir.” ibaresi yer almaktadır.

1.4.2.2. Bilirkişilik Sicilinden ve Listesinden Çıkarılma

BilK madde 13 ve BilY madde 48 fıkra 1 hükümlerinde bilirkişilik sicilinden ve listesinden çıkarılma şartları 7 bent halinde sayılmıştır;

1- Bilirkişilik için kanun ve yönetmelikte sayılan kabul şartlarının kaybedilmesi veya sicile kabul tarihinde gereken şartların bulunmadığının sonradan tespit edilmesi. 2- Kanuni bir neden olmaksızın bilirkişinin görevini yapmaktan kaçınması veya raporun belirlenen zaman zarfında belli bir mazeret ileri sürmeden vermemesi. 3- Bilirkişilik görevi ve bu görevin gerektirdiği etik ilkeler ile bağdaşmayan, güven duygusunu sarsan davranışlarda bulunması. 4- BK madde 3’de belirtilen temel ilkelere aykırı olarak bilirkişilik hizmetinde bulunması. 5- Bölge Kurulu tarafından yapılacak performans değerlendirmeleri sonucunda yeterli bulunamaması. 6- Bilirkişilik süresinin bitmesine rağmen süre içerisinde yenileme talebinde bulunulmaması. 7- Bilirkişinin sicilden çıkarılmayı kendisinin talep etmesi.

Maddenin 2. fıkrasında ise “Birinci fıkranın (b), (c), (ç) ve (d) bentlerinde belirtilen hâllerde ihlalin niteliğine göre sicilden ve listeden çıkarma yaptırımı yerine uyarma veya bir yıla kadar geçici süreyle listeden çıkarma yaptırımı uygulanabilir.” ibaresi yer almaktadır.

1.4.2.3. Denetim ve İnceleme

Yönetim olgusunun varoluş nedenlerinden biri de denetimdir. Denetim faaliyetini icra ederken ilgili faaliyetin kanunda öngörülen esas ve usullerine dayanması gerekmektedir (Çakır, 2019: 124). Denetleme olmadan örgütlerin görevlerini nitelikli ve eksiksiz olarak yerine getirmelerinin güç olduğu görüşü hâkimdir. Denetim ihtiyaçtan doğmaktadır. Bunlara bağlı olarak denetim bir zorunluluk halidir (<https://dergipark.org.tr>, 2021). BilK madde 14’de de bilirkişilerin denetim ve incelenmesi hususuna dair hükümleri bulunmaktadır. Kanun hükmüne göre;

(1) Bilirkişiler, görevleriyle ilgili tutum ve davranışlarının veya hazırladıkları raporların ilgili mevzuata uygunluğu bakımından bölge kurulları tarafından resen veya başvuru üzerine denetlenir. (2) Hâkim veya Cumhuriyet savcısı, görevlendirdiği bilirkişinin göreviyle ilgili tutum ve davranışlarının veya hazırladığı raporun mevzuata uygun olmadığına ilişkin kanaat edinmesi durumunda, bu hususu bölge kuruluna bildirir. (3) Bölge kurulları, bilirkişi raporlarını özel veya teknik bilgi yönünden denetleyemez. (4) Bilirkişi raporlarının özel veya teknik bilgi yönünden içeriğine ilişkin bölge kurullarına başvuru yapılamaz; yapılan başvurular incelenmeksizin reddedilir. (5) Bölge Kurulu yaptığı inceleme sırasında yargı mercilerinden, kamu kurum ve kuruluşlarından, meslek odalarından, özel hukuk tüzel kişilerinden ve gerçek kişilerden inceleme konusuyla ilgili bilgi ve belge talep edebilir. İlgililerce bu talebin yerine getirilmesi zorunludur. (6) Bilirkişilik sicili ve listesinde kayıtlı olmayıp da 12’nci maddenin altıncı fıkrası uyarınca görevlendirilenler ile listeye kaydolmaktan muaf tutulanlar, 3’üncü maddede belirtilen temel ilkeler ile etik ilkelere aykırı olarak bilirkişilik faaliyetinde bulunduklarının tespit edilmesi hâlinde, bölge kurulu

kararıyla bilirkişilik yapmaktan yasaklanabilir. Bu karar, ilan edilmek üzere Daire Başkanlığına bildirilir

1.5. EĞİTİM

Bilirkişilik temel eğitiminin usul ve esasları Bilirkişilik Yönetmeliği'nin 'Eğitim' başlıklı dördüncü bölümünde düzenlenmiştir. Yönetmeliğin 30 ve 37 maddeleri arasındaki hükümler eğitim konusuna ilişkindir. Bilirkişili listesine kayıt olabilmek için yönetmeliğin ilgili maddelerinde belirtilen temel eğitim sertifikasının alınması gerekmektedir (Utku ve Kurtcebe, 2019: 265). Yönetmelikte bilirkişilik temel eğitimine dair belirtilmiş olan hususlara aşağıda değinilecektir.

1.5.1. Temel Eğitim

Bilirkişilik Kanunu ile getirilen önemli değişikliklerden birisi de eğitim konusudur. Bu eğitim, bilirkişinin görevini yerine getirmesi sırasında ihtiyaç duyacağı temel bilgileri içermekte olup, adayların mesleklerine ve uzmanlık alanlarına ilişkin bir eğitim olmamaktadır (<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/>, 2021).

BilY 30. maddesinde temel eğitim 9 fıkra halinde hüküm altına alınmıştır. Maddenin ilk fıkrasında; *“Bilirkişilik temel eğitimi, beş yıllık meslekî kıdem kazanmış kişiler tarafından alınan ve bilirkişilik faaliyetinin yürütülmesi ile ilgili temel, teorik ve pratik bilgileri içeren eğitimi ifade eder”* hükmü ile bilirkişilik eğitiminin tanımı yapılmıştır. İlgili maddeye göre temel eğitim, en az yirmi dört saatten oluşmaktadır. Belirtilen yirmi dört saatin altı saati uygulamalı ve on sekiz saati teorik olmalıdır. Temel eğitim ders saatleri eğitim kuruluşlarının talebi ve Daire Başkanlığının uygun görmesi halinde arttırılabilmektedir. İlgili maddenin 4. ve 5. fıkralarında teorik ve uygulama eğitimlerinin içeriklerinden bahsedilmiştir. Fıkra hükmüne; *“Teorik eğitim; yargılama hukukunun genel ilkeleri, bilirkişilik mevzuat hükümleri, bilirkişinin taşıması gereken nitelikler, bilirkişinin yetkileri ve yükümlülükleri, uyması gereken temel ve etik ilkeler, ispat faaliyeti ve bilirkişi incelemesinin usul ve esasları, teknik konu-hukuki konu ayırımına ilişkin usul ve esaslar ile rapor yazım usul ve tekniğini kapsar.”* Uygulama eğitimi ise; bilirkişilerin bilgi ve tecrübelerini artıracak uygulamaları içermektedir. Eğitici tarafında verilecek

örnek olaya ilişkin rapor düzenlemek yahut bilirkişi bilgi sisteminde yapılacak iş ve işlemleri öğrenme uygulamalı eğitime örnek olarak verilebilir. Bilirkişilik temel eğitime katılmak zorunludur. Derslerin 1/12'sine devam edilmesi gerekmektedir aksi takdirde kişi başarısız sayılmaktadır ve eğitim sertifikasına sahip olması söz konusu olamamaktır. Bilirkişilik eğitimi 3 yılda bir yenileme eğitimi ile güncellenmektedir. Temel eğitime ilişkin usul ve esaslar ise genelge ile belirlenmektedir.

1.5.2. Temel Eğitimden Muaf Tutulacaklar

Bilirkişi olabilmenin şartları arasında gösterilen temel eğitimin istisna halleri BilY madde 31'dedir. İlgili madde de 2 fıkra halinde belirtilen kişiler temel eğitimden muaf tutulmuştur. BilY madde 31/1'e göre alanında uzmanlık ve bilimsel yeterlilikleri göz önünde bulundurularak, bilirkişilik temel eğitiminden ve listeye kaydolmaktan muaf tutulacak kişilere ilişkin usul ve esasların belirlenmesine ilişkin genelge temel alınarak oluşturulan listede yer alan kişiler temel eğitimden muaf tutulmuştur. Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise temel eğitim şartı aranmayacak haller belirtilmiştir. Kanun hükmüne göre:

6/12/2012 tarihli ve 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre yetkilendirilen gayrimenkul değerlendirme uzmanları için, 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 15 inci maddesi gereğince sadece kamulaştırma alt uzmanlık alanında görev yapmak kaydıyla, bilirkişiliğe kabul şartları bakımından temel eğitim alma şartı aranmaz.

1.5.3. Eğitim Kuruluşlarına İzin Verilmesi

BilY madde 33 bilirkişilik temel eğitiminin hangi kuruluşlar tarafından verilebileceğine ve bu kuruluşların izin süreçlerine dair hükümler içermektedir. İlgili maddenin birincini fıkrasına göre;

Bilirkişilik temel eğitimi Daire Başkanlığınca izin verilmek kaydıyla; üniversiteler, Türkiye Adalet Akademisi, Adli Tıp Kurumu, Türkiye Barolar Birliği ve barolar, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve bağlı odalar, Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği ve bağlı odalar, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu ve esnaf ve sanatkarlar odaları birlikleri ile Türk Tabipleri Birliği ve bağlı odalar tarafından verilebilir. İzin

verilen eğitim kuruluşlarının listesi Daire Başkanlığınca elektronik ortamda yayımlanır

1.5.4. Eğitim Kuruluşunun Denetimi

Eğitim kuruluşunun denetimine ilişkin hususlar BilY madde 37’de yer almaktadır. Madde hükmüne göre;

“Eğitim kuruluşları, Daire Başkanlığı tarafından bizzat veya bölge kurulları marifetiyle; bilirkişilik temel eğitiminin verilip verilmediği, verilen eğitimin içeriği, kim tarafından ve nerede verildiği, sınıf mevcutları ve eğitim başvurusu için sunulan bilgi ve belgeler ile belirlenen diğer hususlar yönünden her zaman denetlenebilir”

1.6. BİLİRKİŞİ GÖREVLENDİRİLMESİ

BilY altıncı bölümü bilirkişî görevlendirilmesine dair hükümlerden oluşmaktadır. Aşağıda bu hükümlere yer verilecektir.

1.6.1. Bilirkişî Görevlendirilmesini Gerektiren Haller

BilY madde 49 hükmü gereğince bilirkişî görüşüne başvurulabilmek için çözümünde uzmanlık, özel ve teknik bilgi gerektiren hal olması gerekmektedir. Bu minvalde özel ve teknik bilgi kavramlarına değinmek gerekmektedir; BilK’nın 3’üncü maddesinin gerekçesinde “*özel bilgi, hukuk bilimi dışında belirli bir bilim dalının araştırıp ortaya koyduğu sonuçlara ilişkin bilgi*” olarak ifade edilmiştir (www.tbmm.gov.tr, 2021). Bir başka tanıma göre de özel bilgi hukuk dışı olması koşuluyla, bir bilim dalının araştırılması neticesinde ortaya konan bilgi veya deneysel bilgi olarak da ifade edilebilir. Dava çözümünde bu bilgi, herkes tarafından kabul görmüş ve bilinen bir konuya dair ise özel bilgiden bahsedilmeyecektir (Çakır, 2019: 79-80).

BilK’nın 3. maddesinin gerekçesi teknik bilgi kavramına da değinmektedir. Gerekçeye göre teknik bilgi; fizik, kimya, matematik gibi pozitif bilimlerin verilerinden elde edilen bilgidir (www.tbmm.gov.tr/, 2021). Bir başka deyişle teknik bilgi, ispatlanmış bilimleri ilgili alanlara uygulamaya yeterli bilgi olarak ifade edilebilir. Ve teknik bilgi, özel bilgiye göre nitelik açısından daha anlaşılır bir kavramdır (Çakır, 2019: 80). Misal borca batıklık durumunun mevcudiyeti ve mali

durumun iyileşmesi ümidinin tespiti konu anlamında özel ve teknik bilgi gerektirir. Bu nedenle Yargıtay bu durumda uzman bilirkişi yardımıyla belirlendikten sonra hükmedilebileceği görüşündedir; 19.HD., 06.10.2009, 6632/892:

...Borca batıklık durumunun varlığı ve mali durumun iyileştirilmesi ümidinin bulunup bulunmadığı özel ve teknik bir bilgiyi gerektirdiğinden bu konuda uzman bilirkişinin oy ve görüşü alınmalıdır. HUMK.nun 286. Maddesi uyarınca bilirkişinin oy ve görüşü hakimi bağlamasa da bu tür hallerde hakim bilirkişi yerine geçerek olayı çözmesi usule uygun düşmez. Bilirkişi raporu yeterli değilse yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılmalı veya bilirkişiden açıklık olmayan konularda ek ve tamamlayıcı görüş alınarak uyuşmazlık çözümlenmelidir...(Deryal, 2017: 161).

Aynı yönetmelik maddesinin ikinci fıkrasında ise genel bilgi veya tecrübe ile yahut hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukuki bilgi ile çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Örneğin bir dergi içeriğinin suç teşkil ettiğine yönelik alınan ihbar neticesinde başlatılan soruşturma kapsamında fiilin ifade özgürlüğü sınırları kapsamında olup olmadığı, bir radyo yayınının içeriğinde suç teşkil eden söz bulunup bulunmadığı gibi hususların tespiti doğrudan Cumhuriyet savcısı tarafından yapılmak zorundadır. Ancak gereği halinde soruşturmaya konu eserin teknik imkânlar ile tasnifi, düzenlenmesi gibi işlemler için bilirkişi ataması mümkündür (Aslan, 2018: 77).

Bazı konularda, konu hukuki mesele içermediğinden ancak teknik ve uzmanlık gerektirdiği için bilirkişiye başvurmak kaçınılmaz olacaktır. Bir şirketin hisse senetlerinin fiyatları, meslek ve sanat erbabının ücretinin belirlenmesi, rekabet etmeme koşulunun neye mal olabileceği, bir üretim tesisinin satış değeri, bir çiftliğin erik bedeli gibi konular da buna örnek gösterilebilir. Edimler arasındaki oransızlığın takdiri ve bunun gabini doğuracak şekilde olduğunu belirlemek hukuki bir meseledir. Hâkim burada bilirkişi inceleme ve raporlarından yararlanamayacak, doğrudan kendisi Medeni Kanun (MK) madde 4 uyarınca edimler arasındaki oransızlığın açık olup olmadığını serbestçe takdir etmesi gerekecektir (Deryal, 2017: 162).

1.6.2. Bilirkişi Görevlendirilmesi ve Sayısı

Hâkimin resen ya da taraflardan birinin isteği üzerine bilirkişiye başvurarak konu hakkında bilirkişinin oy ve görüşünün istenmesine karar verilebileceği kanun hükümlerinde belirtilmektedir (Yenipınar, 2018: 17). BilY 50. maddesinin ilk fıkra

hükmüne göre; “*Bilirkişi, resen veya talep üzerine ilgili merci tarafından görevlendirilebilir.*”

6754 sayılı BilK madde 3/7 hükmünce; “*Aynı konuda bir kez rapor alınması esastır; ancak rapordaki eksiklik veya belirsizliğin giderilmesi için ek rapor istenebilir.*” hükmü ile tek rapor alınması ilkesi benimsendiği gibi eksik rapor olması halinde ek rapor alınabileceği öngörülmüştür. Bununla birlikte bilirkişi sayısı ile alakalı bir kural öngörülmemiştir (Deryal, 2017: 333). BilY 50/2 hükmünde ise bilirkişilerin bölge kurullarınca düzenlenen listeden seçileceği belirtilip, sebepleri açıkça belirtmek üzere birden fazla bilirkişi görevlendirilebileceği vurgulanmaktadır.

1.6.3. Bilirkişinin Görev Alanının Belirlenmesi ve Bilirkişiyeye Bilgi Verilmesi

BilY’nin 51. maddesi bilirkişi görev alanının belirlenmesi ve bilirkişiyeye bilgi verilmesi başlığı altında düzenlenmiştir. Kanun hükmüne göre;

1) Görevlendirilen bilirkişiyeye, inceleme yaptırılacak konunun kapsamı ve sınırları yazılı olarak bildirilir ve açıkça anlatılır. Bu yazıda aşağıdaki hususlara yer verilir: a) İnceleme konusunun bütün sınırlarıyla ve açıkça belirlenmesi. b) Bilirkişinin cevaplaması gereken sorular. c) Takdir edilen bilirkişi ücreti. ç) Raporun verilme süresi. d) Gerçeğe aykırı mütalaada bulunması halinde 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 276’ncı maddesi uyarınca cezalandırılacağı. (2) Bilirkişiyeye, inceleme konusu ile ilgili belgelerin aslı veya onaylı bir sureti dizi pusulasına bağlanarak imza karşılığı teslim edilir; ayrıca bu husus tutanağa bağlanır. UYAP vasıtasıyla dosyanın incelenmesinin mümkün olduğu hallerde, dosya veya belge fiziki olarak teslim edilmez; bilirkişiyeye UYAP üzerinden dosya inceleme yetkisi verilir.

Hâkim üç farklı durumun varlığı halinde de bilirkişiden yardım isteyebilir veya bilirkişiyeye görev tayin edebilir. Bunlardan ilki bilirkişi, hâkim tarafından belirli bir bilim veya meslek dalına ilişkin özel veya teknik bilgiyi aktarması hususunda görevlendirilmiş ise raporunda yalnızca sahip olduğu özel veya teknik bilgiyi hâkime bildirmesidir. İkincisi hâkimin, özel ve teknik bilgilerin yanı sıra bilirkişi tarafından bu bilgilerin maddi vakıalara ve somut uyuşmazlığa uygulanmasını da talep edebilmesidir. Son olarak hâkimin bilirkişiyeye yalnızca maddi vakıaların tespiti hususunda değil; bu vakıaların hangi sonuçları doğurabileceği de sorabilmesidir (Deryal, 2017: 357-364).

1.6.4. Bilirkişinin Görev Süresi

Bilirkişinin görev süresine BilY'nin 52. maddesinde yer verilmektedir. İlgili madde hükmünün birinci fıkrasına göre;

(1) Bilirkişi, görevlendirmeyi yapan merci tarafından verilen süre içinde raporunu hazırlayarak sunmakla yükümlüdür. Ancak işin niteliği itibarıyla verilen süre içinde raporun hazırlanmasına imkân bulunmazsa, talebi halinde bilirkişiye ek süre verilebilir.

HMK'nın 273. maddesinin 1. fıkrasının c bendi hükmünce, mahkemenin bilirkişinin görevlendirilmesine ilişkin kararında, raporun verilme süresi de yer almalıdır. Yine aynı kanunun 274. madde:

(1) Bilirkişi raporunun hazırlanması için verilecek süre üç ayı geçemez. Bilirkişinin talebi üzerine, kendisini görevlendiren mahkeme gerekçesini göstererek, süreyi üç ayı geçmemek üzere uzatabilir. (Ek cümle: 28/2/2018 7101/56 md.) Ancak basit yargılama usulüne tabi dava ve işlerde bu süreler iki ay olarak uygulanır”

hükmü ile bilirkişinin görev süresi üç ayı geçmeyecek şekilde belirlenmiştir. Aynı maddenin ek cümlesinde ise süre uzatma imkânı gelmiştir.

1.6.5. Bilirkişinin Bildirim ve Çekinme Yükümlülüğü

Bilirkişinin bildirim ve çekinme yükümlülüğü BilY madde 53'de yer almaktadır. Bilirkişi haklı sebepler ile bilirkişilikten çekime hakkını kullanması hâkimin onayına bağlı olarak gerçekleşmektedir. Hâkimin bu talebi onaylamaması halinde bilirkişi bu görevi yerine getirmek zorundadır (Kumkale, 2018: 160).

1.6.6. Bilirkişinin Yetkileri

Bilirkişi kendisine verilen görevi layıkıyla yerine getirebilmesi için olay ile ilgili bilgi sahibi olması gerekmektedir (Kumkale, 2018: 191). HMK madde 275'te detaylandırılan bu husus BilY'nin ise 54. maddesinde yer almaktadır. Kanun hükmüne göre;

(1) Bilirkişi, yapacağı ön incelemede, incelemeyi gerçekleştirebilmesi için bazı hususların önceden araştırılması ve tespiti ile kendisine teslim edilen dosya ve belgelere ilave olarak başka kayıt ve belgelere ihtiyaç duyması halinde bir hafta içinde görevlendirmeyi yapan merciden talepte bulunur. (2)

Bilirkişi, görev alanı veya sınırları hakkında tereddüde düşerse, bunun giderilmesini, görevlendirmeyi yapan merciden her zaman talep edebilir

1.6.7. Bilirkişinin Oy ve Görüşünün Değerlendirilmesi

BilY madde 56/1 hükmünce; “(1) Bilirkişi raporu, görevlendirmeyi yapan merci tarafından diğer delillerle birlikte serbestçe değerlendirilir” Bilirkişinin hazırlamış olduğu rapordaki kanaati HMK’nın 198. maddesine göre yetkili hâkim tarafından deliller ile birlikte serbestçe değerlendirilir. Bu hüküm bilirkişi BilY madde 56/1 hükmünü desteklemektedir (Tanrıver, 2017: 123)

Bilirkişi raporunda yer alan özel veya teknik bilgiler sonucunda bilirkişinin varmış olduğu neticenin yanlış olduğu görüşü hâkimde mevcut ise hâkim bunun gerekçe ve dayanaklarını belirterek bilirkişi raporunun aksine karar verebilmelidir. Hâkimin ilgili raporu serbestçe takdir etmesi ya da raporun aksine karar verebilmesi kendisini bilirkişi yerine koyduğu anlamını içermez. Zira hâkimin bilirkişinin sunduğu rapora ilişkin aksi yönde karar verebilmesi için sağlam gerekçe ve dayanaklarının olması gerekmektedir. Ve yine bilirkişinin oy ve görüşüne istinaden hâkimin serbestçe değerlendirebilme yetkisine sahip olmuş olması, onun bu hususta istediği tutum içerisine girebileceği anlamını da içermez (Tanrıver, 2017: 123-124).

Bilirkişi uzmanlık alanında yetkin kişidir fakat bu durum yetkili makamlara sunmuş olduğu raporların her zaman kusursuz ve doğru olarak kabul göreceği anlamı taşımamaktadır. Keza uygulamada soruşturma aşamasında görüşüne başvurulmuş bilirkişinin raporunun kovuşturma aşamasında bu raporunun çürütüldüğü de gözlenmektedir. Bu nedenle yargılama mercileri; incelenmesi istediği konuya ilişkin yüzeysel de olsa bilgi edinmeye çalışması, bilirkişinin hazırlamış olduğu raporu diğer deliller ile birlikte incelemesi, raporun yanlış yahut yetersiz olduğuna dair bir şüphe mevcut ise, başka bilirkişiden veya resmi bilirkişilerden konunun yeniden incelenmesini talep etmesi daha sağlıklı olacaktır (Aslan, 2018: 78-79).

1.6.8. Bilirkişi Gider ve Ücreti

6754 sayılı BilK ile geçilmiş olan tarife sistemi bütün yargılama usulleri için geçerli olmaktadır (Deryal, 2017: 490). Ceza usulünde bilirkişi ücreti CMK madde 72 ile

hüküm altına alınmıştır. İlgili hükme göre; “(1) Bilirkişiye sarf etmiş olduğu emek ve mesaiyle orantılı bir ücret ile inceleme, ulaşım, konaklama ve diğer giderleri ödenir. Bu konuda, Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan ve her yıl güncellenen tarife esas alınır”. BilY madde 57’de:

(1) bilirkişiye, tarife esas alınmak suretiyle görevlendirmeyi yapan merci tarafından incelemenin nitelik ve önemi, bilirkişinin sarf etmiş olduğu emek ve zaman göz önünde bulundurularak belirlenen ücret ödenir. (2) bilirkişi gider ve ücretine ilişkin usul ve esaslar tarife ile belirlenir.

hükümü ile bilirkişi ücreti hususuna değinmiştir. 26 Aralık 2020 tarihinde RG ‘de yayınlanarak yürürlüğe giren 2021 Yılı Bilirkişilik Asgari Ücret Tarifesi ‘ne göre ise en düşük bilirkişi ücreti 240 lira, en yüksek bilirkişi tarifesi ise 640 lira olarak belirlenmiştir (<https://bilirkisilik.adalet.got.tr/>, 2021).

1.6.9. Bilirkişinin Cezai ve Hukuki Sorumluluğu

Bilirkişilerin hukuki ve cezai sorumluluğuna 6754 sayılı BilK’da değinilirken, içeriğine yönelik bir hüküm öngörülmemiştir (Deryal, 2017: 508). BilY Madde 58 hükmüne göre:

(1) Bilirkişi, Türk Ceza Kanunu anlamında kamu görevlisidir. (2) Bilirkişi, kasten gerçeğe aykırı mütalaada bulunması halinde, Türk Ceza Kanunu’nun 276’ncı (TCK Madde 276) maddesi uyarınca sorumlu tutulur. (3) Bilirkişinin kasten veya ağır ihmal suretiyle düzenlemiş olduğu gerçeğe aykırı raporun, hükme esas alınması sebebiyle zarar görmüş olanlar, bu zararın tazmini için Devlete karşı tazminat davası açabilirler. (4) Devlet, ödediği tazminat için sorumlu bilirkişiye rücu eder. Bilirkişi, kamu görevlisi konumunda olması hasebiyle memurların işleyebileceği tüm suçları işleyebilir (Tanrıver, 2016: 279).

1.7. DENETİM

Bilirkişi adalet hizmetlerinin ifasına katkı sağlayan bir kamu görevlisi niteliğindedir. Bilirkişi oy ve görüşü bağlayıcı bir nitelik taşımasa bile yargı organlarınca alınacak kararlarda belirleyici rol oynamaktadır. Diğer kamu görevlilerinde olduğu gibi bilirkişilerin de bilirkişilik faaliyetlerini yerine getirirken denetlenmesi ya da izlenmesi olağan kabul edilmektedir. Bilirkişilik kurumunun niteliğini yitirmemesi açısından bilirkişiler üzerinde bir denetim mekanizmasının varlığı gerekli ve zaruridir. Nitekim bilirkişilerin uymaları gereken temel ve etik

ilkeler ile denetimlerine ilgili kanunun 1. maddesinin birinci fıkrasında açıkça vurgu bulunmaktadır (Tanrıver, 2017: 137). Bilirkişinin denetimi konusu, 6754 sayılı BilK m. 14'te düzenlenmiştir.

1.7.1. Denetim ve İnceleme

BilK'nın, bilirkişilik bölge kurullarının görevleri başlıklı 8/d maddesine göre, *“İlgili mevzuat çerçevesinde bilirkişilerin denetimini yapmak ve performansını ölçmek.”* bilirkişi bölge kurullarının görevleri arasında sayılmıştır (Tanrıver, 2017: 127).

Yönetmelikte yer alan; *“(1) Bilirkişiler, görevleriyle ilgili tutum ve davranışlarının veya hazırladıkları raporların mevzuata uygunluğu bakımından bölge kurulları tarafından resen veya başvuru üzerine denetlenir.”* (BilK m. 59) hükmünden anlaşıldığı üzere bölge kurulları tarafından yapılacak olan iki ayrı denetim öngörülmektedir; bunlar resen ve başvuru üzerine denetimdir. Bölge kurulunun, bilirkişilerin mevzuata aykırı davranışları ile alakalı başvuruya gerek olmadan resen harekete geçerek denetim yapması da mümkündür. Nitekim BilK' da bu olasılık göz önüne alınmak suretiyle bilirkişilik bölge kurulu başkanının görevi madde 9 hükmünce *“Bilirkişilik temel ilkeleri ile etik ilkeleri ihlal ettiği iddia edilen bilirkişiler hakkında başvuru üzerine veya resen gerekli inceleme ve araştırmayı yapmak veya yaptırmak”* şekilde düzenlenmiştir (Çakır, 2019: 132). Başvuru üzerine denetimde ise BilK'da, başvuruyu yapacak kişiler açısından bir sınırlama öngörülmemesi nedeniyle, davanın tarafları olmak üzere herkesin, bölge kuruluna şikâyet başvurusunda bulunabileceği söylenebilmektedir. Kanun koyucu, 14. maddenin ikinci fıkrasında, hâkim veya Cumhuriyet Savcısı'nı başvuru yapacak kişiler olarak ayrıca belirtmiştir (Çakır, 2019: 134-135).

1.7.2. Denetimin Kapsamı

Bölge kurulları tarafından yapılacak denetim kapsamı iki ayrı alt başlık altında incelenebilir. Bunlardan ilki kişi bakımından, ikincisi ise konu bakımından denetimdir. Bölge kurulunca kimlerin bilirkişilik mevzuatında belirlenen kurallar ve usul içerisinde denetlenebileceği kişi bakımından denetim kapsamı dâhilindedir.

Buradan da bilirkişilik siciline kayıtlı bilirkişilerin yapılacak denetime tabi olduğu hususu açıkça anlaşılmaktadır. Kanunun 12. maddesinin altıncı fıkrası gereği görevlendirilenler sicil ya da listeye kaydolmamış olsalar dahi denetime tabidirler (Çakır, 2019: 142). BilY madde 60’ da belirtildiği üzere; *“Bölge kurulları, bilirkişi raporlarının kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelerde gösterilen usul ve esaslara uygun hazırlanıp hazırlanmadığı ile Daire Başkanlığı tarafından belirlenen rehber ilkelerle bağdaşıp bağdaşmadığı hususlarını denetler.”* Bölge kurulunun hangi usul ve sınırlar çerçevesinde bilirkişileri denetleyeceği ise konu bakımından denetim kapsamına ilişkindir. Bu sınır belirlenirken, ilk olarak bölge kurullarınca denetlenemeyecek alanı belirtmek gerekir (Çakır, 2019: 143). BilY madde 60/2’de *“Bölge kurulları, bilirkişi raporlarını özel veya teknik bilgi yönünden denetleyemez”* hükmü ile bu denetlenemeyecek alandan bahsedilmiştir. Bu hüküm ile bölge kurullarının bilirkişi raporlarının özel ve teknik bilgi yönünden denetleyemeyeceği ve bu yönde başvuru yapılması halinde yapılan başvuruların incelenmeksizin reddedileceği ifade edilmiştir. Yine aynı maddenin üçüncü fıkrası gereğince bilirkişi raporlarına ilişkin yargı mercileri tarafından yapılacak denetimler yargı fonksiyonuna ilişkin olduğu için BilK ve BilY kapsamı dışındadır (Çakır, 2019: 144).

İKİNCİ BÖLÜM

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA BİLİRKİŞİLİK

2.1. Bilirkişiye Başvurma ve Bilirkişi Ataması

5271 sayılı CMK'nın ikinci bölümü “Bilirkişi İncelemesi” başlığı altında bilirkişilik hususu düzenlenmektedir. Kanunun 62. ve 73. maddeleri arasında yer verilen hükümler aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

2.1.1. Bilirkişiye Başvurma

Yargılama makamları, inceledikleri dosyalarda karşılaştıkları uyuşmazlıkları çözmekle görevlidirler. Ceza muhakemesinde bu uyuşmazlıkların büyük bir bölümünü maddi olaylar oluşturmaktadır. Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile birlikte artan ve giderek karmaşıklaşan uyuşmazlık meseleleri ve bu meseleler ile alakalı delil içeriklerini değerlendirme hususunda hukukçuların mesleki bilgileri yeterli olmamaktadır. Bu durum hasebiyle hâkimler, özel ve teknik konularda uzman kişilere başvurmak durumundadırlar (Şahin, 2001: 190). Bu bağlamda, bilirkişiye başvurma yetkisine haiz olan merci ve bilirkişiye başvurulabilecek durumlar aşağıda CMK kapsamında değerlendirilecektir.

2.1.1.1. Bilirkişiye Başvurma Yetkisi

CMK madde 63/2 uyarınca, bilirkişinin atanması konusunda yetkili mercii, hâkim veya mahkemedir; ancak soruşturma aşamasında kanunun 63. maddesinde düzenlenen bu yetkiyi Cumhuriyet savcısı da kullanabilmektedir. Ayrıca aynı kanun maddesinin 1. fıkrasında belirtildiği üzere, “Çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına re ‘sen, Cumhuriyet savcısının, katılanın, vekilinin, şüphelinin veya sanığın, müdafinin veya kanunî temsilcinin istemi üzerine karar verilebilir.”

2.1.1.2. Bilirkişiyeye Başvurulabilecek Durumlar

Ceza Muhakemesinde bilirkişiyeye başvurabilecek durumlar madde 63 ile hüküm altına alınmıştır. Madde hükmüne göre çözümü uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişiyeye başvuru mümkün kılınmaktadır. Maddeden anlaşıldığı üzere bilirkişiyeye başvurabilmek için üç durumun mevcut olması gerekmektedir. Bunlar uzmanlık gerektiren bir durumun olması, teknik bir bilgiyi gerektiren durumun varlığı ve özel bilgi halidir. Bu koşullardan birinin olmaması halinde kişinin bilirkişi olarak değil, tanık olarak dinlendiği kabul edilmektedir. Örneğin, hâkim emri ile olay yerinde görevlendirilen bekçi, mahkeme tarafından görevlendirilmiş olsa dahi kendi uzmanlık alanında bir iş gerçekleştirmemesi sebebiyle, yapmış olduğu görev keşif yardımcısı olan kişi olarak nitelendirilecektir (Centel ve Zafer, 2010: 255).

Bilirkişiyeye başvurabilmek için mevcut olması gereken ilk durum; uzmanlık gerektiren bir durumun mevcudiyetidir. 2004 yılında TBMM’de kabul edilen 5271 sayılı CMK’nın 2015 yılında yürürlüğe girmesi ile mülga olan 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun 66’ıncı maddesi 21.05.1985 yılında bilirkişiyeye başvurma halleri ilk defa kanuni olarak düzenlenmiştir. Madde: “Çözümü özel veya teknik bir bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişinin rey ve mütalaasının alınmasına karar verilir.” şeklinde hükmetmekteydi. Güncel mevzuat maddeye ilave olarak uzmanlık gerektiren haller ibaresine yer vermektedir. ‘Uzman’ sözlük anlamı olarak, “Belli bir işte, belli bir konuda bilgi, görüş ve becerisi çok olan (kimse), mütehassıs, kompetan” (Türkçe Sözlük, 2012: 2437) şeklinde tanımlanmaktadır. Her ne kadar uzmanlık bilgisi ile özel bilgi kavramları birbirine yakın kavramlar olarak görünse de yetkili makam tarafından, bu kavramların aynı olmadığından hareketle, çözümü için uzmanlık gereken durumlarda, uyuşmazlık konusu olan alanın uzmanı olan kişiyi bilirkişi olarak atanacaktır. (Yokuş Sevik, 2011: 53-54).

Bilirkişiyeye başvurabilmek için mevcut olması gereken bir diğer durum ise; özel bilgi gerektiren durumun mevcudiyetidir. Belirli bir bilim dalına özgü, özel bilgi gerektiren uyuşmazlıklarda ve yalnızca maddi hususlara ilişkin olarak bilirkişiyeye başvurulabilecektir (Şahin, 2001: 199). Özel bilgi; hukuk bilimi haricinde belli bir bilim dalının araştırma ve geliştirmeleri sonucunda ortaya çıkan bilgidir. Özel

bilginin, bilimsel araştırma ve deney analizleri neticesiyle yahut özel bir meslek ya da sanat veya ticari faaliyet sonucunda benimsenen anlayış ile ilişkili olması durumunda hâkim bu bilgilerin sağlanması ve uyumsuzluğun çözümü için bilirkişiye başvurması gerekecektir. Buna rağmen, uyumsuzluğun çözümünde gerekli olan özel bilgi, herkesin hâkim olduğu tecrübe sonuçları ile alakalı ise, hâkim bu konularda bilirkişiye başvurmadan sahip olduğu özel bilgisini kullanabilmektedir. Çünkü bu bilgiler, hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel bilgiler olarak kabul edilmektedir (Şahin, 2001: 208). Çözümü için özel bilgi gereken uyumsuzluk konusu hakkında hâkim bilgi sahibi olsa dahi mahkeme ve Cumhuriyet savcısı bilirkişiye başvurmadan kaçınmaz (Sevük, 2011: 53).

Bilirkişiye başvurulabilecek durumlarından sonuncusu teknik bilgi gerektiren durumun mevcudiyet halidir. Öğretide; teknik bilgi tanımlanırken, matematik, kimya, fizik gibi pozitif bilimlerin verilerini pratikte uygulamaya yeterli olan bilgi olduğu ileri sürülmektedir. Bununla birlikte teknik bilginin tıp ve fizik gibi bir bilim dalına ait olması gerekmemektedir. Zanaatkârın bilgisi de bu kapsamda teknik bilgi olarak kabul edilmektedir (Sevük, 2011: 53).

Sonuç olarak, maddeler halinde sıralanmış olan üç halin mevcudiyeti halinde yetkili makamın bilirkişiye başvurması uygun olacaktır.

2.1.1.2.1. Bilirkişiye Başvurmanın Zorunlu Olduğu Durumlar

Ceza usulünde, kural her ne kadar bilirkişiye başvurmayı zorunlu kılmassa da kanun koyucu bazı konularda bilirkişi görüşünü aramaktadır. Özel ve teknik bilginin gerekli olduğu bu konularda, bilirkişiye başvurulma hali hâkimin takdirine bırakılmamaktadır (Deryal, 2017: 186).

Kanunun bilirkişiye başvurmayı zorunlu kıldığı durumlar CMK'da belirtilmiştir. Kanunda yer alan; “*Beden Muayenesi ve Vücuttan Örnek Alınması, Sahte Para ve Değerler Üzerinde Yapılacak İncelemeler, Moleküler Genetik İncelemeler, Ölünün Adli Muayenesi ve Otopsi, Zehirlenme Şüphesi, Şüpheli veya Sanığın Bilincinin İncelenmesi ve Gözlem Altına Alınması, Yeni doğanın cesedinin adli Muayenesi ve Otopsi*” gibi konularda, bilirkişiye başvurmaya yetkili olan merciin, uyumsuzluk konusunun çözümü için özel ve teknik bilgi gereken bir durum

olup olmadığı konusundaki takdir yetkisi ortadan kalmaktadır (Centel ve Zafer, 2010: 267).

2.1.1.2.2. Bilirkişiyeye Başvurmanın Yasak Olduğu Durumlar

CMK madde 63’de: “...*Ancak, genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiyeye başvurulamaz.*” şeklinde bilirkişiyeye başvurma yasak olduğu durumlar hüküm altına alınmıştır. Kanun maddesinden anlaşıldığı üzere genel bilgi yahut hukuk bilgisi ile çözülebilecek olan durumlarda yetkili mercilere bilirkişiyeye başvurulamayacaktır. Bu minvalde bilirkişiyeye başvurma yasak olduğu durumlar aşağıda detaylandırılacaktır.

İki farklı durumun varlığı halinde bilirkişiyeye başvurma yasak olduğu ilgili kanun maddesinden anlaşılmaktadır. Bunlardan ilki; genel bilgi ile çözülebilecek durumların var olmasıdır. CMK madde 63 gerekçesinde, “*Hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel (yani herkese ortak toplumsal kültür verileri) ve hukukî bilgilerle çözülmesi olanaklı konularda bilirkişi atanamayacak ve dinlenemeyecektir.*” denilerek genel bilgi kısmından ne anlaşılması gerektiği vurgulanmıştır. Madde gerekçesinde belirtildiği üzere herhangi bir alanda uzmanlaşma gerektirmeyen, herkesin kolayca elde edebileceği genel bilgiler aracılığı ile çözülebilecek olan uyuşmazlık durumlarında bilirkişiyeye başvurma durumu yasa ile yasaklanmış durumdadır. Örneğin, suyun yüz derecede kaynaması ve sıfır derecede donması, önlemsiz yıkım işlemlerinin tehlike yaratabileceği gibi durumlar, herkes kadar hâkimin de öngörebileceği durumlardır (Deryal, 2017: 173).

Bilirkişiyeye başvurma yasak olduğu bir diğer hal ise hukuk bilgisinin uyuşmazlığı çözmeye yettiği durumlardır. Hukuk fakültelerinde alınan eğitim ve hâkimlik stajlarında öğretilen bilgiler çerçevesinde hukuk bilgisi kavramından ne anlaşılabilirliği değerlendirilebilir bir ölçüt oluşturmaktadır (Deryal, 2017: 153). Kasten yaralama olayı üzerinden örnek verilecek olunursa, yaralanmanın özelliğini belirlemek için, doktor bilirkişinin sadece tıbbi açıdan, gerçekleştirilen olayın vücutta meydana getirdiği durumu belirlemesi amacıyla görüşüne başvurulur. Buna karşılık, kasten yaralama suçunun basit veya nitelikli yahut sonucu nedeni ile ağırlaştırılmış

hali olup olmadığı konusunda bilirkişinin görüşüne başvurulmayacaktır (Yıldız, 2006: 285).

BilK 3. madde, HMK 266. madde ve CMK 63. madde hükümlerince hukuki meselelerde bilirkişiye başvurmak aynı cümleler ile yasaklanmıştır. Buna göre, hâkim mesleği gereği edinmiş olduğu hukuki bilgi ile çözümlenebilecek konularda bilirkişiye başvuramaz. Hukuki konularla ilgili bilirkişi ataması yapılamayacağı gibi hukuk eğitimi almış kişinin bilirkişi olarak görevlendirilmesi de kural olarak BilK madde 266 ve CMK madde 63 hükümleri gereğince yasaklanmıştır. Hukuk eğitimi almış bireyin bilirkişi olarak görevlendirilebilmesi yahut bilirkişi listelerinde yer alabilmesi mümkündür. Fakat bunun için hukuk alanı dışında farklı bir uzmanlığı olduğunu sunabilmesi gerekmektedir (<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/>, 2021).

Hukuki meselelerde bilirkişi incelemesine başvuru yasağının istisnasını uzman mütalaası oluşturmaktadır. Ceza yahut hukuk yargılamalarında taraflar dava konusu ile alakalı olarak konunun uzmanından bilimsel mütalaa alabilirler. Bu duruma HKM 293. madde ve CMK 67. madde altıncı fıkrasında yer verilmiştir. Uzman mütalaası da bir çeşit bilirkişilik faaliyeti sayılmaktadır. Fakat uzman mütalaasını bilirkişilik incelemesinden ayırmak için bu terim kullanılmaktadır (<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/>, 2021) Hukuk sözlüğünde uzman mütalaası; “Cumhuriyet savcısının, davaya katılanın, vekilinin, şüpheli veya sanığın, müdafinin veya kanuni temsilcisinin, davanın tarafının yargılama konusu olayla ilgili olarak ya da bilirkişi raporu hakkında uzmanından aldığı bilimsel görüş” şeklinde tanımlanmaktadır (Yılmaz, 2010: 782).

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 28.04.1998 tarihli ve 1998/8-68 esas nolu kararında

Bilirkişi, özel ve uzmanlık bilgisini gerektiren konularda sorunun çözümünde uzmanlığından yararlanan kişi olarak tanımlanmış, uzmanlık gerektirmeyen hâkim veya savcının hukuk bilgisi, kültürü deneyimi ile çözebileceği konularda bilirkişiye başvurusunun CMK'nın 66. maddesine aykırı olduğunu...

belirtmiştir (Karaburun, 2017: 200).

2.1.2. Bilirkişi Ataması

Bilirkişilik görevini kabul etmek kural olarak zorunlu değildir. Çünkü bilirkişi tanıktan farklıdır ve bilirkişilik görevini üstlenmek istemeyen kişi yerine bir başka kişinin bilirkişi olarak ataması yapılabilmektedir. Bununla birlikte, bilirkişiliğin uzmanlık gerektirmesi hasebiyle herkesten bilirkişi olması beklenemez ve herkesin bilirkişiliğe kabule zorlanması da mümkün olmamaktadır (Yenipınar, 2018: 27). Fakat kanun ile kendilerine bilirkişilik görevi verilen kişi ve kurumlar görevi kabul ile yükümlüdür ve bu görevi reddedemezler.

2.1.2.1. Bilirkişi Olarak Atanabilecek Kişiler

CMK madde 65 uyarınca bilirkişi olarak atanabilecek kişiler sıralanmıştır. Kanun hükmüne göre:

“(1) Aşağıda belirtilen kişi veya kurumlar, bilirkişilik görevini kabul etmekle yükümlüdürler: a) Resmî bilirkişilikle görevlendirilmiş olanlar ve 64’üncü maddede belirtilen listelerde yer almış bulunanlar. b) İncelemenin yapılması için bilinmesi gerekli fen ve sanatları meslek edinenler. c) İncelemenin yapılması için gerekli mesleği yapmaya resmen yetkili olanlar”

Hükme konu alan bilirkişiler aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

2.1.2.1.1. Resmi Bilirkişiler

Resmi bilirkişiler, yargı organlarının ihtiyacı halinde bilirkişilik görevini yerine getirmek için kanun ile görevlendirilmiş kişi ve kurumlar olarak tanımlanabilmektedir (Deryal, 2017: 262). CMK 64’üncü maddenin üçüncü fıkrasına göre: *“Kanunların belirli konularda görevlendirdiği resmî bilirkişiler öncelikle atanırlar. Ancak kamu görevlileri, bağlı bulundukları kurumla ilgili davalarda bilirkişi olarak atanamazlar”*

2.1.2.1.1.1. Adli Tıp Kurumu

Adli tıp sözlük anlamı olarak *“Mahkemelerin gerçeği ortaya çıkarmasına yardım eden tıp kolu”* şeklinde tanımlanmaktadır. (Türkçe Sözlük, 2012: 31). Doktrinde ise adli tıp, tedavi edici veya koruyucu tıp haricinde bilirkişilik olarak

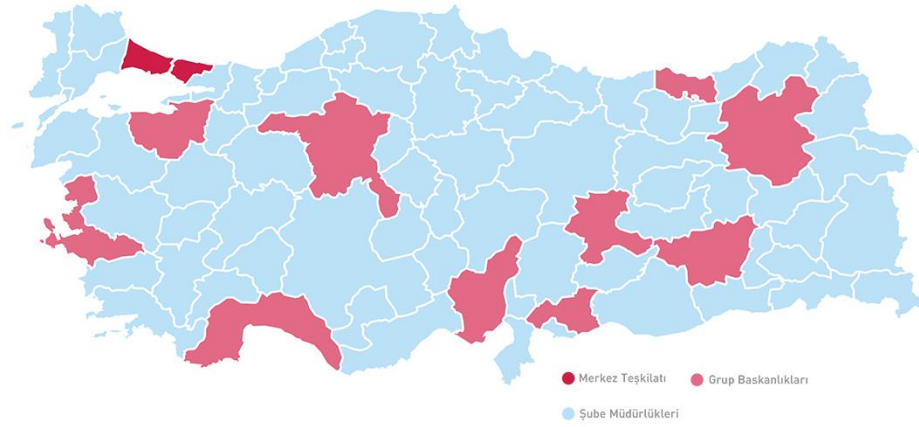
nitelendirilebilecek bir bilim dalıdır. Geniş çalışma alanı mevcuttur. Şüpheli ölüm saptaması, kimlik tespiti, babalık tespiti bu çalışma alanlarına örnek gösterilebilir ve her biri adli tıp bilim dalının kapsamı içindedir (Polat, 2012: 273).

Adli Tıp Kurumu, Adalet Bakanlığı'nın resmi bilirkişi kuruluşudur. Kurum 1879 yılında Polis Teşkilatı bünyesinde kurulmuştur. Daha sonra Sağlık Bakanlığı bünyesine dâhil olmuştur, 1917 yılından itibaren ise Adalet Bakanlığı bünyesine yer almaktadır (Alkan ve Sözen, 1998: 88)

ATK'nın başlıca görevleri vardır. Bunlardan ilki mahkemelere, hâkimliklere ya da savcılıklara iletilmiş olan adli tıp içerikli hususlarda teknik ve bilimsel görüş bildirmektir. Aynı zamanda tıpta uzmanlık tüzüğü çerçevesinde adli tıp uzmanlığı eğitimi ve yan dal uzmanlığı eğitimi vermektir. Alanları dahilinde sempozyum, seminer ve konferans ve benzeri etkinlikler düzenleyerek ve ilgili kurum, kuruluş ve kurulların hazırlayacakları adli tıp içerikli eğitim programlarının hazırlanmasına ve işleyişine yardımcı olurlar. Adli tıp hizmetlerinin görülmesi esnasında yapılması zorunlu sağlık hizmetlerini verirler (www.atk.gov.tr/, 2021). Kurumunda, Morg, Kimya, Fizik, Biyoloji, Trafik, Gözlem ve Adli Bilişim İhtisas Dairesi olmak üzere yedi farklı ihtisas dairesi bulunmaktadır (www.atk.gov.tr/, 2021).

Bilirkişilik faaliyetlerinin kurumsal bir yapı altında yer almasını amaçlayan 6754 sayılı BilK ile en köklü yenilenme yapılan alan Adli Tıp Kurumu olmuştur denilebilmektedir. Kurumun iş yükü ve ihtisas kurul ve dairelerine gelen işler baz alınarak, kurum hizmetlerinin etkinliğini arttırmak için kurumun teşkilat yapısında değişikliğe gidilmiş ve bu doğrultuda Genel Kurul kaldırılıp yerine üç ayrı Üst Kurul oluşturulmuştur. Aynı zamanda ihtisas kurullarının sayısı da artırılmıştır. Aynı sebepler doğrultusunda bazı kurul ve dairelerinde görevlerinde de güncellemeler yapılmıştır (Deryal, 2017: 269).

Şekil 2.1: Adli Tıp Kurumu Başkanlığı Merkez ve Taşra Teşkilatı

Kaynak: <https://www.atk.gov.tr/organizasyon-semasi.html>

2.1.2.1.1.2. Kriminal Polis Laboratuvarları

Polis Laboratuvarı; maddi suç delillerini teknik ve bilimsel analizler ile inceleyen, değerlendirme sonuçlarını raporlayarak hazırlayan emniyet teşkilatının teknik hizmet yürüten bir birimidir (Köroğlu, 1995: 129).

Ülkemiz, Emniyet Teşkilatı içerisindeki bilimsel ve teknik çalışmaların ivmelenip sistematik bir şekilde yapılmaya başlanması 1910’lu yıllara dayanmaktadır. 90’lı yılların sonuna kadar da çalışmalar geliştirilerek devam etmiştir. 20.05.1998 tarihli Bakan onayı ile Kriminal Daire Başkanlığı ve bağlı Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüklerinin kuruluşu tamamlanmıştır (www.egm.gov.tr, 2021).

Kriminal Polis Laboratuvarlarının görevi genel hatları ile “...adli ve idari soruşturmalar sırasında elde edilen maddi delillerin, bilimsel usuller aracılığı ile inceleme ve değerlendirilmesi suretiyle, suç ve suçlunun tespit ve ispatında teknik hizmet yürütmek” olduğu belirtilmektedir. Bununla birlikte, bilimsel alanda araştırma geliştirme çalışmaları yapmak, yeni metotlar geliştirmek ve teşkilat mensuplarını eğitmek gibi görevleri de bulunmaktadır (www.caginpulisi.com.tr, 2021).

Kriminal Laboratuvarlar; Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Diyarbakır, Erzurum, İstanbul, İzmir, Kayseri ve Samsun Bölge Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlükleri olmak üzere 10 adettir.

2.1.2.1.1.3. Kriminal Jandarma Laboratuvarları

Jandarmanın adli görevlerindeki etkinliğinin arttırılması amacıyla birlikte jandarmanın, adli görevleri yerine getirirken bilimin olanaklarından yararlanabilmesi, bilimsel teknikler ile suç ve suç delillerini inceleyerek sonuca ulaştırılması maksadıyla Jandarma Kriminal Laboratuvarının kurulması çalışmalarına başlanmıştır. Personel eğitimi faaliyetlerinin tamamlanması ile 1993 tarihinde Parmak İzi, Grafoloji ve Sahtecilik, Patlayıcı Maddeler, Balistik, Kimya ve Biyoloji laboratuvarları olmak üzere hizmet vermeye başlamıştır. 1994 yılında Teknik Fotoğraf Film ve Ses Analiz Laboratuvarı kurulmuştur. 2007 yılında Bilişim Laboratuvarlarına dönüştürülmüştür. 2011 yılında ise Yapay İzler İnceleme Laboratuvarları kurulmuştur. Türkiye genelinde 4 adet Jandarma Kriminal Laboratuvar bulunmaktadır. Bunlar; Ankara, Aydın, İstanbul ve Van Jandarma Kriminal Laboratuvarlarıdır (www.jandarma.gov.tr, 20021).

2.1.2.1.1.4. Diğer Kurumlar

Yukarıda incelenmiş olan resmi bilirkişiler haricinde Merkez Bankası, Belediye Laboratuvarları, MTA Genel Müdürlüğü, Üniversite Tıp Fakülteleri Adli Tıp Anabilim Dalları, Devlet Hastaneleri Sağlık Kurulları, Darphane ve Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kurul'ları da kanunlar ile görevlendirilen resmi bilirkişi kurumlarıdır (Artuç, 2017: 155).

2.1.2.1.2. CMK Madde 64'te Yer Alan Kişiler

6754 sayılı BilK yürürlüğe girmeden önce CMK m. 64'de “*bilirkişi listeleri her yıl il adli yargı adalet komisyonları tarafından belirlenir.*” şeklinde yer alan hüküm BilK'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte:

Bilirkişiler, bölge adliye mahkemelerinin yargı çevreleri esas alınmak suretiyle bilirkişilik bölge kurulu tarafından hazırlanan listede yer alan kişiler arasında seçilir. Ancak, kendi bölge listesinde ilgili uzmanlık alanında bilirkişi olmasına rağmen, diğer bir bölgedeki bilirkişinin, görevlendirme yapılan yere daha yakın bir mesafede bulunması durumunda, bu listeden de görevlendirme yapılabilir

denilerek güncellenmiştir.

Bölge kurulları tarafından hazırlanmış olan listelerde istenilen konu hakkında görüşüne başvurulabilecek ilgili alanın uzmanı bulunmayabilir. Kanun koyucu bu durumu öngörerek, CMK 64/2’de bu haller için alternatifler sunmuştur. Anılan hükme göre; *“Bölge kurulunun hazırladığı listede bilgisine başvurulacak uzmanlık dalında bilirkişi bulunmaması hâlinde, diğer bölge kurullarının listelerinden, burada da bulunmaması hâlinde, Bilirkişilik Kanununun 10 uncu maddesinin (d), (e) ve (f) bentleri hariç birinci fıkrasında yer alan şartları da taşımak kaydıyla listelerin dışından bilirkişi görevlendirilebilir. Listelerin dışından görevlendirilen bilirkişiler, bölge kuruluna bildirilir”*

BilY 46’ıncı maddesinde ise:

Bilirkişi listesi, bilirkişilik siciline kayıtlı kişilerin ad ve soyadları, temel ve alt uzmanlık alanları, meslekleri ve 24.3.2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu hükümleri gözetilerek Daire Başkanlığınca belirlenecek diğer hususlar gösterilmek suretiyle bölge kurulları tarafından oluşturulan listedir. (2) Bilirkişilik siciline kayıtlı bilirkişiler yemin etmek suretiyle listeye kaydedilir. (3) Bilirkişi olarak hizmet verecek özel hukuk tüzel kişileri bünyesinde bilirkişi olarak çalışacak kişiler listeye kaydedilmez. (4) Liste aleni olup, herkesin erişimine açıktır. (5) Bilirkişi, yerleşim yeri, görev veya iş yeri değişikliği nedeni ile başka bir bölge kurulunun bulunduğu listeye nakil suretiyle kayıt olabilir

hükmü yer almaktadır.

2.1.2.1.3. İncelemenin Yapılması İçin Bilinmesi Gerekli Fen ve Sanatları Meslek

Edinenler ve İncelemenin Yapılması İçin Gerekli Mesleği Yapmaya

Resmen Yetkili Olanlar

CMK madde 65/1’in b bendinde yer alan *“İncelemenin yapılması için bilinmesi gerekli fen ve sanatları meslek edinenler”* hüküm ile aldığı eğitim ve sahip olduğu formasyon sayesinde mesleğini icra ederken bildiği ve kullandığı varsayılan bilgiler için kendisine başvuru alan kişilere işaret ettiği anlaşılmaktadır. Aynı maddenin c bendinden ise *“İncelemenin yapılması için gerekli mesleği yapmaya resmen yetkili olanlar.”* belli bir uzmanlık eğitimi almış ve özel beceri kazanmış, mesleğini kamu makamlarından aldığı ruhsat ile gerçekleştiriyor olmasına işaret ettiği anlaşılmaktadır (Deryal, 2017: 301).

Bu açıklamalar ışığında, bir meslek dalında gerekli eğitimleri tamamlayıp diplomasını alıp, mesleğini yapabilmek için gerekli ruhsatı elde ederek fiilen mesleğini gerçekleştiren doktor, mühendis ve bankacı gibi kimseler, kendi meslek ve uzmanlık alanlarında gelen bilirkişilik taleplerini reddedemezler. Buna karşılık, mühendislik eğitimini tamamlamış, diplomasını almış ama mesleği dışındaki bir iş alanında çalışan mühendis, mühendislik alanı ile ilgili bir konuda yapılabilecek bilirkişilik talebini kabul etmek zorunda değildir (Deryal, 2017: 301).

2.2. BİLİRKİŞİ SORUMLULUĞU, YÜKÜMLÜLÜKLERİ VE YETKİLERİ

2.2.1. Bilirkişi Sorumluluğu

Bilirkişinin yükümlülüklerin yanında sorumlulukları da bulunmaktadır. Bilirkişinin sorumlulukları, hukuki, disiplin ve cezai sorumluluğu olarak üç başlık olarak detaylandırılacaktır.

2.2.1.1. Bilirkişinin Disiplin Sorumluluğu

Bilirkişinin görevini, yargı mercileri tarafından yapılan davete icabet edip, belirtilen tarihte mahkemede hazır bulunmak, yemin etmek ve bilgi sahibi olduğu uyuşmazlık konusu hakkında belirtilen süre içerisinde oy ve görüşünü mahkemeye bildirmek oluşturmaktadır. Bilirkişinin geçerli bir mazereti olmadan bu görevleri yapmaktan kaçınması halinde, tanıklığa ilişkin uygulanan disiplin hükümleri bilirkişiler içinde uygulanır. Bununla birlikte görevinin gereklerini yerine getirmeyen bilirkişi hakkında CMK 60/1 uyarınca gelmemesinin neden olduğu giderlere, disiplin para cezası hatta disiplin hapsine mahkûm edilir (Tanrıver, 2017: 155). CMK’da konu ile alakalı; *“Usulünce çağrıldığı hâlde gelmeyen veya gelip de yeminden, oy ve görüş bildirmekten çekinen bilirkişiler hakkında 60’ıncı maddenin birinci fıkrası hükmü uygulanır ve durum bilirkişilik bölge kuruluna bildirilir.”* (CMK m.71) hükmü yer almaktadır.

Mahkeme tarafından görevlendirilen bilirkişiler, çoğu zaman meslek odasına bağlı serbest çalışan kimseler ya da ATK kurul üyeleri veya uzmanlar gibi kamu personeli olan memurlar olmaktadır. Dolayısıyla bilirkişilerin, bilirkişilik görevlerini

icra ederken görevleriyle bağdaşmayan, yasal düzenlemeye aykırı, kusurlu ve zarar meydana getiren tutum ve eylemleri için bağlı bulundukları meslek odaları veya kamu kurumlarına disiplin soruşturması ve cezası için başvurula bilinir. Örneğin; hekim olan bilirkişiler bağlı bulunduğu tabipler odasına, avukat olan bilirkişiler için bağlı bulunduğu baroya başvurmak mümkündür (Deryal, 2017: 528).

Bilirkişilik Yönetmeliğinin 03.08.2017 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte, 89. maddesi ile Bölge Adliye Mahkemesi Adli Yargı Adalet Komisyonlarınca Bilirkişi Listelerinin Düzenlenmesi Hakkında Yönetmelik yürürlükten kalkmıştır. Bilirkişilerin denetim ve disiplinlerine ilişkin hususlar ise BilY ve BilK da hüküm altına alınmıştır. Bu minvalde, bilirkişilerin denetimi ve disiplin sorumluluklarının esasları BilK'nın denetim ve inceleme başlıklı 14. maddesinde düzenlenmiştir. Kanundaki hükümlere paralel hükümler ise BilY'nin 62. maddesinde yer almaktadır.

2.2.1.2. Bilirkişinin Hukuki Sorumluluğu

Bilirkişinin görevini yerine getirirken gerekli ciddiye ve özenle hazırlanması yükümlülükleri dâhilindedir. Dürüstlük ve tarafsızlık ilkeleri çerçevesinde mahkemece istenen hususları bilimsel verilere dayandırması son derece önemlidir. Bunun yanı sıra bilirkişilerin hazırladıkları raporlar ile kasten gerçeğe aykırı bilgiler vermesi, hükmün yanlış kurulmasına ve tarafların zarar görmesine neden olması ihtimalini doğurabilir (Deryal, 2017: 523).

Bilirkişinin hukuki sorumluluğu ile ilgili CMK' da herhangi bir düzenleme bulunmadığı gibi, doktrinde hâkim olan görüşe göre; bilirkişilerin hukuki sorumluluğu, Borçlar Kanunu'nda düzenlenen haksız fiil sorumluluğu madde 41 ile açıklanmaktaydı. 12.01.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na kadar konu hakkında mevzuatta herhangi bir düzenleme de bulunmamaktaydı (Deryal, 2017: 524). HKM madde 285 ve 286 hükümleriyle birlikte bilirkişilerin hukuki sorumluluğu konusu mevzuatımızda düzenlenmiştir. HKM 285'inci madde hükmüne göre:

Devlet aleyhine açılacak olan tazminat davası, gerçeğe aykırı bilirkişi raporunun ilk derece mahkemesince hükme esas alındığı hâllerde, bu mahkemenin yargı çevresi içinde yer aldığı bölge adliye mahkemesi hukuk dairesinde; bölge adliye mahkemesince hükme esas alındığı hâllerde ise

Yargıtay ilgili hukuk dairesinde görülür. Devletin sorumlu bilirkişiye karşı açacağı rücu davası, tazminat davasını karara bağlamış olan mahkemede görülür

Bu düzenlemenin temel dayanaklarından biri Anayasa m.129/5 hükmüdür:

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir.

2.2.1.3. Bilirkişinin Cezai Sorumluluğu

Bilirkişilerin cezai sorumluluğu, HMK'nın 284'üncü maddesinde “*Bilirkişi, Türk Ceza Kanunu anlamında kamu görevlisidir.*” denilerek hüküm altına alınmıştır. Bilirkişi görevi esnasında sınırlı olmak suretiyle TCK anlamında kamu görevlisi sayılmaktadır. Bu minvalde, bilirkişi, görevi nedeniyle suç işlemesi durumunda veya kendisine karşı suç işlenmesi durumunda, kamu görevlileri için geçerli olan hükümler uygulanacaktır (Kumkale, 2018: 201).

Bilirkişilerin, TCK kapsamında kamu görevlisi sayılması da kendilerine yöneltilebilecek fiili taarruz ve kötü söylemlerin engellenmesi hususunda oldukça etkili olacaktır. Çünkü suçun kamu görevlisine karşı işlenmiş olması cezayı ağırlaştıran bir etken olarak görülmektedir (Tanrıver, 2017: 159). TCK madde 288'de ise:

Görülmekte olan bir davada veya yapılmakta olan bir soruşturmada, hukuka aykırı bir karar vermesi veya bir işlem tesis etmesi ya da gerçeğe aykırı beyanda bulunması için, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemek amacıyla alenen sözlü veya yazılı beyanda bulunan kişi, elli günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.”

hükmü yer almaktadır.

Bilirkişi tarafından işlenecek olan suçlar; bilirkişinin, TCK anlamında kamu görevlisi olması hasebiyle kamu görevlilerinin işleyebileceği özgü suçları da işleyebilir. Bu minvalde, bilirkişinin, görevine aykırı olarak gerçekleştirdiği tutum ve davranışlar, koşulları oluşmuşsa, TCK madde 257 bağlamında görevi kötüye kullanma suçunun varlığına işaret etmektedir (Tanrıver, 2017: 160)

2.2.2. Bilirkişi Yüklölölükleri

Bilirkişinin yetkileri olduğu gibi yüklölölükleri de bulunmaktadır. Bu yüklölölükler aşağıda detaylı olarak incelenecektir.

2.2.2.1. Bilirkişiliği Kabul Etme Yüklölölüğu

Bilirkişilikte ikamenin mümkün olması hasebiyle bilirkişilik yapmak zorunlu değildir. Bu sebeple kural olarak bilirkişi olarak atanan kişinin görevi kabul yüklölölüğu bulunmamaktadır (Kumkale, 2018: 194). Bunun sebebi ise, bilirkişilik için özel ya da teknik bilgiye sahip olunması gerekliliğidir. Fakat kanun ile açıkça belirtilen bazı durumlarda, bilirkişilik yapmak zorunludur ve bu zorunluluk geçerlilik kazanmış ise, bilirkişilik görevine atanan kimse, bu görevi ifadan kaçınmamaktadır (Tanrıver, 2017: 79).

6100 sayılı HMK'nın Bilirkişilik görevini kabulle yüklölölü olanlar başlıklı 270. maddesinde bilirkişilik görevini kabulle yüklölölü olan kişi ve kurumlar şu şekilde belirtilmiştir:

a) Resmî bilirkişiler ile 268 inci maddede belirtilmiş bulunan listelerde yer almış olanlar. b) Bilgisine başvurulacak konuyu bilmeksizin, meslek veya zanaatlarını icra etmesine olanak bulunmayanlar. c) Bilgisine başvurulacak konu hakkında, meslek veya sanat icrasına resmen yetkili kılınmış olanlar

Bilirkişi görevini kabul yüklölölüğu bulunanlar arasında önemli olarak bilirkişi listelerine kayıtlı kişiler görölmektedir. Bu kişilerin, bilirkişilik görevini kabul ile yüklölölü oldukları, kanun maddelerinin yanı sıra Bilirkişilik Yönetmeliği ile de açıkça belirtilmiştir (Tanrıver, 2017: 80) BilY madde 11 hükmü gereğince;

(1) Sicile ve listeye kayıtlı olan bilirkişi kendisine verilen görevi kabulle yüklölölüdür. (2) Bilirkişi, görevlendirildiği konuda uzmanlık bilgisi ve tecrübesinin yeterli olmadığını, konunun kendi uzmanlık alanına girmediğini, varsa görevi kabulden kaçınmasını haklı kılacak mazeretini, görevlendirmeyi yapan mercie bildirmekle yüklölölüdür

bilirkişinin görevi kabul yüklölölüğu düzenlenmiştir.

2.2.2.2. Çağrıya Uyma Yükümlülüğü

Bilirkişilerin yükümlülüklerinden biri de çağrıya uyma, bir diğer deyişle davete icabet etme yükümlülüğüdür. Bilirkişilik görevini kabul etmekle yükümlü olan bilirkişiler, kendilerine verilen görevi yerine getirmek amacıyla adli makamlar tarafından bildirilmiş olan çağrıya uymak zorundadırlar (Tanrıver, 2017: 83). Bilirkişinin geçerli bir mazereti bulunmadığı halde mahkeme tarafından bildirilen gün ve zamanda görevini icra etmek için mahkemede bulunmayan bilirkişiler için tanıklığa ilişkin disiplin hükümleri uygulandığı gibi bilirkişilik bölge kuruluna bildirim de yapılır (<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/>, 2021).

2.2.2.3. Yemin Etme Yükümlülüğü

Bilirkişinin, görevi esnasında geçerlilik taşıyan bir diğer yükümlülüğü de yemin etme yükümlülüğüdür. Bilirkişinin, görüş veya raporu alınmadan önce kendisine yemin ettirilir. Yeminin amacı hakikati ortaya çıkarmak amacıyla bilirkişinin vicdanıyla hesaplaşması sağlamaktır. Böylelikle tarafsız bir rapor hazırlayıp vermesi hedeflenmektedir (Soyaslan, 2001: 274). Yemin etme yükümlülüğü, bilirkişilik görevinin bir kamu görevi olduğunu sağlamlaştırmaktadır. Yemin etme yükümlülüğü sadakat yükümlülüğünün bir parçasını oluşturduğu gibi bilirkişi üzerinde psikolojik bir baskı oluşturmaktadır. Böylelikle bilirkişinin objektifliğini sağlamaya yönelik bir işlev olduğu söylenebilmektedir (Tanrıver, 2017: 84). Yemin etme yükümlülüğüne ilişkin mevzuatta birden çok hukuki düzenleme mevcuttur. CMK madde 64/5:

Listelere kaydedilen bilirkişiler, il adli yargı adalet komisyonu huzurunda “Görevimi adalete bağlı kalarak, bilim ve fenne uygun olarak, tarafsızlıkla yerine getireceğime namusum ve vicdanım üzerine yemin ederim.” sözlerini tekrarlayarak yemin ederler. Bu bilirkişilere görevlendirildikleri her işte yeniden yemin verilmez

hükmü ile yeminin ne şekilde yapılacağını göstermektedir. BilK madde 12 hükmünce; *“Bilirkişiler, sicile kaydolmak şartıyla yemin ederek göreve başlar”* denilerek göreve başlamanın sicile kayıt sonrası yemin etme ile olacağını belirtmektedir. Bilirkişilik yönetmeliğinde ise yemin başlıklı 44’üncü maddesinde; bilirkişilerin, hangi usule göre yemin edecekleri, kimlerin huzurunda yeminin gerçekleşeceği, yemin için

öngörülen tarihte mazeretli olması durumunda yeminin ne zaman gerçekleşeceği gibi hükümler içermektedir.

2.2.2.4. Tarafsız Davranma Yükümlülüğü

Bilirkişinin, uzmanlık alanındaki bilimsel verileri esaslı raporunu hazırlarken uyması gereken bir diğer yükümlülüğü de esas itibarıyla, etik bir temele dayalı bulunan tarafsız davranma yükümlülüğüdür (Tanrıver, 2001: 409). Bilirkişilerin böyle bir yükümlülüğe sahip olmaması bilirkişilik hizmetinin varoluş amacına aykırı olacağından CMK’ da ayrıca yer verilmesine gerek görülmemiştir (Öntan, 2011: 113)

CMK madde 64, 69, 70 ve 67 hükümlerinde yer alan; “*yemin, bilirkişinin yasaklılığı ve reddi, bilirkişinin, kendi kendisini reddi, tanıklıktan çekinme sebeplerine veya mahkemece kabul edilebilir diğer sebebe dayanarak bilirkişinin görevden çekinebilmesi, bilirkişi raporuna itiraz*” gibi düzenlemeler sayesinde bilirkişinin objektif olma yükümlülüğünün güvence altına alınmak istendiği düşünülmektedir. Aynı şekilde, bilirkişinin kasten gerçeğe aykırı görüş bildirmesi, bilirkişinin taraflı olduğu sonucunu ortaya çıkarttığından, bahse konu olan hali suç sayan düzenleme ile yargılamanın yenilenmesi sebebi sayan düzenlemeler ile doğrudan olmasa bile dolaylı bir biçimde, bilirkişinin tarafsız davranma yükümlülüğünün güvence altına alınmasına yönelik bir işlevi olduğu düşünülmektedir (Tanrıver, 2017: 89-90).

Bilirkişi Kanununun Temel ilkeleri başlıklı 3. maddesinin birinci fıkrasında da bu yükümlülüğe dikkat çekmektedir (Kumkale, 2018: 195). Madde hükmüne göre; “*Bilirkişi, görevini dürüstlük kuralları çerçevesinde bağımsız, tarafsız ve objektif olarak yerine getirir*” Bilirkişi Yönetmeliğinin 9. Maddesinde;

(1) Bilirkişi, görevini dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yapmaksızın dürüstlük ve tarafsızlık ilkeleri doğrultusunda yerine getirir.(2) Bilirkişi, görev süresince doğrudan veya dolaylı olarak uyuşmazlığın taraflarından gelen uzman görüşü, danışmanlık, hakemlik ya da buna benzer bir görevi kabul edemez.(3) Bilirkişi, yakınlarının veya iş ilişkisinin bulunduğu kişi, kurum veya kuruluşların, tarafı olduğu ya da ilgili bulunduğu davalarda görevlendirmeyi kabul edemez

hükümleri ile tarafsızlık ilkesi hüküm altına alınmıştır.

2.2.2.5. Kendisini Atayan Merci ile İlişki İçerisinde Olma Yükümlülüğü

Bilirkişinin önemli yükümlülüklerinden bir diğeri ise kendisini görevlendiren merci ile ilişki içerisinde olma yükümlülüğüdür. Bilirkişinin bu yükümlülüğüne ilişkin işareti CMK'nın 66. maddesinin üçüncü fıkrasında görmekteyiz. Madde hükmünce; *“Bilirkişi, görevini, kendisini atamış olan merci ile ilişki içinde yerine getirir; gerektiğinde bu mercie incelemelerindeki gelişmeler hakkında bilgi verir; yararlı görülecek tedbirlerin alınmasını isteyebilir.”* denilerek mahkeme ile ilişki içinde bulunma yükümlülüğüne vurgu yapılmaktadır.

Görevini mevzuata uygun bir şekilde yerine getirmesi gereken bilirkişinin görevi esnasında yaşanan gelişmeler hakkında yetkili mercie bilgi vermesi de gerekmektedir. Bununla birlikte ihtiyaç doğrultusunda bilirkişinin yararlı gördüğü tedbirlerin alınmasını da yetkili merciden isteyebilecektir (Artuç, 2017: 158). Örneğin, inceleme konusu oluşturan delilin bir eşya olması durumunda, bilirkişi el koyma talebinde bulunabilir. Hatta teknik konularda inceleme için gerekli malzemenin, alet ve edevatın somut durumuna göre fiziki ortamın teminini de isteyebilmektedir (Tanrıver, 2017: 102).

Bilirkişi çalışmaları esnasında kendisini görevlendiren merci ile sürekli uyum halinde ve diyalog içerisinde olmalıdır. Bununla birlikte bilirkişinin de görevini doğru şekilde yerine getirip getirmediği hususunda, bilirkişiyi görevlendiren merci tarafından denetlenebilmesinin de yolu açılır. Ancak bu denetlenebilirlik durumu bilirkişinin bu merci karşısındaki bağımsızlığını engelleyecek nitelikte bir durum oluşturmaz. Çünkü bilirkişi incelemelerini bu mercilerin sevk ve idaresi altında yürütmekle yükümlüdür. Öyle ki, bilirkişiyi görevlendiren bu merciler bilirkişinin faaliyetlerini yürütürken oy ve görüşüne, özgür ifadesine müdahale niteliği teşkil edecek herhangi bir tutum ve davranış sergileyemez (Tanrıver, 2017: 102-103).

2.2.2.6. Oy ve Görüş Bildirme Yükümlülüğü

CMK m. 67/1'e göre *“incelemeleri sona erdiğinde bilirkişi yaptığı işlemleri ve vardığı sonuçları açıklayan bir raporu, kendisinden istenen incelemeleri yaptığını ayrıca belirterek, imzalayıp ilgili mercie verir veya gönderir”*

Bilirkişi çalışmasını bitirdiğinde elde ettiği verilere ve incelemeye ilişkin görüşlerini içerecek bir rapor hazırlar. Ve hazırlayıp imzaladığı bu raporu yetkili mercilere takdim eder. Bilirkişi raporu yetkili mercilere bir başkası aracılığı ile de ulaştırılabilir. Bilirkişi incelemek üzere teslim aldığı şeyleri de geri verdiğine dair hazırlanan bir tutanak ile yetkili mercilere verir ya da gönderir. Verilen görevin konusu, bu anlamda yapılan inceleme ve işlemler sonucunda edinilen görüşün açıklanması bilirkişi tarafından hazırlanan raporun içeriğini oluşturmaktadır (Artuç, 2017: 160).

Kanuna göre mahkeme bilirkişinin duruşmada dinlenmesine karar verebilir. CMK 68/1 hükmünce; *“Mahkeme, her zaman bilirkişinin duruşmada dinlenmesine karar verebileceği gibi, ilgililerden birinin istemesi halinde de açıklamalarda bulunmak üzere duruşmaya çağırabilir”*

Bilirkişinin görevi, yaptığı incelemeye dair görüşlerini içeren yazılı raporu dosyaya sunması ile beraber sona erecektir. Bunun yanı sıra kovuşturma evresinde mahkeme, bilirkişinin duruşmada dinlenmesine her zaman karar verebilir. Ayrıca mahkeme; Cumhuriyet savcısı, katılan ve vekili, sanık ve müdafî yahut kanuni temsilcisinin isteği üzerine bilirkişinin duruşma esnasında dinlenmesine de karar verebilmektedir (Artuç, 2017: 163).

Bilirkişinin dinlenmesinden sonra muhakemeye katılan diğer süjeler tarafından da bilirkişiye sorular yöneltilmesi mümkündür. CMK madde 201'de

Cumhuriyet savcısı, müdafî veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine, mahkeme başkanı karar verir. Gerektiğinde ilgililer yeniden soru sorabilir.

denilerek bilirkişiye soru yöneltilme hüküm altına alınmıştır.

Görevlendirilen bilirkişi konusu ile alakalı raporunu düzenleyip mahkeme veya savcılık makamına teslim etme süresi üç ayı geçemez. Eğer dosya münderecatı kapsamlı ise bilirkişi ilgili makama resmi başvuru yaparak üç ay daha uzatma talep edilebilir. CMK m. 66'ya göre:

Bilirkişi incelemesi yaptırılmasına ilişkin kararda, cevaplandırılması uzmanlığı, özel veya teknik bilgiyi gerektiren sorularla inceleme konusu ve görevin yerine getirileceği süre belirtilir. Bu süre, işin niteliğine göre üç ayı geçemez. Özel sebepler zorunlu kıldığında bu süre, bilirkişinin istemi üzerine, kendisini atayan merciin gerekçeli kararıyla en çok üç ay daha uzatılabilir. Belirlenen süre içinde raporunu vermeyen bilirkişi hemen değiştirilebilir. Bu durumda bilirkişi, o ana kadar yaptığı işlemleri açıklayan bir rapor sunar ve görevi sebebiyle kendisine teslim edilmiş olan eşya ve belgeleri hemen geri verir. Bu bilirkişi, 64. maddede öngörülen listelerden çıkarılabileceği gibi; gecikme dolayısıyla uğranılmış zararları ödemesine de karar verilebilir

2.2.3. Bilirkişi Yetkileri

2.2.3.1. Tedbir Alınmasını Talep Etme Yetkisi

CMK 66/3'e göre "Bilirkişi, görevini, kendisini atamış olan merci ile ilişki içinde yerine getirir; gerektiğinde bu mercie incelemelerindeki gelişmeler hakkında bilgi verir; yararlı görülecek tedbirlerin alınmasını isteyebilir." Bilirkişi inceleme yaparken incelemeler ile alakalı gelişmeler hakkında görevlendirme yapan mercie bilgi vermesi gerekmektedir. Bununla birlikte gerekli görülürse yararlı olabilecek tedbirlerin alınmasını da görevlendirme yapan merciden talep edebilecektir (Artuç, 2017: 158).

Bilirkişi inceleme yapacağı hususla alakalı, delille alakalı diğer delillerin korunmasını yahut güvenliğin sağlanması yetkili merciden isteyebilir. Misal olarak yapılacak olan inceleme bir eşya incelemesi ise el koyma talebinde bulunabilir. Yahut teknik konularda, inceleme için gerekli malzemenin, teknik donanımın gerekmesi halinde yerin teminini de istemesi mümkün olmaktadır (Öntan, 2011: 131).

Bilirkişi şayet tarafların baskısı ile karşılaşır ise bu konu hakkında da tedbir alınmasını isteyebilmektedir. Bilirkişiler de tıpkı hâkimler gibi görevlerini herhangi bir baskı olmadan yahut ayrıcalık tanımadan yerine getirmeleri gerekmektedir (Dönmez, 2017: 1162).

2.2.3.2. Bilirkişinin Soru Yöneltilmesi Yetkisi

Doğrudan soru yöneltilme hususu bilirkişilerin hazırlamış oldukları raporların denetimini sağlamakla birlikte raporun anlaşılabilirliğinin sağlanması noktasında da yararlı bir uygulama olmaktadır (Dönmez, 2017: 1170).

CMK madde 201’de doğrudan soru yöneltilmesi ilkesi hüküm altına alınmıştır. İlgili hükme göre;

Cumhuriyet savcısı, müdafî veya vekil sıfatıyla duruşmaya katılan avukat; sanığa, katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Sanık ve katılan da mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru yöneltebilir

Hükümden anlaşıldığı üzere Cumhuriyet savcısı, katılan, sanık ve avukatların, bilirkişilere, doğrudan soru yöneltebilecekleri kabul edilmiştir. Bu bağlamda bilirkişi, doğrudan soru yöneltilen kişi olarak düzenlenmiştir. Özellikle bilirkişi görüşünün değerlendirilmesi hususunda, ilgili bilgi alanına hâkim olmayanların, o bilgi alanında uzman olan kimsenin görüşünü nasıl sınayacağı önemli bir sorun olmuştur. Bu minvalde bilirkişilere yönelik olarak doğrudan soru yöneltilme hakkının yeni kanunla düzenlenmiş olması önemli bir gelişmedir (Dönmez, 2017: 1170).

2.2.3.3. Bilirkişinin Bilgi Alma Yetkisi

Bilirkişinin üstlenmiş olduğu temel amacı layığı ile sonuçlandırabilmesi için, sahip olduğu kamusal yetkiler arasında, bilgi alma yetkisi de bulunmaktadır. (Tanrıver, 2017: 134). Bilirkişinin bu yetkisini CMK’nın 66. maddesinin 4. fıkrasında görmekteyiz. İlgili kanun maddesine göre; “*Bilirkişi, görevini yerine getirmek amacıyla bilgi edinmek için şüpheli veya sanık dışındaki kimselerin de bilgilerine başvurabilir*”

HMK madde 278/2 hükmünce “*Bilirkişi, görev alanı veya sınırları hakkında tereddüde düşerse, bu tereddüdünün giderilmesini, her zaman mahkemeden isteyebilir.*” Bu hüküm bilirkişinin incelemesini sağlıklı ve doğru bir şekilde yürütülebilmesi açısından son derece önem arz etmektedir.

2.2.3.4. Bilirkişinin Diğer Uzman Kişilerle Bir Araya Gelme Yetkisi

Bilirkişi raporunu hazırlarken bilgi almak amacı ile sanık yahut şüpheli dışındaki kişilerin de bilgilerine başvurabilir. Hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı, bilirkişinin uzmanlık alanı ile ilgili olmayan bir sorunun çözülmesini istediği takdirde, bilirkişinin konuya hâkim diğer kişiler ile bir araya gelmesine izin verebilir. Bu şekilde çağırılacak olan kişilerin yeminleri ve verdikleri raporları, bilirkişi raporunun tamamlayıcı bir bölümü olarak dosyaya ilave edilir (Sevük, 2011: 85). CMK madde 66/4 uyarınca

Bilirkişi, uzmanlık alanına girmeyen bir sorun bakımından aydınlatılmasını isteyecek olursa; hâkim, mahkeme veya Cumhuriyet savcısı, nitelikli ve konusunda bilgisiyle tanınmış kişilerle bir araya gelmesine izin verebilir. Bu şekilde çağrılan kişiler yemin eder ve verecekleri raporlar, bilirkişi raporunun tamamlayıcı bir bölümü olarak dosyaya konulur

Misal, doktor tarafından gerçekleştirilen ameliyat esnasında hastanın ölmesi halinde taksir ile insan öldürme suçundan dolayı açılmış olan soruşturmada, Cumhuriyet savcılığı doktorun mesleki tecrübesini değerlendirmek için bir hekimi bilirkişi olarak görevlendirebilir. Eğer bilirkişi teknik aletlerin vaziyeti ile alakalı durumu değerlendirmek üzere bir teknisyenin görüşüne ihtiyaç duyarsa Cumhuriyet savcılığından bunu talep edebilir (Sevük, 2011: 85).

CMK 66/5 hükmünce; “İlgililer de merciinden, incelemeler yapılırken bilirkişiye teknik nitelikte bilgiler verebilecek olan ve ismen belirleyecekleri kişileri dinlemeleri veya bazı araştırmaların yapılması hususlarında karar verilmesini isteyebilir.” Bu düzenleme, Sevük’e göre muhakemenin bir an önce sonuçlandırılması, delillerin değerlendirilmesine ve bilirkişinin görevini yerine getirmesine katkısı bakımından yerindedir (Sevük, 2011: 85-86).

2.2.3.5. Bilirkişinin Ücret Talep Etme Yetkisi

CMUK m. 77’de “Ehlihibre tarifeye göre kaybettiği vakit için alacağı tazminattan başka tetkikat ve seyahat masraflarını ve çalışmasıyla uygun ücretini alır.” şeklinde düzenlenen bu yetki CMK m. 72’de “Bilirkişiye sarf etmiş olduğu emek ve mesaiyle orantılı bir ücret ile inceleme, ulaşım, konaklama ve diğer giderleri ödenir. Bu konuda, Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan ve her yıl güncellenen tarife esas

alınır” şeklinde düzenlenmiştir. Bilirkişilere ödenecek ücret tespit edilirken, hak ve adalete uygun olarak davranılmalıdır. Aksi halde, bilirkişilik görevi bir angaryaya dönüşecektir. Anayasa’nın 18/1 madde hükmü gereğince ise angarya yasaktır. Angarya olarak görülen bir işin de verimli olması beklenemez (Dönmez, 2017: 1162).

Bilirkişiye yapmış olduğu inceleme ile orantılı bir ücret ödenmesi gerekmektedir. Ödenen ücretin sarf edilen çabaya uygun olmasına özen gösterilmelidir. Bilirkişiye yapmış olduğu incelemenin karşılığında verilecek ücrete ilave olarak incele için yapmış olduğu konaklama, ulaşım ve diğer giderlerin de ödemesinin yapılması gerekmektedir. Bilirkişi ücretleri ile ilgili, yapılan işle orantılı olmayacak derece az ücret verilmesi yahut aynı nitelikteki incelemeler için farklı mahkemelerce farklı ücret takdir edilmesi gibi eleştirilen olumsuz durumlar olması hasebiyle TCK ‘da düzenlemeye gidilmiştir. TCK madde 72’de gerçekleştirilen düzenleme neticesinde bilirkişiye ödenecek ücretin belirlenmesinde Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan ve her sene güncellenen ücret tarifenin esas alınması uygulamasına geçilmiştir (Artuç, 2017: 169-170; Ayrıca bkz.: BilY m.57).

Bilirkişinin belirlenen ücreti alabilmesi için bilirkişilik görevini tamamlaması gerekmektedir (Sevük, 2011: 86). Eğer Bilirkişinin hazırlamış olduğu rapordan tarafsız olmadığı anlaşılıyorsa yahut görevini kötüye kullanması sebebiyle rapor davada kullanılmaz hale gelmişse, bilirkişiye herhangi bir ödeme yapılmaması gerekmektedir (Tanrıver, 2017: 129). HMK madde 274;

Belirlenen süre içinde raporunu vermeyen bilirkişi görevden alınıp, yerine bir başka kimse, bilirkişi olarak görevlendirilebilir. Bu durumda mahkeme, görevden alınmış olan bilirkişiden, görevden alındığı ana kadar yapmış olduğu işlemler hakkında açıklama yapmasını talep eder ve ayrıca bilirkişinin dizi pusulasına bağlı bir biçimde görevi sebebiyle incelenmek üzere kendisine teslim edilmiş bulunan dosya ve eklerini mahkemeye hemen tevdi etmesini ister. Ayrıca hukuki ve cezai sorumluluğuna ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, bilirkişiye ücret ve masraf adı altında hiçbir ödeme yapılmamasına karar verilebilir ve gerekçesi gösterilerek gerekli yaptırımların uygulanması bilirkişilik bölge kurulundan talep edilir.

Bilirkişi ücret ve giderleri yargılama giderlerinin bir parçasını oluşturmaktadır. Bu bağlamda bilirkişi ücret ve giderleri de mahkemece diğer yargılama giderleri ile birlikte davada aleyhine hüküm verilen tarafa yükletilir. CMK madde 324/1 hükmünce de bilirkişi ücreti yargılama giderlerinin bir parçasını oluşturur ve

yargılama gideri olarak Devlet Hazinesinden karşılanır. Fakat CMK madde 325 uyarınca:

1) Cezaya veya güvenlik tedbirine mahkûm edilmesi hâlinde, bütün yargılama giderleri sanığa yüklenir. (2) (Değişik: 6/12/2006-5560/27 md.) Hükümün açıklanmasının geri bırakılması ve cezanın ertelenmesi hallerinde de birinci fıkra hükmü uygulanır. (3) Yargılamanın değişik evrelerinde yapılan araştırma veya işlemler nedeniyle giderler meydana gelmiş olup da, sonuç sanık lehine ortaya çıkmış ise, bu giderlerin sanığa yüklenmesinin hakkaniyete aykırı olacağı anlaşıldığında mahkeme, bunların kısmen veya tamamen Devlet Hazinesine yüklenmesine karar verir. (4) Hüküm kesinleşmeden sanık ölürse, mirasçılar giderleri ödemekle yükümlü tutulmazlar.

2.3. BİLİRKİŞİ REDDİ, BİLİRKİŞİLİKTEN ÇEKİNME, BİLİRKİŞİ RAPORUNA İTİRAZ

2.3.1. Bilirkişi Reddi

Bilirkişiler görevlerini dürüstlük kurallarına uygun, bağımsız ve tarafsız olarak yerine getirmelidirler. Bilirkişilik görevinin bu nitelikleri ile doğru orantılı olarak CMK madde 69 bağlamında hâkimin reddini gerektiren sebeplerin, bilirkişiler için de geçerli olacağı hükme bağlanmıştır (Artuç, 2017: 164). Bu minvalde hâkimin ret gerekçeleri ile bilirkişi ret gerekçeleri aynıdır.

CMK madde 69/2 hükmünce ret hakkını kullanabilecekler; Cumhuriyet savcısı, katılan, vekili, şüpheli veya sanık, müdafî veya kanunî temsilcidir. Maddenin devamında “*Hâkim veya mahkeme tarafından atanan bilirkişinin adı ve soyadı, engel sebepler olmadıkça ret hakkına sahip olanlara bildirilir*” hükmü yer almaktadır. CMK madde 69/3:

Ret istemini davayı görmekte olan hâkim veya mahkeme inceler. Soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısınca kabul edilmeyen ret istemi sulh ceza hâkimince incelenir. Reddi isteyen kişi, bunun nedenini, dayandığı olguları göstererek açıklamakla yükümlüdür

reddin nedenleri ve gerekçeleri ile birlikte açıklama zorunluluğu gelmiştir.

Bilirkişinin reddine ilişkin herhangi bir süre öngörülmemekle birlikte hüküm verilinceye kadar bilirkişi reddedilebilmektedir. Bilirkişinin raporunu hazırlayıp sunmuş olması ret konusunda bir engel teşkil etmemektedir. Bilirkişi kurul olarak

reddedilemez. Bu durumda her bilirkişinin ayrı ayrı reddedilmesi gerekmektedir (Sevük, 2011: 75).

CMK madde 69/3 hükmü gereğince “ret istemini davayı görmekte olan hâkim veya mahkeme inceler. Soruşturma evresinde, Cumhuriyet savcısınca kabul edilmeyen ret istemi sulh ceza hâkimince incelenir. Reddi isteyen kişi, bunun nedenini, dayandığı olguları göstererek açıklamakla yükümlüdür”

2.3.2. Bilirkişilikten Çekinme

CMK madde 70 uyarınca “Tanıklıktan çekinmeyi gerektirecek sebepler bilirkişiler hakkında da geçerlidir. Bilirkişi, geçerli diğer sebeplerle de görüş bildirmekten çekinebilir.” Şu hâlde bilirkişilikten çekinme nedenlerini yakınlık ve akrabalık ilişkileri nedeniyle tanıklıktan çekinme ve meslek ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinme olarak ikiye ayırabilir. İlk neden; CMK madde 45/1 hükmü “yakınlık ve akrabalık ilişkileri nedeniyle tanıklıktan çekinme” hususlarına değinmektedir. Buna göre; “Şüpheli veya sanığın nişanlısı, Evlilik bağı kalmasa bile şüpheli veya sanığın eşi, Şüpheli veya sanığın kan hısımlığından veya kayın hısımlığından üstsoy veya altsoyu, Şüpheli veya sanığın üçüncü derece dâhil kan veya ikinci derece dâhil kayın hısımları, Şüpheli veya sanıkla aralarında evlâtlık bağı bulunanlar” (Artuç, 2017: 167). İkinci geçerli neden ise; CMK madde 46’da yer alan “Meslek ve Sürekli Uğraşları Sebebiyle Tanıklıktan Çekinme” halleridir. “Çekinebilir” denilerek bir hak olarak belirtilse de bunun esasen zorunluluk olduğu anlaşılmaktadır (www.academic.edu, 2021).

Ceza Muhakemesi Kanunu m.45/3’e göre, “Tanıklıktan çekinebilecek olan kimselere, dinlenmeden önce tanıklıktan çekinebilecekleri bildirilir. Bu kimseler, dinlenirken de her zaman tanıklıktan çekinebilirler.” Bu durumda bilirkişi, bilirkişilik görevi esnasında yahut görev sonrasında, dinlenirken çekinme nedenlerinin mevcudiyeti halinde, her zaman bilirkişilik görevinden çekinebilir. Ayrıca, CMK madde 70/1 hükmünce de bilirkişi geçerli diğer sebeplerle de görüş bildirmekten çekinebilir. Bilirkişilerin ileri sürmüş oldukları çekinme sebeplerin geçerli olup olmadığını, bilirkişiyi görevlendiren makam inceler (Sevük, 2011: 76).

Meslek ve sürekli uğraşları sebebiyle tanıklıktan çekinme halleri CMK m.46'da düzenlenmiştir. CMK madde 70/1 hükmünün ikinci cümlesinde, kanunda yer alan nedenlerden başka “geçerli diğer nedenler” şeklinde yaptığı düzenleme ile çekinme sebeplerinde genişletilme yapıldığı anlaşılmaktadır

2.3.3. Bilirkişi Raporuna İtiraz

ilirkişi tarafından hazırlanan raporlar, sıklıkla tarafları memnun etmemektedir. Her iki tarafın memnun kalacağı ve itiraza gerek görülmeyen raporlara çok nadir rastlanmaktadır. Genellikle gözlemlenen, taraflardan biri yahut her iki taraf tarafından da bilirkişi raporuna kısmen veya tamamen itiraz edildiğidir (Deryal, 2017: 445).

Bilirkişinin hazırlamış olduğu rapor hüküm verilmesine yardımcı nitelikte olmakla beraber, kendi içerisinde tutarlı ve açık olmalıdır. Aksi takdirde taraflarca itiraz edilebileceği gibi hâkim tarafından da eksik durumların giderilmesi için çözüm yolları aranmaktadır. Nitekim CMK madde 67/5 hükmünce:

Bilirkişi incelemeleri tamamlandığında, yeni bilirkişi incelemesi yapılması veya itirazların bildirilmesi için istemde bulunabilmelerini sağlamak üzere Cumhuriyet savcısına, katılana, vekiline, şüpheliye veya sanığa, müdafine veya kanunî temsilciye süre verilir. Bu kişilerin istemleri reddedildiğinde, üç gün içinde bu hususta gerekçeli bir karar verilir.

HMK'da itiraz süresine ilişkin hususa yer verilmiştir. HMK madde 281/1 hükmü uyarınca:

Taraflar, bilirkişi raporunun, kendilerine tebliği tarihinden itibaren iki hafta içinde, raporda eksik gördükleri hususların, bilirkişiye tamamlattırılmasını; belirsizlik gösteren hususlar hakkında ise bilirkişinin açıklama yapmasının sağlanmasını veya yeni bilirkişi atanmasını mahkemeden talep edebilirler. (Ek cümle:22/7/2020 7251/24 md.) Bilirkişi raporuna karşı talebin bu süre içinde hazırlanmasının çok zor veya imkânsız olması ya da özel yahut teknik bir çalışmayı gerektirmesi hâlinde yine bu süre içinde mahkemeye başvuran tarafa, sürenin bitiminden itibaren işlemeye başlamak, bir defaya mahsus olmak ve iki haftayı geçmemek üzere ek süre verilebilir

Bilirkişi raporuna taraflarca yapılan gerekçeli itiraz neticesinde, hâkim bu itirazı dikkate alıp bilirkişiden ek rapor talep edeceği gibi yeniden bilirkişi incelemesi yoluna da gidebilecektir. Eğer mahkeme tarafından, taraflardan birinin ileri sürmüş

olduğu bilirkişiliğe ilişkin kuralların uygulanmadığına dair itiraz dikkate alınmaz ise bozma nedeni olacaktır (Deryal, 2017: 449-452).

Bilirkişi raporuna ilişkin taraflardan birinin itirazı üzerine, itirazın sebebine bakılmadan ve bu sebeplerin yerindeliliğini değerlendirmeye almadan dosyanın ek raporu için mevcut bilirkişiye veya doğrudan yeni bilirkişiye gönderilmesi, uygulamada yapılan önemli bir hatayı oluşturmaktadır. Bu hata anlamsız yere davaların uzamasına sebep olmaktadır. Çünkü çoğu kere tarafların itiraz yoluna başvurma sebepleri, iddiaları ile çelişen rapora refleks şeklinde gerçekteşmektedir. Burada hâkim, yapılan itirazın sebep ve haklılığına bakıp, hukuki gerekçeye dayalı olmadığına kanaat getirirse, raporu esas alabilmektedir (Deryal, 2017: 452).

2.3.4. Bilirkişilikte Karşılaşılan Sorunlar

Her ne kadar 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu ile kurumsal bir yapı oluşturulup bilirkişilik sistemi ile ilgili eksikler giderilmeye çalışılsa da bu kurumsallığın, uygulanma esnasında yaşanan sıkıntıların önüne geçemediği gözlenmektedir. Meslekler ile bilirkişilik listesinde yer alan uzmanlık alanlarının uyumlu olmayışı, çevrimiçi eğitimler ile sahip olunan sertifikaların yetersiz görölmesi, denetim yetersizliği, bilirkişilik temel eğitiminde verilen eğitimlerde uygulamalı derslerin teorik derslere oranla daha az olması, bir kişinin birden fazla birbirinden bağımsız alanda alt uzmanlığa sahip olmasının yarattığı güven problemleri yaşanan bu sıkıntıların en önemlileri arasında gösterilmektedir. Çalışmanın üçüncü bölümünde bilirkişilik sisteminin uygulayıcıları olan hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile yapılmış olan anket çalışmaları ile bu eleştirilere açıklık getirilmeye çalışılmış ve çözüm önerileri belirtilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GEREÇ, YÖNTEM, BULGU VE ANALİZLER

3.1. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1.1. Araştırmanın Hipotezleri

Hipotez bir araştırmanın olası sonuçlarına dair yapılan tahminlerin ifadesidir (Ekinci, 2018: 70). Bu çalışmada da beş tane hipotez belirlenerek, hipotezler ile ilgili olarak çözümler sunulmuştur:

Hipotez-1

H0: Hâkim ve savcılar, bilirkişilik sisteminde eksik yanların olduğunu düşünmektedir.

H1: Hâkim ve savcılar, bilirkişilik sistemini yeterli bulmaktadır.

Hipotez-2

H0: Hâkim ve savcılar bilirkişi tayin ederken, bilirkişinin mesleği ile uzmanlık alanı uyumuna dikkat etmektedir.

H1: Hâkim ve savcılar bilirkişi tayin ederken, bilirkişinin mesleği ile uzmanlık alanının uyumlu olmasını görevlendirme için önemli bir kriter olarak görmemektedir.

Hipotez-3

H0: Hâkim ve savcılar bilirkişi raporlarının zamanında teslim edilmemesi hususunda sıkıntı yaşamaktadır.

H1: Hâkim ve savcılar bilirkişi raporlarının zamanında teslim edildiğini düşünmektedir.

Hipotez-4

H0: Hâkim ve savcılar üniversite ve enstitülerin bilirkişilik müessesinde daha aktif rol almasını tercih etmektedir.

H1: Hâkim ve savcılar üniversite ve enstitülerin bilirkişilik müessesinde daha aktif rol almasını tercih etmemektedir.

Hipotez-5

H0: Savcılar hâkimlere göre “Bilirkişi seçiminin sistem üzerinden atama usulü ile yapılmasını tercih ederim” görüşüne daha yüksek düzeyde katılmaktadır.

H1: Hâkimler savcılara göre “Bilirkişi seçiminin sistem üzerinden atama usulü ile yapılmasını tercih ederim” görüşüne daha yüksek düzeyde katılmaktadır.

3.1.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Toy ve Tosunoğlu’na göre evren; gözlem alanında bulunan kişilerin oluşturduğu topluluk, örneklem; ilgili araştırma evreninin içinden herhangi bir yöntem ile seçilen ve bu evreni temsil eden birim veya elemanlar kümesi olarak tanımlanmıştır (Toy ve Güneri Tosunoğlu, 2007: 6).

Bu çalışmanın evrenini, 2019 yılında İstanbul Anadolu Adliyesinde görev alan 237 Cumhuriyet savcısı ile 462 hâkim ve İstanbul Adliyesinde görev alan 519 hâkim ile 264 Cumhuriyet savcısı oluşturmuştur. Örneklem ise basit tesadüfî yöntem ile seçilen 100 kişiden oluşmaktadır.

3.1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma İstanbul Anadolu Adliyesinde ve İstanbul Adliyesinde görev alan hâkim ve Cumhuriyet savcıları arasından araştırmaya katılan 100 kişi, veri toplama aracı olarak kullanılan bilirkişilik ile ilgili ifadeler ile örneklemde yer alan bireylerin veri toplama aracındaki ifadelere belirttikleri görüşler ile sınırlıdır.

3.1.4. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada, araştırmaya katılan kişilerin evreni temsil ettiği, veri toplama aracının araştırmanın amacını yansıttığı ve örneklemde yer alan bireylerin veri toplama aracına doğru ve samimi görüş bildirdikleri varsayılmaktadır.

3.1.5. Verilerin Analizi ve Güvenirliliği

Yapılan anket çalışması ile ulaşılan veriler SPSS 22.0 İstatistik Paket Programı ile değerlendirilmiştir. Ayrıca ilgili verilerin değerlendirilmesinde Yüzde, Frekans, Ortalama, Standart sapma yöntemlerinden de yararlanılmıştır.

Niceliksel verilerin mukayese edilmesinde veriler, normal dağılım gösterdiğinden değişken gruplar arası mukayeselerinde iki grup durumunda T-testi kullanılmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3.1.5.1. Çapraz Tablo

Çapraz tablolar öncelikle bir değişkenin bir başka değişken üzerindeki etkisini göstermek için kullanılmaktadır. Ayrıca bir grubun dağılımını ve çaprazlanan değişkenler sonucu meydana gelen olası alt grupların bütün içindeki dağılımını tespit etmek için yapılmaktadır (Özbay, 2008: 461).

Bu çalışmada katılımcıların sorulara verdikleri cevapların birbiri ile ilişki durumlarının analizi için çapraz tablo metodu kullanılacaktır.

3.1.5.2. Ki-Kare Testi

Ki-kare testine parametrik olmayan testler içerisinde yaygın olarak başvurulmaktadır. İki nitel değişken arasındaki ilişki olup olmadığı belirlenmek istendiğinde ki-kare bağımsızlık testi ile bu sonuca ulaşılabılır (Uzgören ve Uzgören, 2015: 9).

Bu çalışmada çapraz tablo analizinin anlamlı olup olmadığı konusunda Ki-Kare (Chi Square) anlamlılık katsayısı kullanılacaktır.

3.1.6. Araştırmanın Yöntemi

“Türkiye’deki Bilirkişilik Sistemine İlişkin Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği.” konulu tez çalışması literatür taraması ve alan çalışması olmak üzere iki temel bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde kurumsal yapısına kısa bir süre önce kavuşan bilirkişilik kurumu, Bilirkişilik Kanunu ve Bilirkişilik Yönetmeliği çerçevesinde ele alınmaya çalışılmıştır. İkinci bölümde ise Ceza Muhakemesi Hukuku kapsamında bilirkişilik irdelenmiştir. Bu minvalde teorik çalışma kısmı tamamlanmış ve alan çalışması kısmına geçilmiştir.

Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için ilk olarak bilirkişilik kurumu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Kanun ve kaynaklardan hareketle anket taslağı hazırlanmıştır. Bursa İnegöl Adliyesinde görevli olan hâkim ve Cumhuriyet savcılar ile görüşülerek anketin uygulanabilirliği hakkındaki görüşleri alınmıştır. Bu görüşmeler sonrasında anket soruları revize edilerek anket uygulamaya hazır hale getirilmiştir (Bkz. EK-1). İstanbul Adliyesi'ndeki araştırma Eylül-Ekim 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilirken; İstanbul Anadolu Adliyesi'ndeki araştırma ise Kasım- Aralık 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. İlgili verilerin toplanması için 1. dereceden veri toplama yöntemlerinden biri olan anket yöntemi uygulanmıştır. Anket yöntemi için yüz yüze görüşmeler planlanarak gerçekleştirilmiş ve veriler toplanmıştır.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliği'nin 02.08.2019 tarih ve 93586998/22942/48173 sayılı izni ile ilk olarak İstanbul Adliyesinde görev yapmakta olan hâkim ve Cumhuriyet savcılar ile anket çalışmaları yapılmıştır. Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliği'nin 25.09.2019 tarih ve 93586998/32205/54859 sayılı izni ile de İstanbul Anadolu Adliyesinde görev yapmakta olan hâkim ve Cumhuriyet savcılar ile anket çalışmaları yapılmıştır. Her iki adliyedeki katılımcı gruba da aynı soruları içeren anket formu uygulanmıştır. Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının yönelik olarak hazırlanmış olan anket çalışmalarına 60 hâkim ve 40 Cumhuriyet savcısı katılmıştır. Toplanan verilere tezin bulgular kısmında grafik ve tablolar halinde yer verilmiştir.

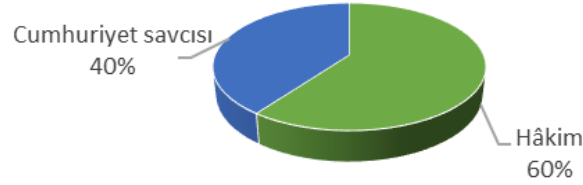
3.2. BULGULAR VE ANALİZ

Tablo 3.1: Katılımcıların Unvanlarına Göre Dağılımı

Unvan					
		Sıklık	Yüzde	Geçerli yüzde	Birikimli yüzde
Geçerli	Hâkim	60	60,0	60,0	60,0
	Cumhuriyet savcısı	40	40,0	40,0	100,0
	Total	100	100,0	100,0	

Katılımcıların %60,0'ını hâkimler (60 Kişi), %40,0'ını ise Cumhuriyet savcıları (40 Kişi) oluşturmaktadır. Katılımcıların unvanlarına göre dağılımına ilişkin grafik aşağıda yer almaktadır.

Şekil 3.1: Katılımcıların Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

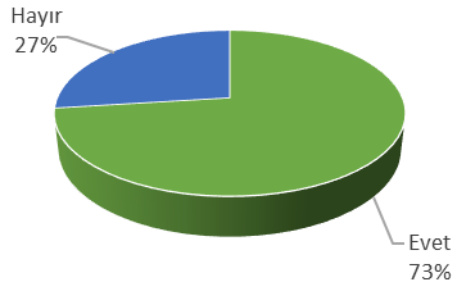

Tablo 3.2: Araştırmaya Katılan Kişilerin 1. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

<i>Usulünce çağrıldığı halde gelmeyen oy ve görüş bildirmekten çekinen bilirkişileri bölge kuruluna bildiririm/bildirdim.</i>					
		<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli yüzde</i>	<i>Birikimli yüzde</i>
Geçerli	Evet	73	73,0	73,0	73,0
	Hayır	27	27,0	27,0	100,0
	Toplam	100	100,0	100,0	

Katılımcıların %73,0'ü (73 Kişi) “Usulünce çağrıldığı halde gelmeyen oy ve görüş bildirmekten çekinen bilirkişileri bölge kuruluna bildiririm/bildirdim” ifadesine “Evet” olarak işaretleme yaparken, %27,0'si (27 Kişi) ise “Hayır” olarak işaretleme yapmıştır.

Şekil 3.2: Araştırmaya Katılan Kişilerin 1. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

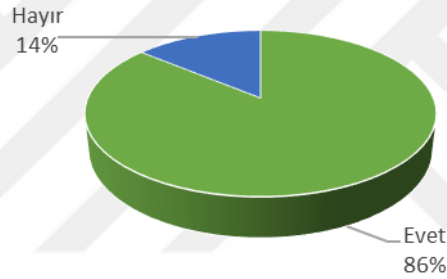

Tablo 3.3: Araştırmaya Katılan Kişilerin 2. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

<i>Bilirkişilik sisteminde eksik yanların olduğunu düşünüyorum</i>					
		<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli yüzde</i>	<i>Birikimli yüzde</i>
Geçerli	Evet	86	86,0	86,0	86,0
	Hayır	14	14,0	14,0	100,0
	Total	100	100,0	100,0	

Katılımcıların %86,0'sı (86 Kişi) "Bilirkişilik sisteminde eksik yanların olduğunu düşünüyorum." ifadesine 'Evet' işaretlemesi yaparak sistemin eksik olduğuna dair görüş bildirirken, %14,0'ü (14 Kişi) ise bilirkişilik sisteminde eksik yanların olmadığı görüşünü bildirmiştir. Söz konusu dağılıma ilişkin grafik aşağıda yer almaktadır.

Şekil 3.3: Araştırmaya Katılan Kişilerin 2. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Tablo 3.4: Araştırmaya Katılan Kişilerin 3. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

<i>Bilirkişilik sistemi içerisinde eksik bulduğunuz hususlar nelerdir?</i>		
	<i>F</i>	<i>%</i>
Bilirkişilerin belli periyotlar halinde eğitim ve sınavlara tabi tutulmaması	60	31,41
Bilirkişilerin denetim eksikliği	41	21,47
Bir kişiye birden fazla uzmanlık alanında bilirkişi olma hakkı verilmesi	34	17,80
Bilirkişilerin yeterli ve mesleki bilgi ve tecrübeye sahip olmaması	56	29,32

Katılımcıların bilirkişilik sistemi içerisinde eksik buldukları hususlara ilişkin görüşlerinin dağılımına bakıldığında; %31,41 (60 Yanıt) Bilirkişilerin belli periyotlar halinde eğitim ve sınavlara tabi tutulmaması, %29,32 (56 Yanıt) Bilirkişilerin yeterli ve mesleki bilgi ve tecrübeye sahip olmaması, %21,47 (41 Yanıt) Bilirkişilerin denetim eksikliği ve %17,80 (34 Yanıt) Bir kişiye birden fazla uzmanlık alanında bilirkişi olma hakkı verilmesi şeklinde dağılmıştır. Bu seçeneklere ek olarak katılımcıların belirtmiş oldukları diğer hususlar aşağıda belirtildiği şekildedir.

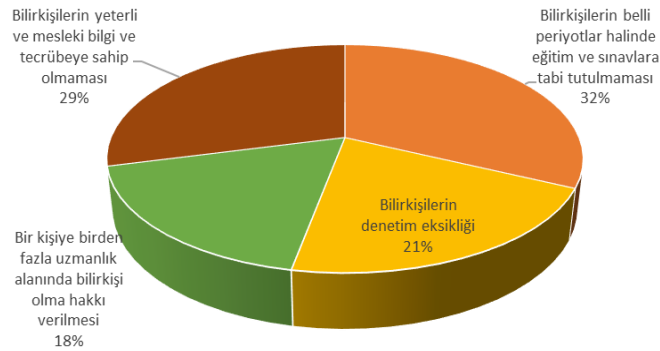
Hâkimler;

- Hukukçu bilirkişilere yeterli ölçüde görev verilmemesi
- Mesleki bilgi ve tecrübeye sahip bilirkişilerin ekranının sık sık kapatılması
- Bilirkişilik sisteminin kurumsallaştırılması gerekir
- Bilirkişilik sistemin HMK'ya aykırı olması
- Yetersiz usul bilgisi
- Bilirkişilerin performanslarının talep makam/mercii haricinde uzman bilirkişi yüksek şurası gibi bir denetimden geçirilmeli
- Bilirkişilerin üst bir kurum tarafından yönetilmesi
- Uzman olduklarını beyan ettikleri alanda gerçekten uzman olmamaları ile verdikleri raporun sonuçları hakkında bilgi sahibi olmamaları

Cumhuriyet Savcıları;

- Uzlaşma konularında hâkim gibi kanaat belirtilmesi doğru değil
- İstenilen her alanda bilirkişi bulunmaması
- Resmi bilirkişilerdeki yoğunluk nedeniyle belirtilen sürede işlerin yetiştirilememesi
- Bilirkişi unvanının yeterli eğitim ve sınav olmadan kolayca verilmesi
- Tarafsızlıkları konusunda çok daha zorlayıcı düzenlemeler gerekmektedir

Şekil 3.4: Araştırmaya Katılan Kişilerin 3. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Tablo 3.5: Araştırmaya Katılan Kişilerin 4. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Taraflınızca soruşturulan veya kovuşturulan bir dosyada bilirkişi tayin ederken görevlendirme kriterleriniz nelerdir?		
	F	%
Meslek - Uzmanlık Alanı Uyumu	88	40,18
Bilirkişinin tanınırlığı	59	26,94
Mesleki tecrübe	72	32,88

Katılımcıların, tarafınızca soruşturulan veya kovuşturulan bir dosyada bilirkişi tayin ederken görevlendirme kriterlerine yönelik görüşlerinin dağılımına; %40,18 (88 Yanıt) meslek-uzmanlık alanı uyumu, %32,88 (72 Yanıt) mesleki tecrübe, %26,94 (59 Yanıt) bilirkişinin tanınırlığı şeklinde dağılmıştır. Bu seçeneklere ek olarak katılımcıların belirtmiş oldukları diğer hususlar aşağıda belirtildiği şekildedir.

Hâkimler;

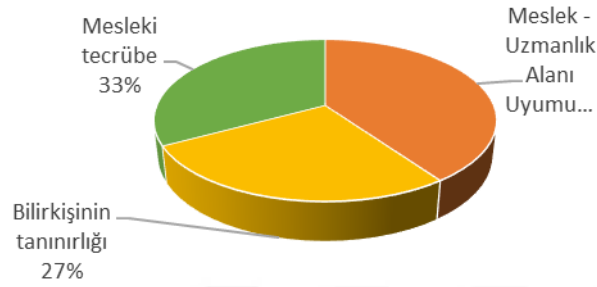
- Bilirkişinin daha önceki dosyalarda raporunu sunma süresi
- Uyuşmazlığı anlama ve çözme becerisi
- Mesleki birikimi ile birlikte çalışma
- Tarafların talebi de değerlendirilmeli
- Rapor hazırlama tekniği (bilgisi)
- Uyuşmazlık ile rapor arasındaki uyumlu çalışmaları
- Taraflardan etkilenmeden objektif rapor sunmalı ve çalışkan olmalı.
- Komisyon tarafından belirlenen bilirkişileri listede yer alan sıraya göre atıyorum.
- Bilirkişilerin iş ahlak ve disiplini
- ATK'nın verdiği raporun bilirkişi raporuna paralel olması halinde yeni görevlendirmeler yaparım bu bilirkişiye. Veya kararın BAM ve Yargıtay'ca onanması halinde aynı bilirkişiyi görevlendirmeye devam ederim.
- Daha önce düzenlediği raporlarda doyurucu olması
- Öncesinde de iyi raporları mevcut ise ya da örnek rapor isteyip inceleyerek yeterli bulunursa

Cumhuriyet Savcıları;

- Tarafsızlığı dürüstlüğü
- Mesleki donanım ve hızlı olması
- Daha önce verdiği raporların kalitesi
- Süresinde rapor tanzim ederek sunması
- Tarafsız yeterli tecrübeli anlaşılabilir şekilde ve yorum katmadan rapor hazırlayabilen, süre olarak sıkıntısı olmayan ve çok fazla alanda uzman olmayan kişiler arasından
- Talep ettiği ücret

- Adil, teknik bilgiyi içeren, yeterli dosyaya esas alınacak raporun sunulması
- Tanzim edilen raporların niteliği
- Güncel içtihatları takip eden ve raporlarında belirten

Şekil 3.5: Araştırmaya Katılan Kişilerin 4. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Tablo 3.6: 4. Sorunun Birinci Şıkkı ile 8. Sorunun Ki-Kare Testi

Ki-Kare Testi			
	Değer	Serbestlik derecesi (sd)	Asimptotik uygunluk (2- Taraflı)
Pearson Chi-Square	14,730	4	,005
Olabilirlik Oranı	10,549	4	,032
Doğrusal Bağın	6,122	1	,013
Geçerli Gözlem Sayısı	100		

Tablo 3.6 incelendiğinde, katılımcıların 4’üncü sorunun birinci seçeneği için tercihleri ile 8. Soru tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu çıkarılabilir.

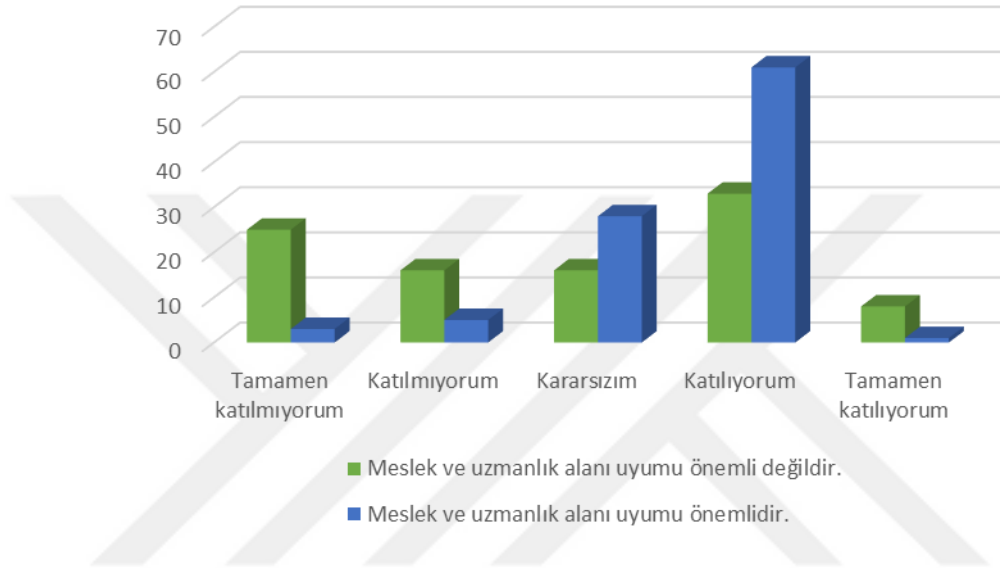
Tablo 3.7: 4. Sorunun Birinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Tablosu

Çapraz Tablo								
			Soru_8					Toplam
			Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	
Soru 4 - 1	0	Sayı	3	2	2	4	1	12
		%Soru 4_1 içinde	25,0%	16,7%	16,7%	33,3%	8,3%	100,0%
		Standart Sapma	2,7	1,3	-,7	-1,1	1,6	
	Meslek ve uzmanlık alanı uyumu	Sayı	3	5	25	54	1	88
		%Soru 4_1 içinde	3,4%	5,7%	28,4%	61,4%	1,1%	100,0%
		Standart Sapma	-1,0	-,5	,3	,4	-,6	
Toplam		Sayı	6	7	27	58	2	100
		%Soru 4_1 içinde	6,0%	7,0%	27,0%	58,0%	2,0%	100,0%

Tablo 3.7 incelendiğinde, “Bilirkişi görevlendirmede meslek ve uzmanlık alanı önemlidir.” olarak değerlendirmede bulunan katılımcıların %61 i bilirkişi raporlarını güvenilir bulmaktadır, bu oran meslek ve uzmanlık alanı önemlidir

ifadesini işaretlemeyenlerde %33 olarak gözlenmiştir. Bilirkişi görevlendirmede meslek ve uzmanlık alanı önemlidir ifadesini işaretlemeyen katılımcıların %25 i bilirkişi raporlarını tamamen güvenilir bulmamakta iken bu oran meslek ve uzmanlık alanı önemlidir görüşünde olanlarda %3,4 olarak gözlenmiştir. Yukarıdaki tablonun grafiksel gösterimi aşağıdaki şekilde bulunmaktadır.

Şekil 3.6: 4. Sorunun Birinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Grafiği

Tablo 3.8: 4. Sorunun İkinci Şıkkı ile 8. Sorunun Ki-Kare Testi

Ki-Kare Testi			
	Değer	sd	Asimptotik uygunluk (2-taraflı)
Pearson Chi-Square	9,637	4	,047
Olabilirlik Oranı	10,822	4	,029
Doğrusal Bağlantı	,485	1	,486
Geçerli Gözlem Sayısı	100		

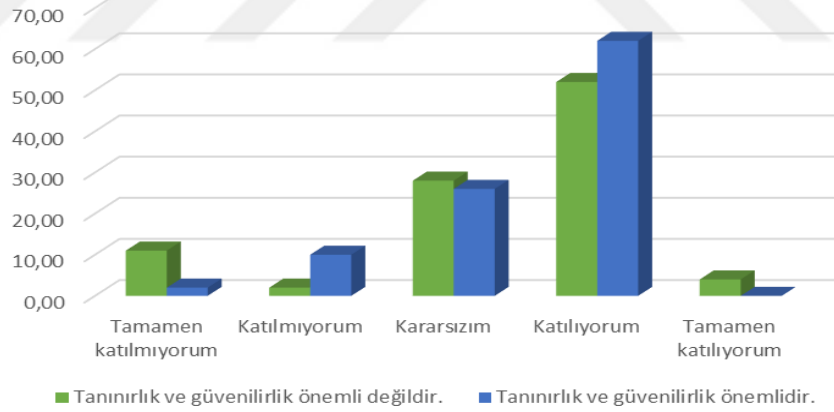
Tablo 3.9 incelendiğinde, katılımcıların 4'üncü sorunun ikinci seçeneği için tercihleri ile 8. soru tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu çıkarılabilir.

Tablo 3.9: 4. Sorunun İkinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Tablosu

Çapraz Tablo							
		Soru_8					Toplam
		Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	
Soru 4_2	Sayı	5	1	12	22	2	42
	%Soru 4_2 içinde	11,9%	2,4%	28,6%	52,4%	4,8%	100%
	Standart Sapma	1,6	-1,1	,2	-,5	1,3	
	Sayı	1	6	15	36	0	58
	%Soru 4_2 içinde	1,7%	10,3%	25,9%	62,1%	0,0%	100%
	Standart Sapma	-1,3	1,0	-,2	,4	-1,1	
Toplam		6	7	27	58	2	100
		6,0%	7,0%	27,0%	58,0%	2,0%	100%

Tablo incelendiğinde, bilirkişi görevlendirmede bilirkişinin tanınırlığı önemlidir olarak değerlendirmede bulunan katılımcıların %62 si bilirkişi raporlarını güvenilir bulmaktadır, bu oran bilirkişinin tanınırlığı önemlidir ifadesini işaretlemeyen katılımcılarda %52 olarak gözlenmiştir. Bilirkişinin tanınırlığı önemlidir ifadesini işaretlemeyen katılımcılarda %11,9 u bilirkişi raporlarını tamamen güvenilir bulmamaktadır, bu oran bilirkişinin tanınırlığı önemlidir olarak değerlendirmede bulunan katılımcılarda %1,7 olarak gözlenmiştir.

Şekil 3.7: 4. Sorunun İkinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Grafiği

Tablo 3.10: Araştırmaya Katılan Kişilerin 5. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Taraflınızca soruşturulan veya kovuşturulan bir dosyada bilirkişi tarafından sunulan raporda olmasını gerektiğini düşündüğünüz unsurlar nelerdir?		
	F	%
Sade ve Anlaşılır Olması	87	34,94
Hukuki değerlendirmelerden kaçınılmış, uygun bir dille kaleme alınmış olması	71	28,51
Objektif Olması	91	36,55

Katılımcıların “Taraflınızca soruşturulan veya kovuşturulan bir dosyada bilirkişi tarafından sunulan raporda olmasını gerektiğini düşündüğünüz unsurlar

nelerdir? sorusuna yönelik görüşlerinin dağılımına; %36,55 (91 Yanıt) objektif olması, %34,94 (87 Yanıt) sade ve anlaşılır olması, %28,51 (71 Yanıt) hukuki değerlendirmelerden kaçınmış, uygun bir dille kaleme alınmış olması şeklinde dağılmıştır. Bu seçeneklere ek olarak katılımcıların belirtmiş oldukları diğer hususlar aşağıda belirtildiği şekildedir.

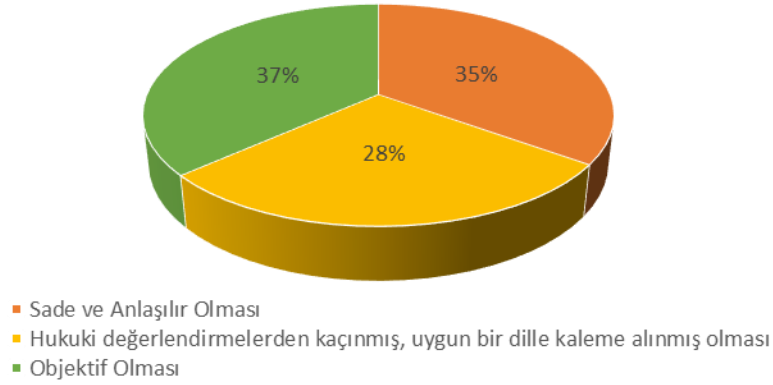
Hâkimler

- Konuya hâkim olmalı, olayı somutlaştırmalı
- Dosyadaki talepleri ve mahkeme tarafından özel olarak belirtilen talepleri karşılar nitelikte olmalı
- İstenilen hususta tam karşılığı olan, tekniğe uygun ve olaya uygulanabilir olması
- Yargılamaya konu olayı iyi anlayıp çözüme yardımcı olması
- Teknik olarak da raporun mahkemede kanaat oluşturacak ölçüde, yeterli olması
- Talep sonucu ile itirazları değerlendiren bir rapor hazırlaması
- Güncel mevzuat ve teknik gelişmelere uygun olması
- Hâkim tarafından istenilen noktalara da değinilmesi
- Kanaatlerin gerekçelendirilmesi
- Çözüme yönelik olması
- Neden-sonuç ilişkisi
- Denetime açık, gerekçeli tüm delillerin değerlendirilmiş olması
- Ayrıca uyumsuzluğu kavramış ve bunu çözebilmiş olması
- Dosyanın tümüyle okunmuş ve bilirkişi tarafından anlaşıldığının belirgin olması, raporun her iki tarafın istemlerini koruyacak nitelikte ve seçenekte olması.
- Tarafların iddia ve savunmalarının yeterince tartışılmış olması
- Genel ifadelerden kaçınılarak dosyadaki somut olaya göre tarafların somut eylem ve davranışlarının değerlendirilmesi

Cumhuriyet savcıları;

- Dosyada olması gereken ve temin edilmiş zorunlu olan ses görüntü kaydı belge aslı gibi unsurlar tamamlanmadan kesin rapor verilmesi
- İstenilen hususlarda görüş belirtir olması
- Olayın elverdiği ölçüde teknolojik imkânlardan faydalanması
- Bilimsel değerlendirme yapılması
- Sorulan hususları açık ve net olarak aydınlatması

Şekil 3.8: Araştırmaya Katılan Kişilerin 5. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Tablo 3.11: Araştırmaya Katılan Kişilerin 6. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Bilirkişilerde genel olarak yaşadığınız sıkıntılar nelerdir?		
	F	%
Raporun zamanında teslim edilmemesi	66	47,83
Hukuki yorum katılmış olması	38	27,54
İstenilenlerin dışında hazırlanmış rapor	34	24,64

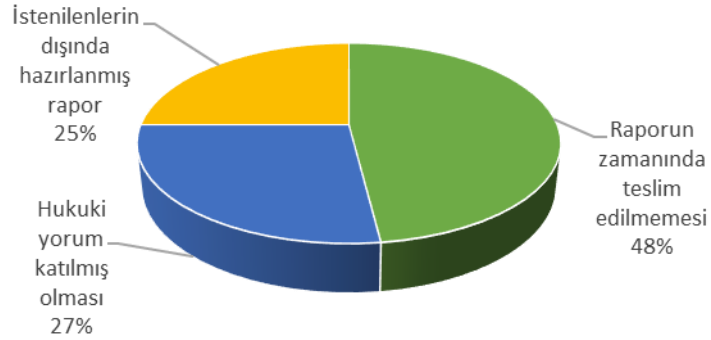
Katılımcıların “Bilirkişilerde genel olarak yaşadığınız sıkıntılar nelerdir?” sorusuna yönelik görüşlerinin dağılımına bakıldığında; %47,83 (66 Yanıt) raporun zamanında teslim edilmemesi, %27,54 (38 Yanıt) hukuki yorum katılmış olması, %24,64 (34 Yanıt) istenilenlerin dışında hazırlanmış rapor şeklinde dağılmıştır. Bu seçeneklere ek olarak katılımcıların belirtmiş oldukları diğer hususlar aşağıda belirtildiği şekildedir.

Hâkimler

- Kalıplaşmış raporlar sunulmaktadır.
- Konusunda yetersiz olmaları, ayrıca aranan konularda listedeki bilirkişilerin sayısının azalması
- Eksik inceleme
- Genel ifadeler kullanılması
- Sadece dava konusuyla sınırlı kalınarak rapor yazılmasına yeterince dikkat edilmemesi
- Uzmanlık alanı sınırlı bilirkişilere verilen adedi fazla dosyalar nedeni ile ekranın kapatılması
- Raporun dosya kapsamına göre yetersiz-eksik olması

- Mesleki yetersizlik
 - Eksik inceleme ve illiyet bağı kuramama
 - Ek rapor alınması durumunda taraflara yönelik beyanda bulunması
 - Uyuşmazlık dışında rapor hazırlanması
 - Uzmanlığını ilgilendiren konudaki yetersizlik
 - Heyet raporlarının tek bilirkişi tarafından hazırlanması
 - Denetime açık olmadan, teknik veri içermeyen, emsaller değerlendirilmeden eklenen veriler.
 - Uzmanlık alanı dışında rapor hazırlanmaya çalışılması
 - Raporun teknik olarak yetersiz, çok basit hazırlanması
- Cumhuriyet savcıları;
- Net bir sonuca ulaşılmamış olması
 - Zaman zaman olay mahalline gitmeden evrak üzerinden rapor hazırlanması
 - Bilirkişi listelerinde tam olarak ayrıntılı uzmanlık alanının belirtilmemesi
 - Eksik rapor sunulması
 - Bilimsel yönden yetersiz olması, gerekçelerin yetersiz olması
 - Hukuk ve ceza dosyaları arasındaki hukuki farklılık ve bunun anlaşılabilmesi sebebiyle eksik veya gereğinden fazla detaylı rapor hazırlanması
 - Mevzuattan kopyala yapıştır yapılarak rapor sunulması
 - İstenilen hususların tamamı kapsam alanına alınmaması
 - Beklenen kalitede olmaması
 - İstenilen hususta tam doyurucu bir rapor sunulmaması
 - Tüm soyda incelenerek hazırlanan raporlarda zaman zaman olayın etkisinde kalarak rapor hazırlanması
 - Raporların tatmin edici nitelikte olmaması özensiz olması

Şekil 3.9: Araştırmaya Katılan Kişilerin 6. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Tablo 3.12: 6. Sorunun İkinci Şıkkı ile 8. Sorunun Ki-Kare Testi

Ki-Kare Testi			
	Değer	sd	Asimptotik uygunluk (2- Taraflı)
Pearson Chi-Square	11,844	4	,019
Olabilirlik Oranı	11,833	4	,019
Doğrusal Bağlantı	1,889	1	,169
Geçerli Gözlem Sayısı	100		

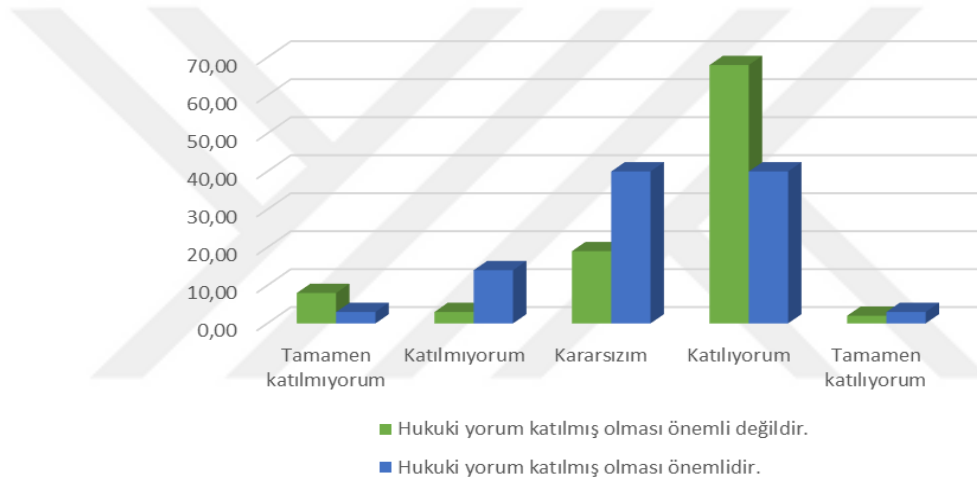
Tablo 3.12 incelendiğinde, katılımcıların 6. sorunun ikinci seçeneği için tercihleri ile 8. soru tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu çıkarılabilir.

Tablo 3.13 incelendiğinde, bilirkişi raporlarında hukuki yorum katıldığını düşünen katılımcıların %40,5 i bilirkişi raporlarını güvenilir bulma konusunda katılıyorken bu oran hukuki yorum katılmadığını düşünen katılımcılarda %68,3 olarak gerçekleşmiştir. Bilirkişi raporlarında hukuki yorum katılmadığını düşünen katılımcıların %19 u bilirkişi raporlarını güvenilir bulma konusunda kararsız iken bu oran hukuki yorum katıldığını düşünen katılımcılarda %40,5 olarak gerçekleşmiştir. Bilirkişi raporlarında hukuki yorum katılmadığını düşünen katılımcıların %3,2 si bilirkişi raporlarını güvenilir bulma konusunda katılmıyorken bu oran hukuki yorum katıldığını düşünen katılımcılarda %13,5 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.13: 6. Sorunun İkinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Tablosu

Çapraz Tablo								
			Soru_8					
			Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	Toplam
S o r u _ 6 _ 2	0	Sayı	5	2	12	43	1	63
		%Soru_6_2 içinde	7,9%	3,2%	19,0%	68,3%	1,6%	100,0%
		Standart Sapma	,6	-1,1	-1,2	1,1	-,2	
	Hukuki yorum katılmış olması	Sayı	1	5	15	15	1	37
		%Soru_6_2 içinde	2,7%	13,5%	40,5%	40,5%	2,7%	100,0%
		Standart Sapma	-,8	1,5	1,6	-1,4	,3	
Toplam		Sayı	6	7	27	58	2	100
		%Soru_6_2 içinde	6,0%	7,0%	27,0%	58,0%	2,0%	100,0%

Şekil 3.10: 6. Sorunun İkinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Grafiği

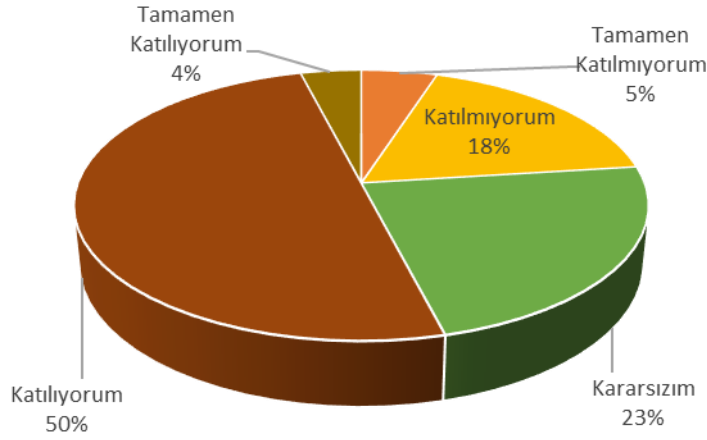

Tablo 3.14: Araştırmaya Katılan Kişilerin 7. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Bilirkişi yönetmeliğini yeterli buluyorum					
		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli	Tamamen Katılmıyorum	5	5,0	5,0	5,0
	Katılmıyorum	18	18,0	18,0	23,0
	Kararsızım	23	23,0	23,0	46,0
	Katılıyorum	50	50,0	50,0	96,0
	Tamamen Katılıyorum	4	4,0	4,0	100,0
	Toplam	100	100,0	100,0	

Katılımcıların “Bilirkişi yönetmeliğini yeterli buluyorum” ifadesine yönelik görüşlerinin dağılımına bakıldığında; %50,0(50 Kişi) Katılıyorum, %23,0 (23 Kişi) Kararsızım, %18,0(18 Kişi) Katılmıyorum, %5,0(5 Kişi) Tamamen Katılmıyorum, %4,0(4 Kişi) Tamamen Katılıyorum şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Şekil 3.11: Araştırmaya Katılan Kişilerin 7. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

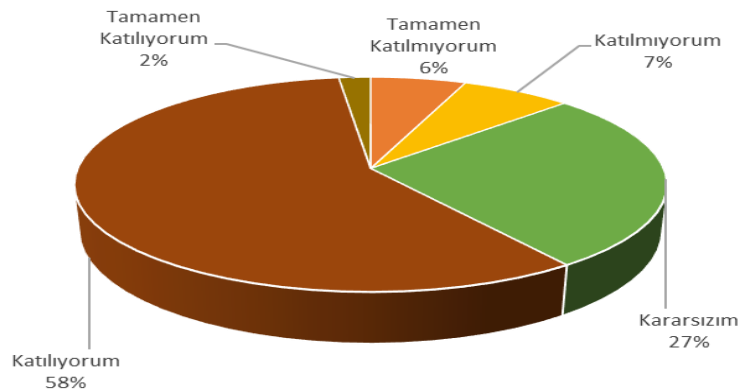

Tablo 3.15: Araştırmaya Katılan Kişilerin 8. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

<i>Bilirkişi raporlarını güvenilir buluyorum</i>					
		<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Birikimli Yüzde</i>
Geçerli	Tamamen Katılmıyorum	6	6,0	6,0	6,0
	Katılmıyorum	7	7,0	7,0	13,0
	Kararsızım	27	27,0	27,0	40,0
	Katılıyorum	58	58,0	58,0	98,0
	Tamamen Katılıyorum	2	2,0	2,0	100,0
	Toplam	100	100,0	100,0	

Katılımcıların “Bilirkişi raporlarını güvenilir buluyorum” ifadesine belirttikleri görüşlere göre; %58,0 (58 Kişi), Katılıyorum, %27,0 (27 Kişi) Kararsızım, %7,0 (7 Kişi) Katılmıyorum, %6,0 (6 Kişi) Tamamen Katılmıyorum, %2,0 (2 Kişi) Tamamen Katılıyorum şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Şekil 3.12: Araştırmaya Katılan Kişilerin 8. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Tablo 3.16: 6. Sorunun Birinci Şıkkı ile 8. Sorunun Ki-Kare Testi

<i>Ki-Kare Testi</i>			
	<i>Değer</i>	<i>sd</i>	<i>Asimptotik uygunluk (2- Taraftlı)</i>
Pearson Chi-Square	12,707	4	,013
Olabilirlik Oranı	13,049	4	,011
Doğrusal Bağlantı	11,484	1	,001
Geçerli Gözlem Sayısı	100		

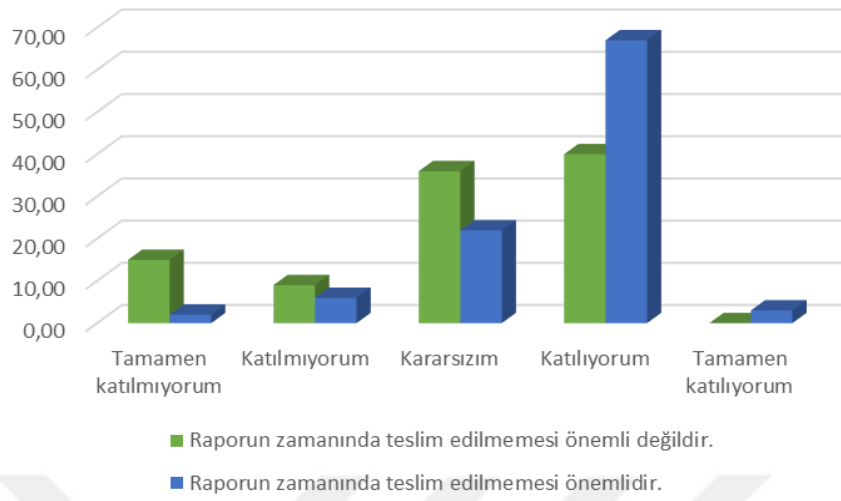
Tablo 3.16 incelendiğinde, katılımcıların 6'ncı sorunun birinci seçeneği için tercihleri ile 8'inci soru tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu çıkarılabilir.

Tablo 3.17: 6. Sorunun Birinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Tablosu

<i>Çapraz Tablo</i>							
		<i>Soru_8</i>					
		<i>Tamamen katılmıyorum</i>	<i>Katılmıyorum</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Katılıyorum</i>	<i>Tamamen katılıyorum</i>	<i>Toplam</i>
S o r u 6 - 1	Sayı	5	3	12	13	0	33
	%Soru_6_1 içinde	15,2%	9,1%	36,4%	39,4%	0,0%	100,0%
	Standart Sapma	2,1	,5	1,0	-1,4	-,8	
	Raporun zamanında teslim edilmemesi	Sayı	1	4	15	45	2
		%Soru_6_1 içinde	1,5%	6,0%	22,4%	67,2%	3,0%
		Standart Sapma	-1,5	-,3	-,7	1,0	,6
Toplam		Sayı	6	7	27	58	2
		%Soru_6_1 içinde	6,0%	7,0%	27,0%	58,0%	2,0%
							100,0%

Tablo 3.17 incelendiğinde, bilirkişi raporlarının zamanında teslim edilmediğini düşünen katılımcıların %67,2'si bilirkişi raporlarını güvenilir bulma konusunda katılıyorken bu oran raporlarının zamanında teslim edildiğini düşünen katılımcılarda %39,4 olarak gerçekleşmiştir. Bilirkişi raporlarının zamanında teslim edildiğini düşünen katılımcıların %36,4'ü bilirkişi raporlarını güvenilir bulma konusunda kararsız iken bu oran raporlarının zamanında teslim edilmediğini düşünen katılımcılarda %22,4 olarak gerçekleşmiştir. Bilirkişi raporlarının zamanında teslim edildiğini düşünen katılımcıların %15,2'si bilirkişi raporlarını güvenilir bulma konusunda tamamen katılmıyor iken bu oran raporlarının zamanında teslim edilmediğini düşünen katılımcılarda %1,5 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 3.13: 6. Sorunun Birinci Şıkkı ile 8. Sorunun Çapraz Grafiği

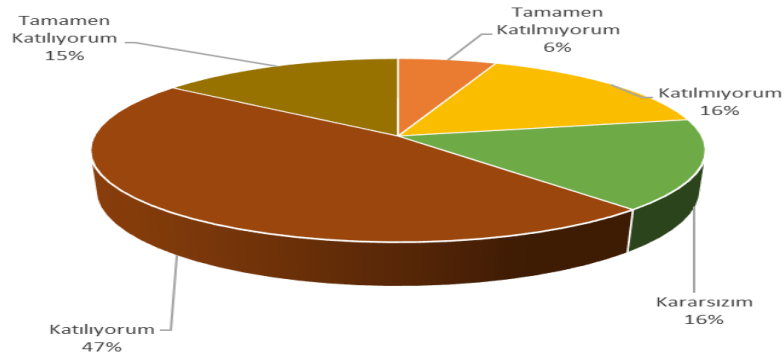

Tablo 3.18: Araştırmaya Katılan Kişilerin 9. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Bilirkişi sayısını yeterli buluyorum					
		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli	Tamamen Katılmıyorum	6	6,0	6,0	6,0
	Katılmıyorum	16	16,0	16,0	22,0
	Kararsızım	16	16,0	16,0	38,0
	Katılıyorum	47	47,0	47,0	85,0
	Tamamen Katılıyorum	15	15,0	15,0	100,0
	Toplam	100	100,0	100,0	

Katılımcıların “Bilirkişi sayısını yeterli buluyorum” ifadesine belirttikleri görüşlere göre söz konusu dağılıma ilişkin grafik aşağıda yer almaktadır; %47,0 (47 Kişi) Katılıyorum, %16,0 (16 Kişi) Katılmıyorum, %16,0 (16 Kişi) Kararsızım, %15,0 (15 Kişi) Tamamen Katılıyorum, %6,0 (6 Kişi) Tamamen Katılmıyorum şeklinde dağılmışlardır.

Şekil 3.14: Araştırmaya Katılan Kişilerin 9. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

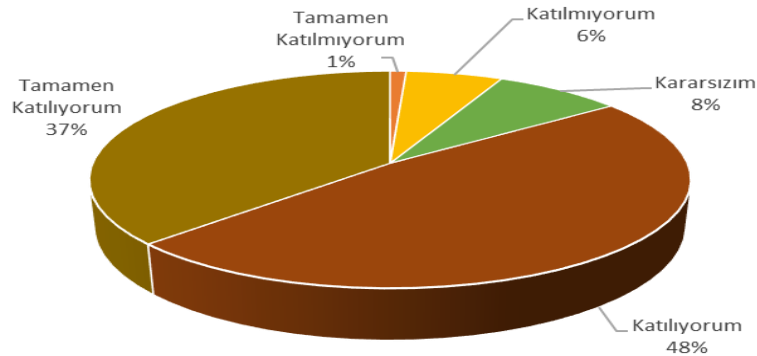

Tablo 3.19: Araştırmaya Katılan Kişilerin 10. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

<i>Bilirkişi raporları davanın seyrini değiştirebilir</i>					
		<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli yüzde</i>	<i>Birikimli yüzde</i>
Geçerli	Tamamen Katılmıyorum	1	1,0	1,0	1,0
	Katılmıyorum	6	6,0	6,0	7,0
	Kararsızım	8	8,0	8,0	15,0
	Katılıyorum	48	48,0	48,0	63,0
	Tamamen Katılıyorum	37	37,0	37,0	100,0
	Toplam	100	100,0	100,0	

Katılımcıların Bilirkişi raporları davanın seyrini değiştirebilir ifadesine belirttikleri görüşlere göre söz konusu dağılıma ilişkin grafik aşağıda yer almaktadır; %48,0 (48 Kişi) Katılıyorum, %37,0 (37 Kişi) Tamamen Katılıyorum, %8,0 (8 Kişi) Kararsızım, %6,0 (6 Kişi) Katılmıyorum, %1,0 (1 Kişi) Tamamen Katılmıyorum şeklinde dağılmışlardır.

Şekil 3.15: Araştırmaya Katılan Kişilerin 10. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Tablo 3.20: 4. Sorunun Birinci Şıkkı ile 10. Sorunun Ki-Kare Testi

Chi-Square Tests			
	Değer	sd	Asimptotik uygunluk (2-taraflı)
Pearson Chi-Square	9,782	4	,044
Olabilirlik Oranı	7,642	4	,106
Doğrusal Bağlantı	,057	1	,811
Geçerli Gözlem Sayısı	100		

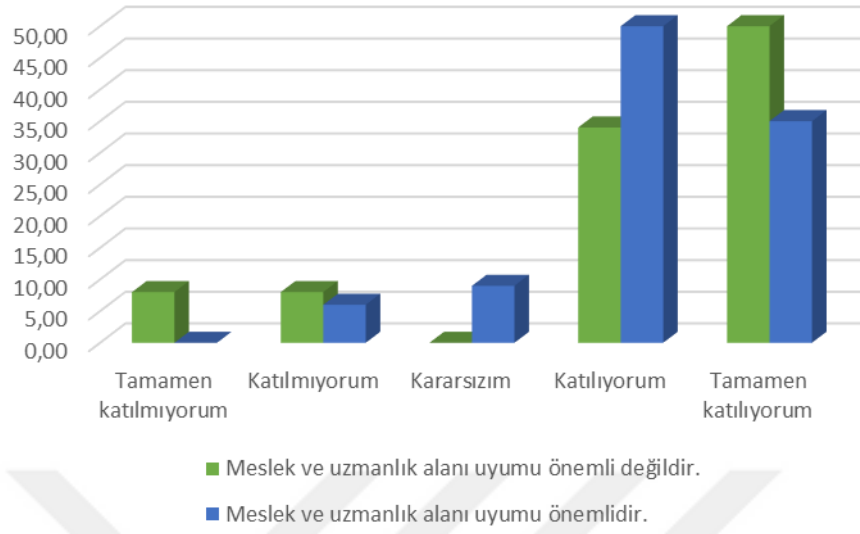
Tablo 3.20 incelendiğinde, katılımcıların 4'üncü sorunun birinci seçeneği için tercihleri ile 10'uncu soru tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu çıkarılabilir.

Tablo 3.21: 4. Sorunun Birinci Şıkkı ile 10. Sorunun Çapraz Tablosu

Çapraz Tablo								
			Soru_10				Toplam	
			Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum		Tamamen katılıyorum
Soru_4_1	0	Sayı	0	1	0	4	6	12
		%Soru_4_1 içinde	8,3%	8,3%	0,0%	33,3%	50,0%	100,0%
		Standart Sapma	-1,0	,3	-1,0	-,7	,7	
	Meslek ve uzmanlık alanı uyumu	Sayı	8	5	8	44	31	88
		%Soru_4_1 içinde	0%	5,7%	9,1%	50,0%	35,2%	100,0%
		Standart Sapma	,4	-,1	,4	,3	-,3	
Toplam	Sayı	1	8	8	48	37	100	
	%Soru_4_1 içinde	1,0%	8,0%	8,0%	48,0%	37,0%	100,0%	

Tablo 3.21 incelendiğinde, bilirkişi görevlendirmede meslek ve uzmanlık alanı önemlidir ifadesini işaretlemeyen katılımcıların %8,3'ü bilirkişi raporlarının davanın seyrini değiştirebileceğine tamamen katılmamaktadır. Bilirkişi görevlendirmede meslek ve uzmanlık alanı önemlidir görüşünde olan katılımcıların ise hiç birisi davanın seyrini değiştirebileceğine tamamen katılmıyorum seçeneğini işaretlememiştir. Tablo 3.21'in grafiksel gösterimi aşağıdaki şekilde bulunmaktadır.

Şekil 3.16: 4. Sorunun Birinci Şıkkı ile 10. Sorunun Çapraz Grafiği

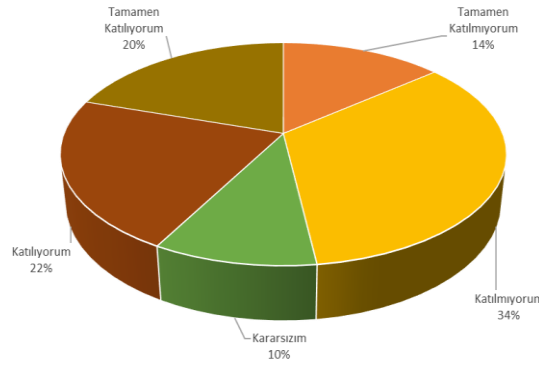

Tablo 3.22: Araştırmaya Katılan Kişilerin 11. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Bilirkişi seçiminin sistem üzerinden atama usulü ile yapılmasını tercih ederim					
		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli	Tamamen Katılmıyorum	14	14,0	14,0	14,0
	Katılmıyorum	34	34,0	34,0	48,0
	Kararsızım	10	10,0	10,0	58,0
	Katılıyorum	22	22,0	22,0	80,0
	Tamamen Katılıyorum	20	20,0	20,0	100,0
	Toplam	100	100,0	100,0	

Katılımcıların “Bilirkişi seçiminin sistem üzerinden atama usulü ile yapılmasına tercih ederim” ifadesine belirttikleri görüşlere göre söz konusu dağılıma ilişkin grafik aşağıda yer almaktadır; %34,0 (34 Kişi) Katılmıyorum, %22,0 (22 Kişi) Katılıyorum, %20,0 (20 Kişi) Tamamen Katılıyorum, %14,0 (14 Kişi) Tamamen Katılmıyorum, %10,0 (10 Kişi) Kararsızım şeklinde dağılmıştır.

Şekil 3.17: Araştırmaya Katılan Kişilerin 11. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

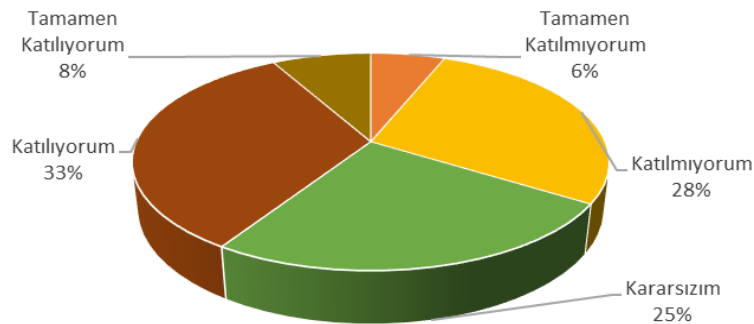

Tablo 3.23: Araştırmaya Katılan Kişilerin 12. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Aynı bilirkişiden rapor alınmasını tercih ederim					
		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli	Tamamen Katılmıyorum	6	6,0	6,0	6,0
	Katılmıyorum	28	28,0	28,0	34,0
	Kararsızım	25	25,0	25,0	59,0
	Katılıyorum	33	33,0	33,0	92,0
	Tamamen Katılıyorum	8	8,0	8,0	100,0
	Toplam	100	100,0	100,0	

Katılımcıların “Aynı bilirkişiden rapor alınmasını tercih ederim” ifadesine belirttikleri görüşlere göre söz konusu dağılıma ilişkin grafik aşağıda yer almaktadır; %33,0 (33 Kişi) Katılıyorum, %28,0 (28 Kişi) Katılmıyorum, %25,0 (25 Kişi) Kararsızım, %8,0 (8 Kişi) Tamamen Katılıyorum, %6,0 (6 Kişi) Tamamen Katılmıyorum şeklinde dağılmışlardır.

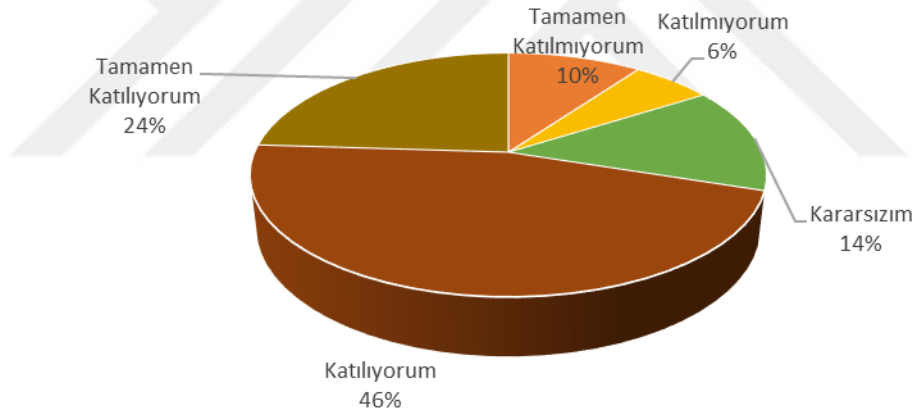
Şekil 3.18: Araştırmaya Katılan Kişilerin 12. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Tablo 3.24: Araştırmaya Katılan Kişilerin 13. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

<i>Heyet raporlarını daha sağlıklı buluyorum.</i>					
		<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Birikimli Yüzde</i>
Geçerli	Tamamen Katılmıyorum	10	10,0	10,0	10,0
	Katılmıyorum	6	6,0	6,0	16,0
	Kararsızım	14	14,0	14,0	30,0
	Katılıyorum	46	46,0	46,0	76,0
	Tamamen Katılıyorum	24	24,0	24,0	100,0
	Toplam	100	100,0	100,0	

Katılımcıların “Heyet raporlarını daha sağlıklı buluyorum” ifadesine belirttikleri görüşlere göre söz konusu dağılıma ilişkin grafik aşağıda yer almaktadır; %46,0 (46 Kişi) Katılıyorum, %24,0 (24 Kişi) Tamamen Katılıyorum, %14,0 (14 Kişi) Kararsızım, %10,0 (10 Kişi) Tamamen Katılmıyorum, %6,0 (6 Kişi) Katılmıyorum şeklinde dağılmışlardır.

Şekil 3.19: Araştırmaya Katılan Kişilerin 13. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı**Tablo 3.25:** 4. Sorunun İkinci Şıkkı ile 13. Sorunun Ki-Kare Testi

<i>Ki-Kare Testi</i>			
	<i>Değer</i>	<i>sd</i>	<i>Asimptotik uygunluk (2-taraflı)</i>
Pearson Chi-Square	10,681	4	,030
Olabilirlik Oranı	11,476	4	,022
Doğrusal Bağıntı	,059	1	,807
Geçerli Gözlem Sayısı	100		

Tablo 3.25 incelendiğinde, katılımcıların 4. sorunun ikinci seçeneği için tercihleri ile 13. soru tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu çıkarılabilir.

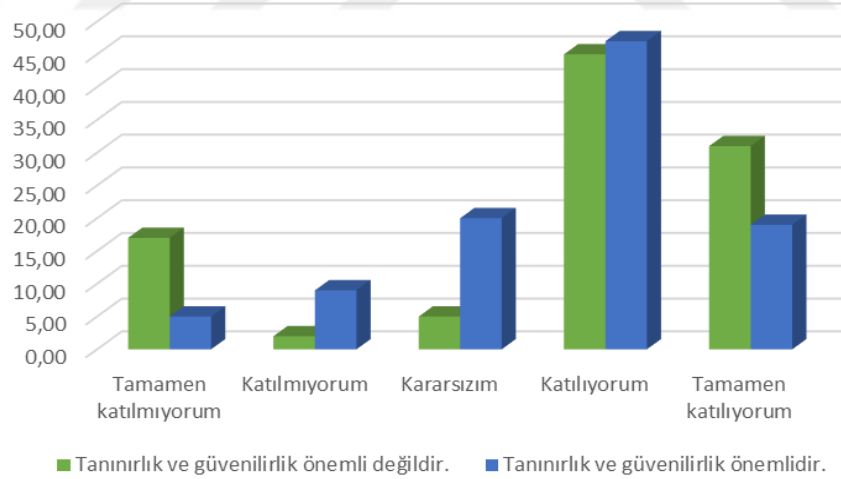
Tablo 3.26 incelendiğinde, bilirkişi görevlendirmede tanınırlık ve güvenilirlik önemlidir olarak değerlendirilmede bulunan katılımcıların %20,7'si heyet raporlarını daha sağlıklı bulma konusunda kararsızdır bu oran tanınırlık ve güvenilirlik

önemlidir ifadesini işaretlemeyenlerde %4,8 olarak gerçekleşmiştir. Bilirkişi görevlendirmede tanınırlık ve güvenilirlik önemlidir ifadesini işaretlemeyen katılımcıların yaklaşık %31'i heyet raporlarını daha sağlıklı bulma konusunda tamamen katılıyorken tanınırlık ve güvenilirlik önemlidir görüşünde olan katılımcılarda katılma oranı %19 olarak gözlenmiştir.

Tablo 3.26: 4. Sorunun İkinci Şıkkı ile 13. Sorunun Çapraz Tablosu

			Çapraz Tablo					
			Soru_13					Toplam
			Tamamen katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum	
S o r u _ 4 _ 2	0	Sayı	7	1	2	19	13	42
		%Soru 4_2 içinde	16,7%	2,4%	4,8%	45,2%	31,0%	100,0%
		Standart Sapma	1,4	-1,0	-1,6	-,1	,9	
	Tanınırlık ve Güvenilirlik	Sayı	3	5	12	27	11	58
		%Soru 4_2 içinde	5,2%	8,6%	20,7%	46,6%	19,0%	100,0%
		Standart Sapma	-1,2	,8	1,4	,1	-,8	
Toplam	Sayı		10	6	14	46	24	100
	%Soru 4_2 içinde		10,0%	6,0%	14,0%	46,0%	24,0%	100,0%

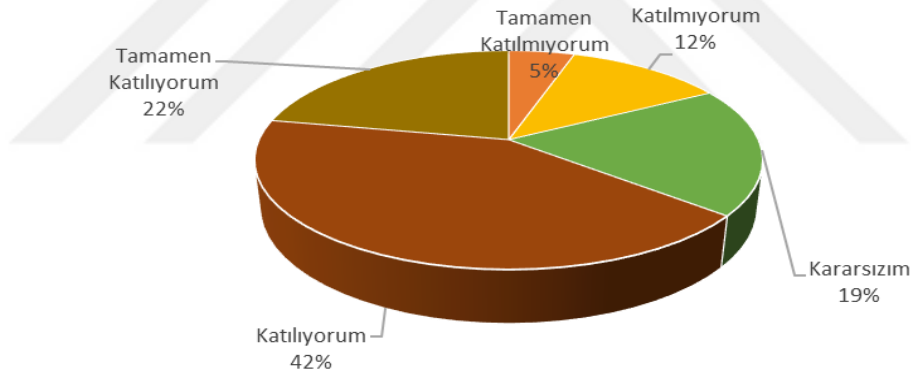
Şekil 3.20: 4. Sorunun İkinci Şıkkı ile 13. Sorunun Çapraz Grafiği

Tablo 3.27: Araştırmaya Katılan Kişilerin 14. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

<i>Devlet kurumlarından rapor alınmasını tercih ederim.</i>					
		<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Birikimli Yüzde</i>
Geçerli	Tamamen Katılmıyorum	5	5,0	5,0	5,0
	Katılmıyorum	12	12,0	12,0	17,0
	Kararsızım	19	19,0	19,0	36,0
	Katılıyorum	42	42,0	42,0	78,0
	Tamamen Katılıyorum	22	22,0	22,0	100,0
	Toplam	100	100,0	100,0	

Katılımcılarına “Devlet kurumlarından rapor alınmasını tercih ederim” ifadesine belirttikleri görüşlere göre söz konusu dağılıma ilişkin grafik aşağıda yer almaktadır; %42,0 (42 Kişi) Katılıyorum, %22,0 (22 Kişi) Tamamen Katılıyorum, %19,0 (19 Kişi) Kararsızım, %12,0 (12 Kişi) Katılmıyorum, %5,0 (5 Kişi) Tamamen Katılmıyorum şeklinde dağılmışlardır.

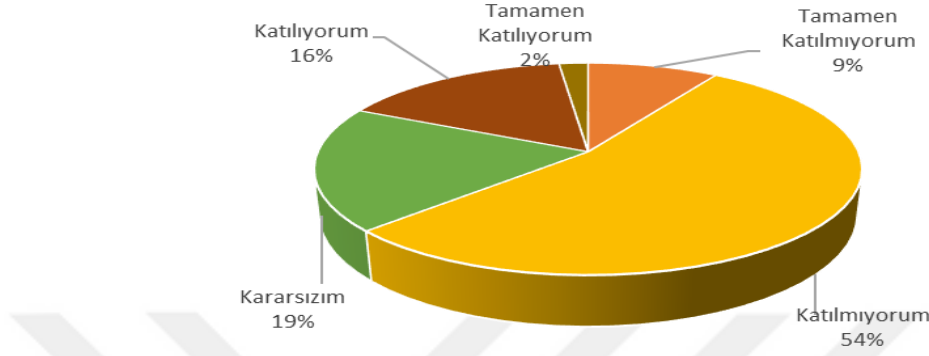
Şekil 3.21: Araştırmaya Katılan Kişilerin 14. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı**Tablo 3.28:** Araştırmaya Katılan Kişilerin 15. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

<i>Resen görevlendirmelerin sakıncalı olduğunu düşünmekteyim.</i>					
		<i>Sıklık</i>	<i>Yüzde</i>	<i>Geçerli Yüzde</i>	<i>Birikimli Yüzde</i>
Geçerli	Tamamen Katılmıyorum	9	9,0	9,0	9,0
	Katılmıyorum	54	54,0	54,0	63,0
	Kararsızım	19	19,0	19,0	82,0
	Katılıyorum	16	16,0	16,0	98,0
	Tamamen Katılıyorum	2	2,0	2,0	100,0
	Toplam	100	100,0	100,0	

Katılımcıların “Resen görevlendirmelerin sakıncalı olduğunu düşünmekteyim” ifadesine belirttikleri görüşlere göre söz konusu dağılıma ilişkin grafik

aşağıda yer almaktadır; %54,0 (54 Kişi) Katılmıyorum, %19,0 (19 Kişi) Kararsızım, %16,0 (16 Kişi) Katılıyorum, %9,0 (9 Kişi) Tamamen Katılmıyorum, %2,0 (2 Kişi) Tamamen Katılıyorum şeklinde dağılmışlardır.

Şekil 3.22: Araştırmaya Katılan Kişilerin 15. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

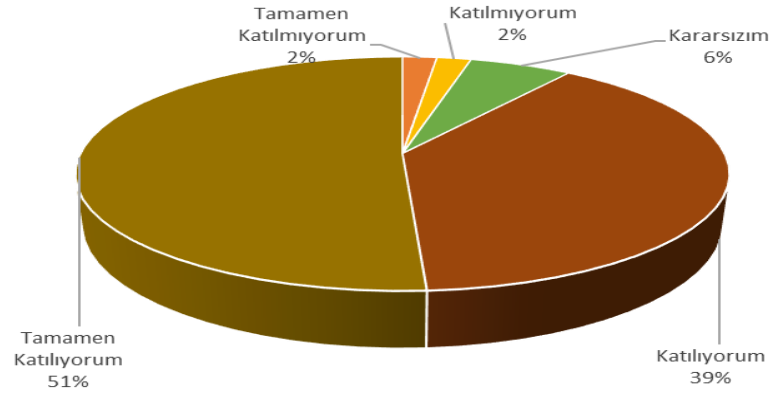

Tablo 3.29: Araştırmaya Katılan Kişilerin 16. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Üniversitelerin ve Enstitülerin bilirkişilik müessesesinde daha aktif rol almasını tercih ederim.					
		Sıklık	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Geçerli	Tamamen Katılmıyorum	2	2,0	2,0	2,0
	Katılmıyorum	2	2,0	2,0	4,0
	Kararsızım	6	6,0	6,0	10,0
	Katılıyorum	39	39,0	39,0	49,0
	Tamamen Katılıyorum	51	51,0	51,0	100,0
	Toplam	100	100,0	100,0	

Katılımcıların “Üniversitelerin ve Enstitülerin bilirkişilik müessesesinde daha aktif rol almasını tercih ederim.” ifadesine belirttikleri görüşlere göre söz konusu dağılıma ilişkin grafik aşağıda yer almaktadır; %51,0 (51 Kişi) Tamamen katılıyorum, %39,0 (39 Kişi) Katılıyorum, %6,0 (6 Kişi) Kararsızım, %2,0 (2 Kişi) Katılmıyorum, %2,0 (2 Kişi) Tamamen Katılmıyorum şeklinde dağılmışlardır.

Şekil 3.23: Araştırmaya Katılan Kişilerin 16. Soruya Verdikleri Yanıtların Dağılımı

Tablo 3.30: T-testi

	Unvan	N	Mean	Std. Deviation	t	Sig.p.
Bilirkişi yönetmeliğini yeterli buluyorum	Hâkim	60	3,3333	,95077	0,415	0,679
	Savcı	40	3,2500	1,03155		
Bilirkişi raporlarını güvenilir buluyorum	Hâkim	60	3,4833	,89237	0,732	0,466
	Savcı	40	3,3500	,89299		
Bilirkişi sayısını yeterli buluyorum	Hâkim	60	3,4500	1,12634	-0,438	0,663
	Savcı	40	3,5500	1,10824		
Bilirkişi raporları davanın seyrini değiştirebilir	Hâkim	60	3,9833	,92958	-2,333	0,028
	Savcı	40	4,3750	,74032		
Bilirkişi seçiminin sistem üzerinden atama usulü ile yapılmasını tercih ederim	Hâkim	60	2,7500	1,37317	-2,243	0,027
	Savcı	40	3,3750	1,35282		
Aynı bilirkişiden rapor alınmasını tercih ederim	Hâkim	60	3,1833	1,09686	1,056	0,294
	Savcı	40	2,9500	1,06096		
Heyet raporlarını daha sağlıklı buluyorum	Hâkim	60	3,4667	1,19981	-2,227	0,028
	Savcı	40	4,0000	1,13228		
Devlet kurumlarından rapor alınmasını tercih ederim	Hâkim	60	3,5333	1,12697	1,184	0,239
	Savcı	40	3,8000	1,06699		
Resen görevlendirmelerin sakıncalı olduğunu düşünmekteyim	Hâkim	60	2,4000	,92425	1,046	0,298
	Savcı	40	2,6000	,95542		
Üniversitelerin ve Enstitülerin bilirkişilik müessesesinde daha aktif rol almasını tercih ederim	Hâkim	60	4,2667	,95432	-1,210	0,229
	Savcı	40	4,4750	,64001		

Araştırmaya dâhil olan hâkim ve savcıların bilirkişilik sistemine dair belirttikleri görüşlerin unvanlarına göre farklılık analizi Bağımsız T-testi ile incelenmiştir. Analiz neticesinde hakim ve savcıların bilirkişilik sistemine dair belirttikleri görüşlerin unvanlarına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Elde edilen sonuçlara göre;

- Savcılar hâkimlere göre “Bilirkişi raporları davanın seyrini değiştirebilir” görüşüne daha yüksek düzeyde katılmaktadır.
- Savcılar hâkimlere göre “Bilirkişi seçiminin sistem üzerinden atama usulü ile yapılmasını tercih ederim” görüşüne daha yüksek düzeyde katılmaktadır.
- Savcılar hâkimlere göre “Heyet raporlarını daha sağlıklı buluyorum” görüşüne daha yüksek düzeyde katılmaktadır.

Tablo 3.31: Katılımcı Sayısı Bakımından Toplam İşaretlenen Değerler

	<i>Toplam işaretlenen değerler</i>					
<i>Meslek</i>	<i>Katılımcı Sayısı</i>	<i>Tamamen Katılmıyorum</i>	<i>Katılmıyorum</i>	<i>Kararsızım</i>	<i>Katılıyorum</i>	<i>Tamamen Katılıyorum</i>
Hakim	60	42	116	106	242	96
Savcı	40	20	68	32	159	89
Hakim/Savcı Oranı		2.1	1.7	3.3	1.52	1.078

Katılımcı sayısı bakımından Hâkim sayısı Savcı sayısının 1,5 katı olmasına karşılık, “Tamamen Katılmıyorum” seçeneği Hâkimler tarafından 2,1 kat daha fazla işaretlenmiştir. Yine “Katılmıyorum” seçeneği 1,7 kat daha fazla, “Kararsızım” seçeneği 2,3 kat daha fazla işaretlenmiştir. “Katılıyorum” seçeneği neredeyse katılımcı seviyesinde bulunmakta olup “Tamamen Katılıyorum” seçeneği neredeyse aynı sayıda işaretlenmiştir.

Aşağıda her bir soruya 1 (“Tamamen Katılmıyorum”)-5 (“Tamamen Katılıyorum”) aralığında değer verilerek her bir katılımcı için 10-50 aralığında elde edilen skor değerlerin ortalamaları karşılaştırılmıştır. T-testi sonucunda elde edilen istatistikler aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tablo 3.32: Grup İstatistiği

	<i>Grup İstatistiği</i>				
	<i>Meslek</i>	<i>Freakans</i>	<i>Ortalama</i>	<i>Std. Sapma</i>	<i>Hatanın Ortalaması</i>
Skor	Hakim	60	33,85	5,345	,690
	Savcı	40	35,58	4,629	,732

Tablo 3.33: Bağımsız Örneklem Testi

Bağımsız Örneklem Testi										
		Varyansların Eşitliği için Levene's Testi		Ortalamaların Eşitliği için t-testi						
		F	Geçerlilik	t	Serbest değişken	Geçerlilik. (2-taraflı)	Farklılığın Ortalama	Farklılığın Std. Sapması	90% Güven aralığında Farkın Ortalaması	
									Lower	Upper
S k o r	Varyansların Eşitliği Varsayımı	,100	,752	- 1,666	98	,099	-1,725	1,035	-3,444	-,006
	Varyansların Eşit Olmadığı Varsayımı			- 1,715	91,405	,090	-1,725	1,006	-3,397	-,053

Tablo 3.33 yardımıyla anlam düzeyinde Hâkim ve Cumhuriyet savcılarının 7-16 arasındaki sorulara verdikleri cevapların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır. Hâkimler Savcılara göre daha az olumlu cevap işaretlemiştir

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada hâkim ve Cumhuriyet savcılarının, yeni kanun ve yönetmelik ile kurumsallaşan bilirkişilik sistemine dair görüşleri anket aracılığı ile incelenmiştir. Bu bakımdan çalışmanın bu bölümünde araştırmının değişkenlerine ilişkin bulgularına bakılarak hipotezlere yanıt verilmiştir.

CMK'nın 71'inci maddesi usulüne uygun olarak çağırılıp gelmeyen veya gelip de yeminden, oy ve görüş bildirmekten çekinen bilirkişilerin bölge kuruluna bildirileceğine ya da bildireceğine ilişkindir. Bu maddeden yola çıkılarak hazırlanmış olan anketin ilk sorusuna katılımcıların %73'ü evet demiştir.

“Hipotez-1; H0: Hâkim ve Savcılar, bilirkişilik sisteminde eksik yanların olduğunu düşünmektedir. H1: Hâkim ve Savcılar, bilirkişilik sistemini yeterli bulmaktadır.” şeklinde oluşturulan hipotezin değerlendirilmesi için yapılan analizler sonucu oluşturulan tablo-3.3 sonucuna göre Hipotez-1 değerlendirilmiş ve H0 ret edilmemiştir. 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu ile yapılan değişiklikler sayesinde yeni bir dönem başlamasına rağmen tablo-3.3 incelendiği zaman uygulamada devam etmekte olan sıkıntılar olduğu anlaşılmaktadır. Anketin ikinci sorusunda katılımcıların %86'sı gibi büyük bir çoğunluğunun bilirkişilik sisteminde eksik yanların olduğu düşüncesi de bu sıkıntıların var olduğunu destekler niteliktedir. Katılımcılara, bu eksikliklerin belirtilmesine yönelik olarak sorulmuş olan 4'üncü sorunun analizi incelendiği zaman, “Bilirkişilerin belli periyotlar halinde eğitim ve sınavlara tabi tutulmaması” ve “Bilirkişilerin yeterli mesleki bilgi ve tecrübeye sahip olmaması” ifadeleri en fazla işaretlenen seçenekler olmuştur. Esasen yürürlüğe giren BilK ile birlikte eğitim alanında da yenilik meydana gelmiştir. Fakat bu yenilik uzmanlık alanına ilişkin olmayıp bilirkişi listelerine kayıt olabilmek için kanun aracılığı ile ön şart olarak getirilen teorik ve uygulama içerikli bilirkişilik sistemine ilişkin temel eğitimidir. Kanun maddelerinde de uzmanlık alanlarına ilişkin eğitime dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu hususun da katılımcılar tarafından bir eksiklik olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

“Hipotez-2; H0: Hâkim ve Savcılar bilirkişi tayin ederken, bilirkişinin mesleği ile uzmanlık alanı uyumuna dikkat etmektedir. H1: Hâkim ve Savcılar bilirkişi tayin ederken, bilirkişinin mesleği ile uzmanlık alanının uyumlu olmasını görevlendirme için önemli bir kriter olarak görmemektedir.” şeklinde oluşturulan hipotezin değerlendirilmesi için yapılan analizler sonucu oluşturulan tablo-3.5 sonucuna göre Hipotez-2 değerlendirilmiş ve H0 ret edilmemiştir. Anketin 4’üncü sorusunda katılımcılara bilirkişi tayin ederken görevlendirme kriterlerine yönelik görüşleri sorulmuştur. Cevapların dağılımına bakıldığında ise 88 yanıt ile “Meslek-uzmanlık alanı uyumu” en çok işaretlenen seçenek olmuştur. 4’üncü sorunun birinci şıkkı ile 8’inci sorunun ki-kare testi incelendiğinde, katılımcıların 4’üncü sorunun birinci seçeneği için tercihleri ile 8’inci soru tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu çıkarılabilir. Tablo-3.7 incelendiğinde ise “Bilirkişi görevlendirmede meslek ve uzmanlık alanı önemlidir.” olarak değerlendirmede bulunan katılımcıların %61’i bilirkişi raporlarını güvenilir bulmaktadır. Bu minvalde katılımcılar açısından meslek-uzmanlık alanı uyumunun raporların güvenilir olduğu düşüncesini arttırdığı söylenebilir. Her uzmanlık alanına ilişkin lisans bölümünün olmaması meslek-uzmanlık alanı uyumunda yaşanan sıkıntıların başında geldiği düşünülmektedir. Multidisipliner bir alan olan Adli Bilimlerin her ne kadar yüksek lisans ve doktora programları mevcut olsa da yakın geçmişe kadar herhangi bir lisans programı mevcut değildi. Ülkemizde şu an sadece Üsküdar Üniversitesi’nin yakın geçmişte açmış olduğu Adli Bilimler lisans programı ile 2021 yılında eğitime başlayan Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi’nin Adli Bilimler lisans programı bulunmaktadır. Kriminalistik biliminin alt disiplinleri olan olay yeri inceleme, balistik, adli belge inceleme, parmak izi inceleme gibi alanlarda ise herhangi bir lisans programı mevcut değildir. Bununla birlikte bu disiplinler polis ve jandarma teşkilatı ile bütünleşmiş haldedir. Türkiye’de olay yeri inceleme ekibinde yer alabilmek için ilk şart polis veya jandarma mensubu olmaktır. Bir polis memurunun olay yeri inceleme ekibinde yer alabilmesi içinse Kriminal Daire Başkanlığı koordinesinde Eğitim Şube Müdürlüklerinin desteği ile hazırlanmış olan olay yeri incelemesi şube branşı için açılmış olan ön sınavı başarı ile tamamlayıp mülakat aşamasına geçmesi gerekmektedir. Mülakatını başarı ile tamamlayan polis memuru yaklaşık 3 ay süren olay yeri inceleme kursuna dâhil olmaktadır ve kursun başarılı

bilirkişi raporlarından genel olarak beklentileri şu yöndedir; Rapor gerekçeli ve somut olaya uygulanabilir olmalıdır aynı zamanda neden sonuç ilişkisi kurulmalıdır, sorulan soruların cevabı net ve bu cevapların bilimsel dayanağı olmalıdır.

“Hipotez-3; H0: Hâkim ve savcılar bilirkişi raporlarının zamanında teslim edilmemesi hususunda sıkıntı yaşamaktadır. H1: Hâkim ve savcılar bilirkişi raporlarının zamanında teslim edildiğini düşünmektedir.” şeklinde oluşturulan hipotezin değerlendirilmesi için yapılan analizler sonucu oluşturulan tablo-3.11 sonucuna göre Hipotez-3 değerlendirilmiş ve H0 ret edilmemiştir. Katılımcıların “Bilirkişilerde genel olarak yaşadığınız sıkıntılar nelerdir?” sorusuna yönelik görüşlerinin dağılımına bakıldığında tablo-3.11’de ağırlıklı olarak işaretlenen seçeneğin 66 yanıt ile “Raporun zamanında teslim edilmemesi” olduğunu görmekteyiz. Bunlara ek olarak katılımcılar raporları yetersiz ve basit bulmakla birlikte uyumsuzluk konusu dışında hazırlamış raporlar ile ilgili sıkıntı yaşadıkları belirtmektedirler. 6’ncı sorunun ikinci seneği ile 8’inci sorunun ki-kare testi incelendiğinde, katılımcıların 6’ncı sorunun ikinci seçeneği için tercihleri ile 8. Soru tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu çıkarılabilir. Tablo incelendiğinde, bilirkişi raporlarında hukuki yorum katıldığını düşünen katılımcıların %40,5 i bilirkişi raporlarını güvenilir bulma konusuna katılmaktadır.

6’ncı sorunun birinci şıkkı ile 8’inci sorunun ki-kare testi incelendiğinde, katılımcıların 6’ncı sorunun birinci seçeneği için tercihleri ile 8. soru tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu çıkarılabilir. Bilirkişi raporlarının zamanında teslim edilmediğini düşünen katılımcıların %67,2 si bilirkişi raporlarını güvenilir bulma konusuna katılmaktadır. Buradan hareketle bilirkişi raporunun zamanında teslim edilmemesi hususunda sıkıntı yaşayan katılımcıların %32,8’i bilirkişi raporlarını güvenilir bulma konusunda sıkıntı yaşadığı görülmektedir. 02.12.2018 tarihli T.C. Adalet Bakanlığı Hukuk ve Mevzuat Genel Müdürlüğü Bilirkişilik Daire Başkanlığı’nın dağıtım yerlerine göndermiş olduğu “Bilirkişi Raporu Teslim Raporu” konulu resmi yazısı ile 01.09.2017 tarihinde yürürlüğe giren “*Soruşturma, Kovuşturma veya Yargılama Hedef Sürelerinin Belirlenmesi ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik*” hükümlerinde belirtilmiş olan usullere göre belirlenen hedef sürelerin, adli yargı ilk derece mahkemeleri ile idari yargı ilk derece mahkemelerinde uygulanmasına 03.09.2018 tarihi itibarıyla başlandığı belirtilmiştir. “Belirlenen hedef

sürelerin, 01.01.2019 tarihinden itibaren soruşturmanın ve davanın taraflarına yönetmelikte yer verilen usullere uygun olarak bildirilmesi esası getirilmiştir. Bu sebeple; bilirkişilerin görevlendirmeyi yapan merci tarafından kendilerine verilen sürede raporlarını teslim edip etmediklerinin kontrolü ile ilgili UYAP bilişim sisteminde gerekli düzenlenmeler yapıp 18.01.2019 tarihi itibarıyla “Rapor Teslim Kontrolü” aktif hale getirilmiştir”. Bu uygulama ile raporun zamanında teslim edilmemesine ilişkin sıkıntı yaşayan katılımcılar için bir çözüm olduğu düşünülmektedir.

Tablo-3.18 incelendiğinde ağırlıklı görüş bilirkişi sayılarının yeterli olduğu yönündedir. Fakat yüz yüze yapılmış olan anketler neticesinde katılımcılar genel itibarıyla sayının yeterli olduğu belirtmekle birlikte bazı uyuşmazlık konularında bilirkişi sayısının yetersiz olduğuna dair görüş de bildirmişlerdir. Bununla birlikte katılımcıların bilirkişilik sistemindeki eksik hususları belirtmesine yönelik olarak sorulan anketin 3’üncü sorusuna verilen cevaplar arasında da “İstenilen her alanda bilirkişi bulunmaması “cevabına rastlanmaktadır. Teknolojik gelişmeler neticesinde artan uzmanlık alanları ve bu alanlarda uzmanların az olması bu eksiklere sebep olarak gösterilebilir.

Araştırmaya katılan kişilerin 10’uncu soruya verdikleri yanıtların dağılımına bakıldığında katılımcıların sadece %7’lik kısmı “Bilirkişi raporlarının davanın seyrini değiştirebilir” görüşüne katılmamaktadır. 4’üncü sorunun birinci şıkkı ile 10’uncu sorunun ki-kare testi incelendiğinde, katılımcıların 4’üncü sorunun birinci seçeneği için tercihleri ile 10’uncu soru tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu çıkarılabilir. Bilirkişi görevlendirmede “Meslek ve uzmanlık alanı önemlidir.” olarak değerlendirmede bulunan katılımcıların hiç birisi davanın seyrini değiştirebileceğine tamamen katılmıyorum seçeneğini işaretlememiştir.

Araştırmaya katılan kişilerin anketin 11 numaralı “Bilirkişi seçiminin sistem üzerinden atama usulü ile yapılmasını tercih ederim” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımında kararsız olan %10’luk kesimi çıkartıldığında “katılıyorum” ve “katılmıyorum” oranlarının birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Hâkimlerin ve Cumhuriyet savcılarının cevaplarının oranları incelendiğinde hâkimlerin %50’sinden fazlası atama usulü ile bilirkişi tayin edilmesine olumsuz görüş bildirmiştir. Bunun

sebebinin ise hâkimlerin dosyaların ivedi bir biçimde çözmek istemeleri ile birlikte sunulan raporun kalitesinin üst düzeyde olmasını beklemeleri hasebiyle raporundan memnun kaldıkları bilirkişiler ile çalışmaya devam etme isteklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Keza sistem üzerinden atama ile görevlendirilecek olan bilirkişilerin raporlarında çözülmesini istedikleri uyuşmazlık konusunda verimli olamayacağı düşüncesinin yattığı da ihtimal dâhilindedir. Anketin 3'üncü sorusunun "Bilirkişilerin yeterli mesleki bilgi ve tecrübeye sahip olmaması" seçeneğinin en fazla işaretleme alması da bu soru bağlamında düşünülecek olursa hâkimlerin bilirkişi listelerinde yer alan her bilirkişinin aynı düzeyde mesleki bilgi ve tecrübeye sahip olmadığı sonucuna ulaştırmaktadır.

Tablo-3.23 katılımcıların "Aynı bilirkişiden rapor alınmasını tercih ederim." ifadesine belirttikleri görüşlere göre aynı bilirkişiden rapor alınmasını tercih eden katılımcıların oranı daha fazladır. Bu hususta 11'inci soru ile aynı paralelde yorum yapmak mümkün olmaktadır. Bilirkişi raporundan memnun kalan katılımcılar aynı bilirkişi ile çalışmaya devam etme eğilimindedir.

Araştırmaya katılan kişilerin 13. Soruya verdikleri yanıtlar incelendiğinde "Heyet raporlarını daha sağlıklı buluyorum" ifadesine ağırlıklı olarak katılmaktadırlar. 4'üncü sorunun ikinci şıkkı ile 13'üncü sorunun ki kare testi incelendiğinde, katılımcıların 4. Sorunun ikinci seçeneği için tercihleri ile 13. Soru tercihleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu çıkarılabilir.

Katılımcıların "Devlet kurumlarından rapor alınmasını tercih ederim." ifadesine belirttikleri görüşlere göre söz konusu dağılım ağırlıklı olarak "katılıyorum" şeklindedir. Tablo-3.27 incelendiğinde ise katılımcıların resen görevlendirmelerin sakıncalı olmadığı yönünde görüş beyan ettikleri görülmektedir.

"Hipotez-4; H0: Hâkim ve savcılar üniversite ve enstitülerin bilirkişilik müessesinde daha aktif rol almasını tercih etmektedir. H1: Hâkim ve savcılar üniversite ve enstitülerin bilirkişilik müessesinde daha aktif rol almasını tercih etmemektedir." Görüşüne daha yüksek düzeyde katılmaktadır." Şeklinde oluşturulan hipotezin değerlendirilmesi için yapılan analizler sonucu oluşturulan tablo-3.29 sonucuna göre Hipotez-4 değerlendirilmiş ve H0 ret edilmemiştir. Anketin 16'ıncı sırasında yer alan "Üniversitelerin ve Enstitülerin bilirkişilik müessesinde daha aktif

rol almasını tercih ederim” ifadesinin cevaplarına bakıldığı zaman katılımcıların %51’i tamamen katılıyorum ve %39’u katılıyorum olarak görüşlerini bildirmişlerdir. İfadeye katılım oranının yüksek olmasıyla beraber tamamen katılıyorum seçeneğinin daha fazla işaretlenmemesinin altında yatan sebebin yapılmış olan yüz yüze görüşmeler neticesinde bu kurumlardan istenilen raporların geç gelmesi hasebiyle olduğu söylenebilmektedir.

Hâkim ve savcıların bilirkişilik sistemine dair belirttikleri görüşlerin unvanlarına göre farklılık analizi sonucunda ise Savcılar, hâkimlere göre “Bilirkişi raporları davanın seyrini değiştirebilir” görüşüne daha yüksek düzeyde, Savcılar, hâkimlere göre “Bilirkişi seçiminin sistem üzerinden atama usulü ile yapılmasını tercih ederim” görüşüne daha yüksek düzeyde ve Savcılar, hâkimlere göre “Heyet raporlarını daha sağlıklı buluyorum” görüşüne daha yüksek düzeyde katılmaktadır. Bu durumda “Hipotez-5; H0: Savcılar hâkimlere göre “Bilirkişi seçiminin sistem üzerinden atama usulü ile yapılmasını tercih ederim” görüşüne daha yüksek düzeyde katılmaktadır. H1: Hâkimler savcılara göre “Bilirkişi seçiminin sistem üzerinden atama usulü ile yapılmasını tercih ederim” görüşüne daha yüksek düzeyde katılmaktadır.” şeklinde oluşturulan hipotezin değerlendirilmesi için yapılan analizler sonucu oluşturulan tablo-3.30 sonucuna göre Hipotez-5 değerlendirilmiş ve H0 ret edilmemiştir.

Her ne kadar 6754 sayılı Bilirkişilik Kanunu ile kurumsal bir yapı oluşturulup sistem ile ilgili eksikler giderilmeye çalışılsa da yapılan anket çalışmaları sonucunda elde edilen bulgular katılımcıların sistem ile alakalı eksiklerin var olduğu düşüncesini ortaya çıkartmaktadır. Katılımcılar ağırlıklı olarak bilirkişilerin mesleki bilgi ve tecrübelerinin yetersiz olduğu konusunda görüş bildirmişlerdir. Buradan hareketle bilirkişilerin uyuşmazlık konusunda oy ve görüş bildirdikleri uzmanlık alanlarına hâkimiyeti önem taşımaktadır. Karar makamı pek tabii hâkim olmakla birlikte özel ve teknik konularda bilirkişi raporu hâkimin kararına yön verdiği çok açıktır bu minvalde bilirkişi raporunun güveni konusunda karar merci herhangi bir tereddüt yaşamamalıdır. Anket sonuçları baz alındığında bilirkişi raporları ağırlıklı olarak güvenilir bulunmakla birlikte bilirkişilerin mesleki bilgi ve tecrübelerinin yetersiz olduğu görüşü de alınan raporlar hakkında soru işareti oluşturmaya sebep olduğu düşünülmektedir. Tüm bunlardan hareketle bilirkişi listesinde yer alan

kişilerin mesleki anlamda yeterliliklerine ilişkin herhangi bir şüphe olmamalıdır. Böylelikle hâkim ve Cumhuriyet savcılarının seçimlerini emin olarak yapabilecekleri düşünülmektedir. Bu hususta, temel ve alt uzmanlık alanlarını ve bu alanda bilirkişilik yapacak kişilerde hangi niteliklerin olması gerektiğini belirleyen Bilirkişilik Daire Başkanlığı'nın özellikle Kriminalistik gibi belli bir lisans programı olmayan uzmanlık alanlarında bilirkişi olarak görev yapacak kişilerin seçim kriterlerini daha detaylı olarak belirlenmesinin gerekliliği düşünülmektedir. Keza Bilirkişilik Daire Başkanlığı sitesinde yayınlamış olan Kriminalistik incelemeler ve alt uzmanlık alanlarına ilişkin aranan niteliklere baktığımız zaman; *“Parmak izi incelemeleri” alt uzmanlık alanında eğitim sertifikasına sahip olmak veya uzman olarak yetkilendirilmiş olanlar da bilirkişilik başvurusunda bulunabilir.*” ibaresi yer almaktadır. Alt uzmanlık alanında eğitim sertifikasına sahip olmak şartı esasen yeterli bir ölçüt olarak kabul edilmemelidir. Çünkü yetersiz süreler ile ve online eğitimlerle de sahip olunabilen bu sertifikalar ile yazılacak raporların niteliğinin tartışılması gerekliliği düşünülmektedir.

Aynı zamanda bilirkişilik temel eğitimi, her ne kadar uzmanlık alanlarına ilişkin olmasa da verilen eğitimlerin 18 saati teorik 6 saati uygulamalıdır. Bu konuda bir güncelleme yapıp uygulamalı eğitimlerin saatlerini arttırma yönüne gidilebilir.

Bilirkişiler hususunda giderilmesi gereken bir diğer hususun da bilirkişinin mesleği ve belirtmiş olduğu uzmanlık alanının uyumlu olmasına özen göstermek olduğu düşünülmektedir. Keza yapılan anket sonucunda elde edilen bulgular neticesinde bilirkişi görevlendirmede “Meslek ve uzmanlık alanı önemlidir.” olarak değerlendirmede bulunan katılımcıların %61'i bilirkişi raporlarını güvenilir bulmaktadır. Buradan hareketle bu uyumun sağlanmasının bilirkişi raporlarına olan güvenin arttırılacağı düşünülmektedir. Aynı doğrultuda birbirinin alt uzmanlık dalını oluşturmayan ve birden çok alanda uzmanlığı bulunan bir bilirkişi için listeye eklenirken yeterliliği ile ilgi meslek örgütlerinden görüş alındıktan sonra kabul edilmesinin sisteme olan güveni arttırılacağı düşünülmektedir. Ayrıca mesleği polis olmayan bir bilirkişinin olay yeri inceleme, adli belge inceleme ve parmak izi inceleme alanlarında uzman olarak listede yer aldığını varsaydığımızda bilirkişinin daha önce kaç olay yerinde bulunup olay yeri incelediği aynı şekilde kaç parmak izi

ve adli belge incelediği de detaylı olarak araştırılmasının sisteme artı katacağı düşünülmektedir.

01.01.2021 tarihinden itibaren bilirkişilerin aylık bakacağı iş sayısı normal dosyalarda 30 seri dosyalarda ise 60 olarak belirlenerek buna ilişkin sistem kontrolü UYAP üzerinde yürürlüğe konulmuştur. Bu karar doğrultusunda bir bilirkişinin görevlendirilmesi aylık olarak 30 iş sayısına ulaştığında o ay için başka görevlendirme alamayacaktır. Bu karar sürekli aynı bilirkişilerin görev almasının önüne geçilmesine yönelik olumlu bir gelişme olarak görülebilmektedir. Fakat aylık 30 dosya kişilerin bilirkişiliği meslek olarak görmeleri sonucunu da doğurabilmektedir. Bu konu ile ilgili yeni bir güncellenme yapılması halinde işleyişin olumlu anlamda etkileneceği düşünülmektedir.

Tablo-3.23’de katılımcıların “Aynı bilirkişiden rapor alınmasını tercih ederim.” ifadesine belirttikleri görüşlere bakıldığında ağırlıklı olarak katılımcıların bu hususa olumlu olarak baktığını görmekteyiz. Her ne kadar bilirkişi raporundan memnun kalan katılımcılar aynı bilirkişi ile çalışmaya devam etme eğilimi gösterse de bu durum istismara açık olarak görülmelidir. Bilirkişinin dosya sayısı ile sınırlı olması hakkında yapılan yenilik bu tarz hadiselerin önüne geçilebilmesi adına olsa da her bilirkişinin yetkinlik anlamında güvenilir olması hususu öncelikli olarak temelden çözüme kavuşturulmalıdır. Bu durumda ancak Bilirkişiliğe kabul esnasında yeterli kontrol ve özenin gösterilmesi ile gerçekleşeceği düşünülmektedir.

Bunlara ek olarak üniversite ve enstitülerin bilirkişilik müessesinde daha aktif rol almasının da sistemin itibarını artıracakı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Alihocagil, Ömer Buğra, (2018), “Medeni Usul Hukukunda Bilirkişi Raporunun Hazırlanması ve Bilirkişi Raporuna İtiraz”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. XXII, S. 3–4, Erzincan, s. 564.
- Alkan, Nevzat ve Sözen, Şevki, (1998), “Türkiye’de Adli Belge İncelemesinde Bilirkişilik Sisteminin Değerlendirilmesi”, *Adli Tıp Bülteni*, C. 3, S. 3, İstanbul, s. 88.
- Artuç, Mustafa, (2017), *Pratik Ceza Muhakemesi Kanunu*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Aslan, Ahmet, (2018), *Cumhuriyet Savcısı ve Soruşturma*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Aşıcioğlu, Faruk, (2019), *Adli Belge İnceleme ve Sahtecilik Alanındaki Bilirkişilik Raporlarının İncelikleri*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Bayrakal, Sedat, (2017), “Bilirkişilik Kanun Tasarısı Bağlamında Sanat Tarihi’nde Bilirkişilik Uygulamalarına Genel Bakış”, *Sanat Tarihi Dergisi*, C. 25, S. 2, İzmir, s. 295-303.
- Berberoğlu Yenipınar, Filiz, (2018), *Ceza Mahkemelerinde Bilirkişilik*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Berberoğlu Yenipınar, Filiz, (2020), *Bilirkişilik Mevzuatı*, İstanbul: Aristo Yayınevi.
- Centel, Nur ve Zafer, Hamide, (2010), *Ceza Muhakemesi Hukuku*, İstanbul: Beta Basım Yayım.
- Çakır, Hüseyin Melih, (2019), *6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu Kapsamında Bilirkişinin Disiplin Sorumluluğu*, İstanbul: Onikilevha Yayıncılık.
- Çolak, Haluk ve Taşkın, Mustafa, (2005), *Açıklamalı-Karşılaştırmalı-Uygulamalı Ceza Muhakemesi Kanunu*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Deryal, Yahya, (2017), *Türk Hukukunda Bilirkişi*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Dönmez, Burcu, (2017), “Yeni CMK’ da Bilirkişilik Kavramı”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 9, Özel Sayı, İzmir, s. 1155.

- Erdoğan, Ersin ve Toraman, Barış, *Bilirkişilik Temel Eğitimi Kaynak Kitabı*, Bilirkişilik Daire Başkanlığı.
- Hukuk Muhakemeleri Kanunu (2021), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karaburun, Gökhan, (2017), “Karar Örnekleriyle Yargıtay’ın Bilirkişiliğe Bakışı ve Bilirkişiliğin Sorunları”, *Adli Tıp Bülteni*, C. 22, S. 3, İstanbul, s. 200.
- Karahacıoğlu, Ali Haydar ve Parlar, Aynur, (2012), *6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Şerhi*, Ankara: Bilge Yayınevi.
- Kök, Ahmet Nezih, (2017), “6754 Sayılı Bilirkişilik Kanunu Neler Getirdi?”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, C. 0, S. 10, Ankara, s. 447.
- Köroğlu, Hasan, (1995), *Uygulamada ve İçtihatlarda Bilirkişilik*, Ankara: Adil Yayınevi.
- Kumkale, Rüknettin, (2018), *Bilirkişilik ve Uygulaması*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Meriç, Arzu, (2015), *Türkiye’de Bilirkişilik Müessesesi Bağlamında Adli Muhasebe ile İlgili Bir Araştırma*, Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Okuyucu Ergün, Güneş (2013), “Bilirkişi Raporu Üzerinde Gerçekleştirilen Sahtecilik Fiillerinin Niteliği”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 4, S. 1, Malatya, s. 269.
- Organ, İbrahim ve Sevinç, Cansu, (2016), “Vergi Yargılamasında Bilirkişilik Kurumu ve Bilirkişilik Kanun Tasarısının Getireceği Yenilikler”, *Maliye Dergisi*, S. 170, Ankara, s. 117.
- Öntan, Yaprak, (2011), *Ceza Muhakemesi Hukukunda Bilirkişilik*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özbay, Özden, (2008), “Çapraz Tablo Analizi Nasıl Yapılır? Pratik Bir Açıklama”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, S. 9, Ankara, s. 461.
- Polat, Oğuz, (2012), “Tarafların Bilirkişiliği Nedir?”, *TBB Dergisi*, S.100, Ankara, s. 273.
- Soyaslan, Doğan, (2001), “Ceza Hukukunda Bilirkişilik ve Bilirkişi Raporunun Bağlayıcılığı”, *Bilirkişilik Sempozyumu*, *TBB Dergisi*, Ankara, s. 274.

- Şahin, Cumhuri, (2001), “Ceza Muhakemesinde Bilirkişilik Atanması ve Zorunlu Bilirkişilik”, Bilirkişilik Sempozyumu, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Ankara, s. 190.
- Tanrıver, Süha, (2001), “Bilirkişinin Etik, Hukuki ve Cezai Açılardan Sorumluluğu”, Bilirkişilik Sempozyumu, Samsun: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, s. 406.
- Tanrıver, Süha, (2016), “Sayıştay ve Bilirkişilik”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 122, Ankara, s. 279.
- Tanrıver, Süha, (2017), “*Hukukumuzda Bilirkişilik*”, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Türkçe Sözlük, (2012), Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları: 549.
- Toraman, Barış, (2017), “Medeni Usul Hukukunda Bilirkişi İncelemesi”, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Utku, Mehmet ve Kurtcebe, Emin, (2019), “Yeni Bilirkişilik Mevzuatı Çerçevesinde Muhasebe Meslek Mensuplarına Verilen Bilirkişilik Temel Eğitimleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, C. 3, S. 3, Antalya, s. 265.
- Uzgören, Nevin ve Uzgören, Ergin, (2015), “Dumlupınar Üniversitesi Lisans Öğrencilerinin Memnuniyetini Etkileyen Bireysel Özelliklerin İstatistiksel Analizi-Hipotez Testi Ki-Kare Testi ve Doğrusal Olasılık Modeli”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 17, Kütahya, s. 9.
- Yılmaz, Ejder, (2010), *Hukuk Sözlüğü*, Ankara: Yetkin Yayınları.
- Yılmaz, Ejder ve Yılmaz, Ümit, (1997), *Hukuk Rehberi*, Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları.
- Yıldız, Ali Kemal, (2006), “Ceza Muhakemesinde Bilirkişilik”, *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. x, S. 3-4, Erzincan, s. 274.
- Yokuş Sevük, Handan, (2011), “Ceza Muhakemesi Hukukunda Bilirkişilik”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 64, S. 1, İstanbul, s. 53-54.

Yücel Toy, Banu ve Güneri Tosunoğlu, Nuray, (2007), “Sosyal Bilimler Alanındaki Araştırmalarda Bilimsel Araştırma Süreci, İstatistiksel Teknikler ve Süreci, İstatistiksel Teknikler ve Yapılan Hatalar”, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 1, Ankara, s. 6.

İnternet Kaynakları;

<https://calismatoplum.org/yargitay-karari/hakimler-hakkinda-uygulanen-yasaklilik-ve-ret-hallerinin-bilirkisiler-icinde-uygulanacagi> (Erişim: 31.08.2021).

<http://saldirim.com/yeni/wpcontent/uploads/2013/11/B%C4%B0L%C4%B0RK%C4%B0%C5%9E%C4%B0N%C4%B0N-HUKUK%C4%B0-VE-CEZA%C4%B0-SORUMLULU%C4%9EU.pdf> (Erişim: 31.08.2021).

<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/372020142300temelegitimkaynak.pdf> (Erişim: 31.08.2021).

<https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss388.pdf> (Erişim: 31.08.2021).

<https://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/139malicozum/8%20%C4%B0mdat%20T%C3%9CRKAY.pdf> (Erişim: 31.08.2021).

<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/> (Erişim: 04.09.2021).

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/208780> (Erişim: 02.09.2021).

<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/372020142300temelegitimkaynak.pdf> (Erişim: 02.09.2021).

<https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem26/yil01/ss388.pdf> (Erişim: 30.08.2021).

<https://bilirkisilik.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2612202013191426%20Aral%C4%B1k%202020%20CUMARTES%C4%B0.pdf> (Erişim: 05.09.2021).

<https://www.atk.gov.tr/adli-tip-kurumu-baskanligi.html> (Erişim:06.08.2021).

<https://www.atk.gov.tr/organizasyon-semasi.html> (Erişim: 07.08.2021).

<https://www.egm.gov.tr/kriminal/hakkimizda-28-11-2012> (Erişim:07.08.2021).

<https://www.cagipolisi.com.tr/kriminal-polis-laboratuvarlari-dairesi-baskanligi> (Erişim:07.08.2021).

<https://www.jandarma.gov.tr/kriminal/hakkimizda> (Erişim: 10.08.2021).

Arslan, Mehmet Emin, “Bilirkişilik Müessesesinin hukuki Niteliği ve Bilirkişinin hukuki Statüsü”, s. 18. https://www.academia.edu/29526182/Bilirki%C5%9Fili%C4%9Fin_hukuki_niteli%C4%9Fi_ve_Bilirki%C5%9Finin_hukuki_stat%C3%BCs%C3%BC (Erişim: 06.09.2021).

http://www.bilirkisiler.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=67&Itemid=45 (Erişim: 29.08.2021).

EKLER

Ek 1: Anket Formu

ANKET FORMU

- 1-** Usulünce çağrıldığı halde gelmeyen oy ve görüş bildirmekten çekinen bilirkişileri bölge kuruluna bildiririm/bildirdim.
- Evet Hayır
- 2-** Bilirkişilik sisteminde eksik yanların olduğunu düşünüyorum. (Cevabınız hayır ise 4. soruya geçiniz.)
- Evet Hayır
- 3-** Bilirkişilik sistemi içerisinde eksik bulduğunuz hususları işaretleyiniz
- Bilirkişilerin belirli periyotlar halinde eğitim ve sınavlara tabi tutulmaması.
- Bilirkişilerin denetiminin yetersizliği
- Bir kişiye birden fazla uzmanlık alanında bilirkişi olma hakkı verilmesi
- Bilirkişilerin yeterli mesleki bilgi ve tecrübeye sahip olmaması(sizin belirteceğiniz)
- 4-** Tarafınızca soruşturulan veya kovuşturulan bir dosyada bilirkişi tayin ederken, hangi kriterlere göre görevlendirme yapmaktasınız.
- Meslek- uzmanlık alanı uyumu
- Bilirkişinin tanınırlığı ve güvenilirliği
- Mesleki tecrübe(sizin belirteceğiniz)
- 5-** Tarafınızca soruşturulan veya kovuşturulan bir dosyada bilirkişi tarafından sunulan raporda olmasını gerektiğini düşündüğünüz unsurlar nelerdir?
- Sade ve anlaşılır olması
- Hukuki değerlendirmelerden kaçınmış, uygun bir dille kaleme alınmış olması
- Objektif olması(sizin belirteceğiniz)
- 6-** Bilirkişiler ile genel olarak yaşadığınız sıkıntılar nelerdir?
- Raporun zamanında teslim edilmemesi
- Hukuki yorum katılmış olması
- İstenilenlerin dışında hazırlanmış rapor(sizin belirteceğiniz)

	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
7- Bilirkişilik yönetmeliğini yeterli buluyorum.					
8- Bilirkişi raporlarını güvenilir buluyorum.					
9- Bilirkişi sayısını yeterli buluyorum.					
10- Bilirkişi raporları davanın seyrini değiştirebilir.					
11- Bilirkişi seçiminin sistem üzerinden atama usulü ile yapılmasını tercih ederim.					
12- Aynı bilirkişiden rapor alınmasını tercih ederim.					
13- Heyet raporlarını daha sağlıklı buluyorum.					
14- Devlet kurumlarından rapor alınmasını tercih ederim.					
15- Resen görevlendirmelerin sakıncalı olduğunu düşünmekteyim.					
16- Üniversitelerin ve Enstitülerin bilirkişilik müessesinde daha aktif rol almasını tercih ederim.					

ÖZGEÇMİŞ

